

ס פ ר ר ב י ע י

צ

רש"י

בו ידבר מנצחת אלהים ומקוצר ימי האדם.

(ב) תפלה למשה איש-האלהים:

אֲדַבֵּר מֵעוֹן אֶתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר וְדָר :

(ג) בְּמַדְרָג | הָרִים יִלְדוּ

וְתַחְזִיל אֶרֶץ וְתִכַּל

וּמַעוֹלָם עַד-עוֹלָם אֶתָּה אֵל :

(ג) תָּשָׁב אֲנוֹשׁ עַד-דָּבָא

וְתֹאמַר שׁוּבוּ בְנֵי-אָדָם :

(ד) כִּי אֵלֶּף שָׁנִים בְּעֵינַיִךְ

כַּיּוֹם אֶתְמוּל כִּי יַעֲבֹר

וְאֶשְׁמְרָה בְּלֵילָה :

(ה) זָרַמְתָּם שָׁנָה יְהִי

בְּבִקְרַת כַּחצִיר יַחֲלֶף :

ת"א תפלה למשה שם קו"ח. עקודה שער נ"ט כל המזמור: אדברי מעון, מבילה דף ל"ט. עקרים מ"ג, י"ז: במדרג הרים פסחים נ"ד. נדרים ל"ט: תשב אנוש פסחים טס. נדרים טס: כי אלף שנים פנהדין י"ח, ל"ז:

צ (א) תפלה למשה. אחד עשר מזמורים מכאן עד לדוד, מזמור כלם. משה אמרם כנגדם צדך אחד עשר נדבות לאחד עשר שנים זאת בצדכ': מעון אתה היית לנו: מעון מדוד ומנוס לצא טס: היית לנו דוד ודור. מעולם כי אתה מקדם הכל היית: (ב) במדרג הרים יולדו. נצדלו וצטרם חוללת ארץ ותצל ומעולם דאשון ועד עולם אחרון אתה אל: (ג) תשב אנוש עד דבא. תציל אתה יסודין על האדם עד שאתה מחזירו להיות תשום כח וקרוז למות. ותאמר לו ציסודין שונו צני אדם מדרכיכם הדעים: (ד) כי אלף שנים בעיניך. אלף שנים של צני אדם הם כיום אחד של הקצ"ה ועוד מן הלילה עמו כי יום א' של הקצ"ה ומעט מן הלילה של הקצ"ה הם אלף שנים שהרי לא

אמר הכתוב שיהא יומו של הקצ"ה אחד כאלף שנים אל כל כשילא מעט מן הלילה עמו אז יומו שלם והוי אלף שנים ולכך מת תוך אלף שאלם הוי' חי אלף הוי יותר מיומו של הקצ"ה ושאל שיעור אותה אשמורה הוא כמו שיט מעיתת אדם הדאשון עד אלף שנים ואכן לא ידעינן כמה הוי אותה אשמור' כי אם מקצרה. (מלאתי) כי אלף שנים צעיניך ונו' וכשעלת' תשובה צדעתך מתחלה יפה דנת ונצלת אותה ודאון היו השנים לכך לפי (שלא) היו ימי צני האדם רצים שלא היו אלף שנים צעיניך אלל כיום הולך שעבר

באור

צ (א) תפלה למשה איש האלהים, אמר הכד"ק ח"ל: הפלה זו מלחה דוד כחוצה וסיפתה קנלה חלם סיפתה לחסה וכחצה צספדו זה, וזר צו מחולפי האדם ומקולר ימיו ומתפלל

Viertes Buch.

באור

90.

Gottes Ewigkeit, des Menschen Vergänglichkeit.

1. Gebet Mojshe's, des göttlichen Mannes.

Herr, unser Zufluchtsort warst du,
Von Menschenalter zu Menschenalter.

2. Ehe denn die Berge gezeugt,
Geschaffen wurden Welt und Erde,
Und von Ewigkeit in Ewigkeit,
Bist du allmächtig!

3. Du führst das Menschengeschlecht bis zur Zer-
fuirschung:

Dann sprichst du: Söhne Adam's! kehrt wieder,

4. Denn tausend Jahre sind vor dir
Einem Tage, der gestern verging,
Einer Nachtwache gleich.

5. Du strömest sie hin, in Schlummer entste-
hen sie

Des Morgens, wie wandelndes Gras;

אלה יעניסוהו הנורה כפי
מעשיו, עד כאן ורחימי
בספר חכס אחד סעס נכון
לסנה הנורמת את ססיו,
חמר כי לפני דור המדנר
פדיין היומי חיו האדם עד
ק"כ סגיס אלל במדנר נחקלרי
ימיה, וכל מי שהיה צן כ'
נלחתו ממלרי 'מת סרס כלו'
ארבעים סני המדנר וחי
ח"כ רק ססיס סנה ואחרים
סניו מנן ב' ומסנה
חיו כמו סנעו' ועל היותר
סמוניס סנה, וזה ססנ את
חני הננחיו' לדנר ולעורר
את לנ תלמידיו על נלחות
הנורה יתעלה וקולר ימי
הנורחיס ננה העולס, עד
כאן: מעון, מדור ומנוס
לנור סס (רס"י) וכן תרגס
הרנ: בדור, ודור, כי חין
לאל יד מי לקויס חותנו וכן
הנורחיס נכלל, כ"ח אתה
סתקיף מעולס ועד עולס:
(ב) הרים ילדו, זכר

החרוס לסנע, לסי סהס נרחיס כמופדות האון ועמודיה וסעס וולדו יוסה אתר הדחצ"ע כי הרוחות
וילודס, כוונתו על רוחות הנעס סיחקולו מהחת לחנן ויתפדו חת"כ נחקה וינקעוס ויולדו
הרוס ונקעוה, ויתכן סזס סעס ותהולל מלסון חלה גס ילדה, ויהתי"ו לנסתרת תוסנ על חרן,
דמה חותס לילודס נחנלים ולירוס, גס מטעס סחמרנו גס פ"ד הכתוב חולח החרן דסח ונסס
חיס: חמס לדעת חחריס הנר"י נמקוס קסן וחור מננינו הפעולי, ומלת יולדו לעד: ארץ
ותנל, חין ססיהס תחת חמוס ננויחה, ותנל חיה חיצנס ססס היסנז (החצ"ע), וכן חת
הרד"ק כסזכר חון עס תנל חיה סחינה מיוסנת, וחמר עוד ומנ גזס כי נלידת החרוס נסיהס
האון, והור מנחור ממה סחמרנו לעיל גסס היחצ"ע, ולועחס יהי' זה טעס יקור חמוס נחעסה
נרשית וחין כאן המקוס להארוך נזס: ומעולם ועד עולס, מחותן הימוס מענרו הנעלמים
ממחנסת כל ננר, וח"ח לליירס נסכוס ועד חותן סינורו עוד נלי תנלו' ולא יעלו ג"כ על לנ
חיס מוננל נחסינו, וזה טעס סס העלמ' על ענין הנלחות, וחס סנחמת חין לה לח
ענר ולא עתיד, ולא סויכוס לה יחופי מן ועד כלל וכלל, הנה סדנר כלסון נני חדס ונור
מחנסנס: אמה אל, הנכון נדעת ר"ת הכסן תקיף לנלח, וכן תרג' הרנ (חללעטיג): (ג)
תשב חנוס עד דכח, כלומר יס סנכוך הגדול ססנ לסעמים פין הארוסו חס חינו רחוי עוד לעמוד
לסניך, עד דכח זס המדנה הסמוכה לכליון נמר גס מעמד הנענס כסיחזור למוסנ נלנ נסנר
ונדכה, וחז תחמר נרחמין סרניס ונזה הכח עלמו, סונו נני חדס וחיו על האון, כלל המסור
נ' כוונת נחיצת דכח, כמו סזנרו, וכמוסו סכל הרנ נתרבומו (לערקנירס!גג), ויתכן סורמור
מחסורר על מעסה המנול: (ד) כי אלף שנים, נספוקיס סלחתינו יוסיף לנר נחולסות קיוס
החוסי, כמו נחלו סלפניו, ולכן זה סלפנינו מחמר מוסנר, יחמר: נ. חף סימסכו סניס רניס
סרס יהיה מין נני חדס נחותס המדנה ססיה נס קידס הדכח סנורה עליו, מה נחת נעיוניך, כי
חלף סניס וכו': כיום חתמול, הימיס סענרו נרחיס קלריס מהנחיס: כי יענור, חמרו תמפרסיס
סכנר ענר, ונרחס לי הטעס נעעס חענור נסן, סתערוו עליו (לעול סיר מ"ג) כי מעלס יוס

רש"י

תהלים צ

(א) בַּבֶּקֶר יִצִּיץ וְחִלָּה
 לָעֶרֶב יִמּוּלַל וַיִּבֶשׁ :
 (ב) כִּי-בָלִינוּ בְּצַפְדָּה
 וּבְחַמְתָּהּ גְּבַהֲלָנוּ
 (ג) שֶׁתָּ עֲוֹנֹתֵינוּ לִנְגִידָה
 עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּגִיָּה :
 (ד) כִּי כָל-יָמֵינוּ פָּנּוּ בְּעִבְרַתְךָ
 כִּלְיָנוּ שְׁנֵינוּ כְּמוֹ-הֶקְהָה :
 (ה) יָמֵי-שְׁנוֹתֵינוּ | בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה
 וְיָאֵם בְּגִבּוֹרֹת | שְׁמוֹנִים שָׁנָה
 וְרָהַבְם עֲמַל וְאוֹן
 כִּי-גָז חַיֵּשׁ וַנִּעְפָּה :
 (ו) מִי-יִוָּדַע עֲזוֹ אַפְךָ
 וּכְיִרְאֵתְךָ עִבְרַתְךָ :

וחלף ומעט מן הלילה
 עמו שהיו חמרת לאדם
 הרחשון (ראשית צ') כי
 ציוס אכלך ממנו מות
 תמות ויהי תשע מאות
 ושלישים שנה כמלאו חלף
 שנים עולים ליום שלם
 ומעט מן הלילה עמו:
 כיום אתמול כי יעבור.
 שבצד עבד: (ה) זרמתם
 שנה יהיו. עכסיו
 חטפת' לאותם הסנים
 והצאתם לימים מועטי'
 שאינם אלא כשנת
 תנומה ששני הדורות
 שצעים שנה הם. כמו
 שמפורט בסוף הענין:
 ימי שנותינו זהם שצעים
 שנה. והם חסוצים שינה
 אחת כענין (לקמן קכ"ו)
 צעז' ה' את שינת ליון
 היינו כחולמים ועל
 שצעים שנה של גלו' צל
 כאמד שהי' שצעים שנה:
 זרמתם. לשון שטיפה
 כמו (חצקוק ג') זרם
 מים: צצקד כחליד יחלוף.
 הכולד צלילה מת צצוקד
 לסוף השינה: (ו) ואם
 בבקר יציץ מיד חלף
 ועד בא הערב ימולל
 ויבש. למה. (ז) כי בלינו באפך ונו'. ועל כל זאת: שחה עונותינו לנגדך ואח
 עלומינו את הטאת געורינו שמת למאור פניך. עלמנו. נעודינו כמו (שמואל ח'
 י"ז) צן מי זה העלם: למאור פניך. למולך להציט זהם: (ט) פנו בעברתך. נפנו
 ונצעדו והלכו להם צעזרתיך: כמו הגה. כדצוד המתהר לכלו': (י) ימי שנותינו בהם
 שבעים שנה. ימי שנותינו אלה צעונותינו אלה וצעלומינו אלה שצעים שנה הם: ואם
 צצורות, ואם הרצה גצרו ימיו שמונים שנה הם: ודהצם עמל ואון. וכל
 הגדולה והסדר' שיש לו לאדם צימים האלה אינה אלא עמל ואון ולמ' שהדי כי גז

*שחה קרי

ת"א ימי שנותינו שנת ט', ס"ט. ססח"ס ט', ל"ד. מועד קטן כ"ח חגיגה
 צ', ו"ח. יונמות ב' ס"ו. עקרים שער מ"ד כל צ' המזמורים
 מזמור ל' ומזמור ל"ח:

באור

אתמול שיחי' עבד: ואשמורה צלילה, איזה שעות צלילה שהעשמורה עומדת על מסמרתה וחלסה
 חח"כ וצחה אחרת השתיה זמן קצר צפנו עלמו ויותר צעינו המקילים משינתם החזקה שנחשצ להם
 כנבע אחד, כן חיף שנים צעיניך, והדורו' 'ההולכים וצחים במשמורה המתחלפות: (ה) זרמתם,
 את צני האד' אל האון כזרם מים הצח צסטים' וצתהירו', ויכון צזם מלד האחד אל קלות הצריחה
 אלל השס צ"ה, ומלד הצי על הצחה הסתחומית של הנצחיים הצחים שלא צלונס ע"ד צע"כ
 אתם נולד וכו' שאמרו צחצות: שנה יהיו, נתהווים צשינה, שאינם יודעים כלום ממעמדם הקודם
 טרם הצחאס, כמו המקין מסנתו לא ידע הקירות צלילה הענר: בבקר ויהנה הם פתחוס
 חך מה היותם: כחציר יחלוף, שנצנעו לחנוף תחיד, ואון לו טוס קיוס חמיתו. והנה צחמת
 כל הצרוהיים המכוניים אל הספסד הם צסינוי תמיד ומתחלפיו' צלי הספקה (כמנצאר צספר

באור מה

Psalmen 90.

פֶּעֶדְאָן לְהוֹרֵת מִלְחָמָה חַיִּי
 חָלָה זָכַר הַחַיִּי שֶׁזָּרָה יִרְחַם
 הַפֶּסֶק הַנִּמְחָר צָחוּס :
 (ו) בְּבִקְרָא יִלִּין, וְיִמִּיד
 כְּפִילִין בַּסּ חֲלָף כְּחֶסֶד חֲמִיד
 הַמְחַקְרִים, כֹּל דָּגַר הַמּוֹרֵכֵנּוּ
 מִיַּד כְּסִנְתְּהוֹם יִתְחַלֵּל בַּס
 הַפֶּסֶק : יִמּוֹלֵל, חֲמִיד
 הַלִּיבִי בְּמִקּוֹם הַקָּחָן כְּמִיד
 וְהַחֹלֵל, וְהַטַּע' סְהוּחַ וְקִלְרִי,
 וְלִדְעַת קִלְתָּם יִמּוֹלֵל טְמוֹלֵל,
 וְחִינּוּ נִרְחַם צְסוּתָהּ שְׁכָל
 הַנִּסְתָּרוֹס הַסְּמוּכִי יוֹסֵזוּ
 עַל הַחַיִּי : (ז) כִּי כְּלִינּוּ,
 כִּדָּר יִדּוּעַ שְׁטַעְמוֹ לְסַעְמִיס
 כְּטַעַס כּוֹי חֲמִיד כְּמִיד הַחַיִּי
 שְׁכָלָה מִחֵד' כֵּן כְּלִינּוּ חֲנִינּוּ
 זֶחֶסֶן שְׁנַשְׁנַעַת לְהַמִּית כְּלִנּוּ
 צַעֵר הַחֲרֻזִיס טוֹב
 צְמוּזָר, וְנַחֲמִתֵךְ זֶחֶס :
 צְבִהֲלֵנּוּ, מִן הַחֲרֻף צְמִינּוּ'

- 6. Früh blüht es und wandelt;
Am Abend abgehauen und verdorret;
- 7. So vergehen wir in deinem Zorne;
So schleudert uns dein Grimm dahin.
- 8. Du stellest uns're Missethat vor dich,
Unsere Heimlichkeit vor deines Angesicht's Licht.
- 9. Nun schwinden uns're Tage alle durch deinen Zorn;
Wir bringen uns're Jahre zu, wie ein Geißwäz.
- 10. Uns're Lebenszeit währt siebenzig Jahr:
Achtzig ist ihr fernstes Ziel,
Und ihr Stolz ist Mühe und Kummer;
Schnell abgeschnitten, so fliegen wir hin!
- 11. Doch wer erkennt deines Grimmes Allgewalt,
Daß er ihn fürchte, so fürchtbar du bist?

יותר כרגיל, מטעם ויזכירו את המן, וכפי מה שפירושו כדן מענין זה הסודר וזה שאמר
 הראש"ע: כמו ויכל צהל ימיהם ושנותם צהלה, כי פורש הם (לעיל ע"ט) זכל זאת חטאו
 עוד על דבר המרבליס, וטעם ויכל צהל ימיהם שלא ראו הדרך שנעצור זה ולא ממלכיס ושנותם
 צהלה, לטני ת' סנה, ע"כ. ויהי ח"כ טעם סם צהלה על המיתם הנמחרת קודם זגס ורחו
 הסי' הזה לחומר, גם יתכן על ידו מאמר הכתוב (ויקרא כ"ו) והפקדתי עליכם צהלה, דהיינו
 את השחסת ואת הקדחת (ועיין צססר נתיצות הסנה להרה"מ): (ח) שתה וגו', כלומר וסנת
 חסך, כי סתם לנכדך עונותינו, דדבר המרבליס: ועלמבר מה ססינו מרבניס צסתר אהלינו, מלסון,
 העלומית. וכמו שאמר הראש"ע, על כן למחיר סיני, כי אין נסתר ואין חסך לנכד עינו: (ט)
 כי כל וכו', כלומר זה הטעם סכל ימינו סנו צעצרתך כלס מלחיס יבון ואנחה ואין אחד סרחינו
 זו טוזה: כליבו, מזנין הכד וולא, כלומר אנו מנליס סנינו צהל וריק, כמ' הגה, אשר מפיו
 ולא וחינו עוד, וצטרס אס לריק ולא, סחינו מוליד לא דבר חכמה ולא דבר מעסה, כיון הרה"מ
 לזה צתינת (געטוועטן), וכן היה חיהם צמדבר שלא הביעו את מצוקסם כנוכר: (י) בהם,
 המלה הזאת נראית כעוף ברוע צהמאמר ולריכס עיון, כי מס סהוה צתרכוס אחמי צעלמח
 הדין חוגל מכיון עם טצס הרזיס צכתוב, והרז חזן יחיוה סאמר צהס החיו' הוסיף הברעוקן
 חמנה לדעת רש"י מוסב על עונותינו כאלו אמר צעצורס ימי סנותינו רק ע' סנה, כי סס ברמו
 המיתם צמדבר, ויתורבס לס"ז זל"ח (איהרענטוועגן), וזה יתכן מפאת הסנה ולדעת הראש"ע
 סאמר וטעם צהס דבר גדול יהיה אס יהיה צמססרס סנעיס סנה, כיונהו לומר ימי סנותינו
 קלתס ולסעמיס סנעיס סנה כי אף אל הצססר הזה לא הביעו כולם, וזה נכון מפאת המעסה,
 כי כל מי סהוה יותר מכן עטריס וסחות משלסיס צלאתו ממלרי' מת צמדבר כן ססיס וחות,
 ויתורבס לס"ז זל"ח (לופ טהייל): וצססר תורת חסד רחיתי טעס צהס מלד עלמס, כלומר ימי
 סנותינו כסי המורבל ע' סנה, ואס צבנורות דהיינו יותר מן המורבל ס' סנה ויתורבס לס"ז
 זל"ח. (אן חונד פֶּיֶר זיך); חזל הרה"מ סמר הענין לצד ולא סמר המלות: בגבורות סירסניה
 לעול (סיר כ'): ורהבם, סל אלו הסניס הנוספות, כלות' הכח סיתבחה זה, צעצור אשר לו היה
 למנה, מה הוא: עמל ואון, כלומר יניעת ולער חולסת חזקנה, וטעם און, כטעם זן חוני, כי כן נאמר מן
 מית צכינוי מותי, ורזיס כן: כי גז ח'ס, כלומר סתחוס יכרות הכוית את קו החיוס, וזה טעם ונעוסה,
 כמו הקו הנכרת מהמטוה סיעוף וחינו, והנה ידוע סצמסל הקדמוני יד מה ימי חיי הצלנו לחוט
 הפלך צידי סלס נסיס, האחת צדמות הילדות סקטור אותו צפלך, הסני' צדמות הנערות טוה אותו
 עד תומו, והסליסית צדמות חזקה הגז אותו צהמספרי' אשר צודי', מצלו סתנוע חליו צעינוס,
 להורות כי צלחת המות צסתע סתחוס, ומלינו צדות' לו צספרי הקודס, ולא חמנע מהקורח סי'
 לח מחד ששמעתי מסי חנופי התורני כ' דוד ס"ל נר"ו צפסוק ימי קלו מני חרב ויכלו צחסס
 תקוה (חיוז ז' ו') דמה המסך ימי חיוי לחוט הערב צאריגה, ואמר ימי נליס צקלות יותר
 מן חרב הוא הכלו הקטן סניד התיבני' כיון עליו סתיל הערב, ומחנוע צמחירו מיד אל
 יד תוך הסמי, וכאשר. תס ססתיל מעליו כן יססוק מרולתו ויעמוד סתחוס, והאוריג יקטר עליו
 סתיל חרבו חמנס זה חי אססר צסתיל החיוס אס כנר ססק טעס אחת, וזה סאמר ויכלו ימי
 צחסס תקוה מלסון תקות חיי סני, כלומר צחין עוד סתיל כלל (חויס מחנגעל אן פֶּאדען)

רש"י

תהלים צא

(יג) לַמְנוֹת יְמִינוּ בֵּן הַדֹּדַע
 וְנָבִיא לִבְבַּי חֶכְמָה:
 (יב) שׁוֹבֵה יְהוָה יְהוּזָבָד עַד־מַתִּי
 וְהַנָּחִים עַל־עַבְדֶּיךָ:
 (יד) שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר חֶסֶדְךָ
 וּנְרַנְנָה וְנִשְׁמְחָה בְּכָל־יְמֵינוּ:
 (טו) שִׁמְחֵנוּ בְּיָמֹת עֲנִיתָנוּ
 שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
 (טז) יִרְאֵה אֱלֹהֵי־עַבְדֶּיךָ פְּעֻלָּה
 וְהַדְרִיךְ עַל־פְּנֵיהֶם:
 (יז) וַיְהִי וַנַּעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ
 וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּונֵנָה עָלֵינוּ
 וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּונֵנָהוּ:

ה'ט ונעושה צדק עזר' מדה לנו עפ"י ומתים: נו. לשון העזרה כמו ונבזז ועזר (נחום א') ויזו שלום מן היס (צמדצ"ח): (יא) מי יודע עז אפך. צימים מועטי' כאלה מי יקנה לו לצ ליראה אותך: ואתה כיראתך. עזרתך השם שאתה ידלוי כן עזרתך קשה ונפרדע מן החוטאים: (יב) למנות ימינו כן הודע. כאשר צתחל' הודע בעולם את מנין ימינו ארוכי' וכיון שנאריך ימים כוכל לקנו' לצ ונציא צתוכה לצז חכמה. ונציא לשון הצאה. (ו"ח) למנו' ימינו כן כמנין כ"ן שבעים שנה ונמות לפי שיעור ימינו שהן מעט כן תיחסר אותנו וכן ויודע זהם אנשי סוכות (שופט' ה') (ס"ח): (יג) שובה ה'. מחדון אפך. משוץ מחשבה טובה על ענדיך: (יד) שבענו בבקר חסדך. ציוס הגאולה והתכוע' שהוא צקר לליל הלדה והאנחה והחשיכה: ונרננה ונשמחה בכל ימינו. כלומר צכל הללות שעזרו עלינו צימינו אלה: (טז) שמחנו בימות עניתנו. שמחנו לימות משיחנו כמנין ימות שעניחנו צגלו' וכמנין שנות אשר דלינו דעה: (יז) ויהי נועם ה' אלהינו. שכינתו ותנחומיו: ומעשה ידינו נוננה עלינו. לשון תחינה הוא. כוננה כמו שמדה שפטה: כוננהו. כוכן אותו. ושני פעמי' ומעשה ידינו כוננהו א' על מלאכת המשכן שצידכן לישראל והתפלל שתשרה שכינה צמעשה ידיהם צמשכן ואתה שתהא צדכה צמעשה ידוהם:

צא

בו ידובר מהצלחת הבושה באלהים.

(א) יֹשֵׁב בַּסֶּתֶר עֲלִיּוֹן
 בְּצֵל שָׁדַי יִתְלוֹנֵן:

פת"ח באתנח בנ"א בקמ"ץ

ת"א וכיראתך עברתך מעניית ח' ח'. ונביא לבב צתרח ח'. ו"צ שמחנו ונומר סנהדרין ו"ח, ל"ט: ויהי נועם הקדמת ספר עקרים. שער ט', פי' כל המומרי: יושב בסתר סוטה ח' ט'. שזועות צ', ט"ז:

ימות שעניחנו צגלו' וכמנין שנות אשר דלינו דעה: (יז) ויהי נועם ה' אלהינו. שכינתו ותנחומיו: ומעשה ידינו נוננה עלינו. לשון תחינה הוא. כוננה כמו שמדה שפטה: כוננהו. כוכן אותו. ושני פעמי' ומעשה ידינו כוננהו א' על מלאכת המשכן שצידכן לישראל והתפלל שתשרה שכינה צמעשה ידיהם צמשכן ואתה שתהא צדכה צמעשה ידוהם:

צ"א (א) יושב בסתר עליון. מי שהוא מוסה צסתר כנפי השכינה הוא יתלונן צגלו' שהקצ"ה מגין עליו הדו משה דצינו זה משיא את צני האדם לחסות צכנפי השכינה: יושב צסתר עליון. כמו (שיר צ') צגלו' חמדתי וישצתי: שדי. לשון חוזק:

באור מו

Psalmen 90, 91.

חף סלח נכמתה עדיון
 החריבה כלות' סלח הגיע
 נחיו לטוס תכלית, ולא
 מלח עוד חת חסר יום
 לעשות. ונחזור לענינינו:
 (יא) מי יודע, כלות'
 חמס חף כי לל ימינו עלי
 חין, מי מנני חדס וסכיו
 ע"ז ויתן לז להתבונן בעו
 חסך, נחוסן סוהי' ירחתו
 חותך חוקה נחותה מדדגה
 כענרתך וישחמר עי"ז
 תחטוה? ולכן נרחמך
 הרגיס הודיענו חתה למנות
 ימינו, כלומר הורנו להשגיח
 על קולב ימינו, וחזו נציה
 חתנו לנז חכמה: (יב)
 שובה' ס', מנעסך. עד
 מהי, תחנף עוד: והנחם,
 מתחשנה זו לחסון מחסנה
 סונה חל ענדיך, ויס לסותר'
 לטון רחמי' כמו יחד נכמרו
 נחומי, לח חחום ולא
 הנחה: (יד) שבענו נזקר
 חסוך, הטעם חס תעשה
 עמנו חסד ננחרותנו
 שתלמדנו הדך הישרה חז
 נשמה כל ימינו חסי' נזקנה,
 (כחז"ע), וכן נראה חרב'
 הרב. חמס רס"י ז"ל כתב
 צום הבחול' והתשובה
 שהיא נקר לליל הלר'

- 12. Ach! lehr' uns uns're Tage zählen,
Damit wir weisen Herzens seien!
- 13. Wende dich, Ewiger! Ach, wie lange!
Sei deinen Knechten wieder gnädig!
- 14. Erfüll' uns früh mit deiner Huld!
So rühmen wir frohlockend unser Leben lang,
- 15. Erfreu' uns nun so lange Zeit, als du uns
plagtest;
So viele Jahre wir nur Unglück sahen!
- 16. Zeige dein erhab'nes Werk an deinen Knechten ;
An ihren Kindern deine Majestät.

Chor.

- 17. Unsr'es Gottes Freundlichkeit
Werde uns beschieden,
So gellinget unser Händewerk.
All unser Thun
Gellinget nur durch ihn.

91.

Glück dessen, der auf Gott vertraut.

- 1. Der du im Schirm des Höchsten sitzt,
Und ruhest in der Allmacht Schatten!

והאנחה והשכיכה, וכן הוא דעת הרד"ק ויהיה הכונה לפי הענין שזכרנו על קן הארנבים שיה נמדדנו
 סועשה עמנו חסד נכנישת החון, וחזו נחנה תודה ונשתחה בכל ימינו הנחיס. ולדעת רס"י ז"ל הטעם
 שגמחה חף כלל הלות שעברו עלינו צימים החלה, דהיינו מה שהג'חו ננו לנז חכמה: (טו)
 שמחג'ו, כמנין ימות שעניתנו וכמנין. סנות שרחינו רעה, ולתו שחתר נספר תורת חסד, עם
 היות שהיו ימים מעוטים, הנה זעינינו היו כטנים רבות, חס מלך קלור היות' חסר לחזה,
 וחס למה שהחדם מלסער הרבה מאוד ציוס הלנה ויהי' לו היום שהוא חרון כסנה חחת, והנה
 עניתנו בס רחינו רעה מאחר נעשה לסס צמיל' ולכן ימות וסנות נסמיכות. וזה מצוחר לעיל
 (עיר ט"ז): (טז) יראה אל ענדיך פעלך, נהכניסם לחון וכשתקיס דנדך להס: (יז) ויהי נעם,
 ית"ד סיהח נועס ה' עלינו, כלומר חהצחו, כי חז נסכיל תמיד צכל חסר נעשה, וטעם כוננס
 עלינו על סנינו חז חלוננו והנה זה עקר ההפלה הכולל כל דבר עיז ורחוק כל דבר דע, ולכן
 הצדילו הרס"ת לסמנו נתינת (קלההר): כוננה, נחסקל נקנס על סס מעשה שהוא תמיד לסון
 זכר, יולח מן הכלל, ולכן חתר חד מן חזרי' הטעם כל חחד מידנו כוננה עלינו המעשה, כי
 סס יד נחסקל נקנס, ויהי' גם טעם כוננה יולח כטעם חנירו כוננה, מה שחין כן חס הוא
 בוסז על מעשה, שחז יהיה עומד נהכוח, רך ידוע כי סמות רגיס משהניס נמין, וחף נכתוב
 חחד, כמו רוח גדולה וחזק, וכן פעל' רגי' מסחני' צעומד ויולח: ומעשה ידינו כוננהו, לדעת
 רנת הספרטיס הוא כסול, חמנס לדעת הרס"ת חינו מיוחר כלל כי טעם הכתוב חס יהי' נועס
 ה' עלינו חז יכוננו מעשה ידיו, כי הוא צלנד יכונן, כלומר יש צידו לכונן חת מעשה ידיו,
 והוסף חד מן חזריח לחחר טעם הכנוי על הסועל ולא על הסעול, כאלו כתיב ומעשה ידיו
 כונן הוא, וחחר עוד כעי"ז לח ולסוך לסנות מין נמין נכתוב ח', כנזכר נס' הקודס, והסוצתו
 זלז:

צא (א) יושב נסחר עליון, יתכן מאוד כמו שתקן מרע"ה הסור הקודס על כלל ישראל
 סמתו נמדד, כן תקן הסיר סלסנינו על יהוסע זן נון מסרתו חסר מלח חחני ה' ולא
 נח נעלת מרבליס, והנטיחו נסס ה' סלה יסול נמנסת המרבליס, ושוחניך ימים יותר מכל סדור
 ההוא סלח ימות נמדד חלל יזרח חל החון וינחיל חותה לישראל כמו סננחם עוד נכתובי הנחוס

רש"י

תהלים צא

(3) אָמַר לַיהוָה מַחְסֵי וּמְצוּדוֹתַי
 אֱלֹהֵי אֲבֹתַי כִּי הוּא יִצְיִלְךָ
 מִפֶּחַ יְקוֹשׁ וְגו'. לְכָל
 אֶחָד וְאֶחָד הוּא אֹמֵר
 יוֹשֵׁב צִמְזִים עַלְיוֹן: (ד)
 בְּאַבְרָהָם כֵּנֶף: יֵסֶךְ.
 יִסּוּכֶךָ: תַּחְסֶה. תַּתְּכֶסֶה:
 לֵב הוּא לֵב הַמִּקְפֵּת
 אֶת הַאֲדָמָה קְרוֹב
 לְאֲדָנָהּ רֹחוֹתָיו. סוֹחֵרָה
 לְשׁוֹן סוֹחֵר סוֹחֵר: (ה)
 לֹא תִירָא. אִם תִּצְטַח
 צו: עִמָּךְ יַעֲוֹף יוֹמָם.
 טָד. כְּמַעֲוֹפֵף כַּחֲזִי: (ו)
 מְדַבֵּר וּמִקְטָב. טְמוֹת
 טָדִים הֵם. זֶה מִזִּיק
 צְלִילָה וְזֶה מִזִּיק צְלִילָה:
 יִסוּד. יִסוּדָד: (ז) יִפּוֹל
 מִצַּדֵּק אֶלֶף. לְשׁוֹן חֲנוּיָה
 כְּמוֹ (דֹאשִׁית כ"ה) עַל
 פְּנֵי כָל אֲחִיו נִפְלָ:
 מִלֵּךְ. מִשְׁמַלְכֶךָ יִחַד
 אֶלֶף טָדִים וְאֶלֶף לֹא יִגְשׁוּ
 לְהִזְיֵק: (ח) וְשִׁלְמַת.
 כְּלוּן וְלֹמָה. (ט) כִּי
 אַתָּה. אִמְרַת ה' מַחְסֵי.
 וְהִדִּי זֶה מִקְרָא קִנְיָ:
 עַלְיוֹן שְׁמַת מַעֲוִיךְ. אֶת
 הַקִּצֵּץ ה' שְׁמַת מַעֲוִן
 מִצִּמְזִים: (י) לֹא תִאֲנַח:
 לֹא תִקְרָה וְכֵן וְהַלְהִים
 אֵיכָה לִידוֹ (שְׁמוֹת כ"ה):
 (יב) פֶּן תִּגְוֹף. פֶּן
 תִּכְסַּל וְכֵן כָּל לְשׁוֹן נְגִיפָה
 (אֲלוֹפִי"ר צלע"ז):

(3) אָמַר לַיהוָה מַחְסֵי וּמְצוּדוֹתַי
 אֱלֹהֵי אֲבֹתַי כִּי הוּא יִצְיִלְךָ
 מִפֶּחַ יְקוֹשׁ וְגו'. לְכָל
 אֶחָד וְאֶחָד הוּא אֹמֵר
 יוֹשֵׁב צִמְזִים עַלְיוֹן: (ד)
 בְּאַבְרָהָם כֵּנֶף: יֵסֶךְ.
 יִסּוּכֶךָ: תַּחְסֶה. תַּתְּכֶסֶה:
 לֵב הוּא לֵב הַמִּקְפֵּת
 אֶת הַאֲדָמָה קְרוֹב
 לְאֲדָנָהּ רֹחוֹתָיו. סוֹחֵרָה
 לְשׁוֹן סוֹחֵר סוֹחֵר: (ה)
 לֹא תִירָא. אִם תִּצְטַח
 צו: עִמָּךְ יַעֲוֹף יוֹמָם.
 טָד. כְּמַעֲוֹפֵף כַּחֲזִי: (ו)
 מְדַבֵּר וּמִקְטָב. טְמוֹת
 טָדִים הֵם. זֶה מִזִּיק
 צְלִילָה וְזֶה מִזִּיק צְלִילָה:
 יִסוּד. יִסוּדָד: (ז) יִפּוֹל
 מִצַּדֵּק אֶלֶף. לְשׁוֹן חֲנוּיָה
 כְּמוֹ (דֹאשִׁית כ"ה) עַל
 פְּנֵי כָל אֲחִיו נִפְלָ:
 מִלֵּךְ. מִשְׁמַלְכֶךָ יִחַד
 אֶלֶף טָדִים וְאֶלֶף לֹא יִגְשׁוּ
 לְהִזְיֵק: (ח) וְשִׁלְמַת.
 כְּלוּן וְלֹמָה. (ט) כִּי
 אַתָּה. אִמְרַת ה' מַחְסֵי.
 וְהִדִּי זֶה מִקְרָא קִנְיָ:
 עַלְיוֹן שְׁמַת מַעֲוִיךְ. אֶת
 הַקִּצֵּץ ה' שְׁמַת מַעֲוִן
 מִצִּמְזִים: (י) לֹא תִאֲנַח:
 לֹא תִקְרָה וְכֵן וְהַלְהִים
 אֵיכָה לִידוֹ (שְׁמוֹת כ"ה):
 (יב) פֶּן תִּגְוֹף. פֶּן
 תִּכְסַּל וְכֵן כָּל לְשׁוֹן נְגִיפָה
 (אֲלוֹפִי"ר צלע"ז):

ת"א ומצודתי אלהי עקבים מ"ד, ע"ז: יפול מצדך צרכות ח'
 ז' יומא ה' נ"ז. סנועות ז', ט"ז: כי אתה ה' טס: לא
 תאנה צרכות ט' ל"ה. סנהדרין י"ח, קי"ג: וננע לא סנועות
 ז', ט"ו: כי מלאכיו חנונה ח' ט"ו. תענות ח', י"ח.
 סנהדרין ק"ג:

Psalmen 91.

באר

והתחיל להמיר חתם אשר
 יוסב נסתר עליון, פסוקו
 ס' יבג' עליו נעבור
 נדקתו חזל יתכן עוד
 סירמו ע"ו דכתיב ומסרתו
 יחוסע בן נון נער לח ימיש
 מתוך האל (סמות ל"ב),
 הוא סהל אשר נסה לו
 מסה מחון למחנה וקרח
 חוהו חוהל מועד ונ"י כל
 מנסס ס' ילח חל"ה ועמוד
 הענן ירד עליו ועמד פתח
 האהל, וזה טעם כלל סדי:
 יתלובן, וזיס אמרו סהוה
 במקום מתלונן, חמנס כפי
 הכלל סזכרנו כמה סעמים
 נזא סס' הוא נכון מחוד
 והטעם אשר דרכן להתלונן
 תמיד כלל סדי וכן יעסה
 חיונ כל סימס, כמו סהעיר
 סס"י סס: (ב) אמר,
 נסתח סעי"ן לסין עתיד,
 והטעם חומר חני לך תמיד
 על ס' אשר הוא מחסי
 ומלודתו ואלהי סחנטה
 זו, כי הוא יולך וגי' וטעם
 לה נטעס חמרי לי חחי
 הוא, ואמר סרעה לזנו
 וסרלל (כז"ק ורחז"ע),
 וכן סרגס סרז, ואמר
 סרז"נע עוד טעס דזיקות
 כי הוא כחומר חני נסיתי
 זה וחני חסיה לך סרז:
 (ג) מפח יקוש, לדעת
 קלתס המתלחסו במקום
 חולס מבז' וחול, כחזירו

2. Gott, meine Burg, und meine Zuversicht,
Der Herr, auf den ich stets vertraue,
3. Er, sag' ich, wird dein Retter sein,
Wenn Netze droh'n, wenn Seuchen tödten.
4. Mit seinem Fittig deckt er dich;
Der Schirm ist unter seinen Flügeln;
Seine Treu' ist Schild und Harnisch.
5. Erzitt're nicht bei nächtlicher Gefahr.
Für Pfeile, die des Tages schwärmen;
6. Nicht, wenn die Pest im Finstern schleicht,
Nicht, wenn am Mittag Seuche wüthet.
7. Ob Tausend dir zur Seite fallen,
Und Myriaden dir zur Rechten:
Dir naht kein Unfall sich.
8. Du schau'st sie nur mit deinen Augen,
Die Strafe, die den Frevler trifft.
9. Denn du hast Vertrau'n auf Gott,
(Den Höchsten, meine Zuversicht,
10. Dir kann kein Unglück widerfahren,
Und keine Noth sich deiner Hütte nahen.
11. Denn er befiehlt den Himmlischen,
Auf allen Wegen dich zu schützen.
12. Sie müssen dich auf Händen tragen,
Daß deinen Fuß kein Stein verletz.

סח יקוש על כל דרכיו (סרע ט'), ויהיה מסח הסועל והפח הוא סלונד, ולדעת חמריס הוא חוהר סעול
 ויקרח הסח כן לפי סנעסה למוקסי, וכן וכלסור מיר יקוש (מסלי ו') סעורו מן הסח: מדבר הוות, סמוך,
 כריתת כל הוות, כי ענין דנר כריתת הוא, כמו סהעירו במקום חחי, וטעם הוות ידוע סהוה
 לסון חולי וסנר, והרז סרגס הענין: (ד) באברתו וגו', מסל ידוע הוא: וסוחרה, סס נגד
 סלונסי' נמלחמס הסונז חת כל סגוף, כל"ח (הארניט): אמתו סהנטיח כל סנוטה זו (סרד"ק):
 (ח) מסחד לילה, חלו הי' טעמו מורח הי' כהוז מסחד נלילה כחזירו (סיר ססיריס ב' ח')
 נס לח יתכן לחמר לה תורח מסני מור' חמנס סרד נדל"ת ממולע זין סחו זנו"ן ונין סרת
 נתי"ו מסן סרלסון סהוה לסון מתורות דומס לחזירו סלר. כל"ח (דיוח חנגסט). ומסן סז'
 סהוה לסון כליון דומס חל ססר נעלמו דסיונו סר'תקרז לזוח כי ספתקרו' הוא סמפחי' נחמת
 לח ססרז עלמו, כל"ח (דיוח געפחהר) ומזס סטעס וסחק לסחד ולח יחת (חיוז ל"ט), וטע'
 לילה ויומס וחוסל ולהניס, סס חרזע עתי סיוס, כלומר סנכל עת תהיה נטח: (ו) ישור, סוד.
 חוסיס מן סרזן, יהמלחסוס נמקוס חולס: (ז) יפול סצדך אלף, כי רזיס מיסרלל נפלו סניזו
 נמדנר: לא ינס, המנת חו סרע: (ח) ושלמת רשעים תרחס, כי סס מתו כלס על סמרדו נת'
 נעלת סמרנלויס ולח נטחו זו, לח כן חתס חמר מלחת לחחי ס': (ט) כי אתה, סמפ ס'
 עליון סהוה מחס' למסויך, כלומר תלית נטחונן זו, כן הוא סעור סכתוז לדעת סרזז"ע וסרד"ק
 וסרז חזן וחיית, וכן הוא מתורנס: (י) לא תאונה אליך, כמו וסחלסיס חנה לידו: וי"א)
 כי כולאביו וגו', עד כי זי חסק, כל זה חינו חלה ד"מ: וי"ב) סן תגוף, סטעס לסמוך סלח
 תגוף, וע"ד זה חמרו חז"ל, כל סממר וסן לחו הוא: (יג) על שחל וגו', חולי סטעס על
 המלניס סרזיס סכנס נחון נוען: (יד) כי בי השק, זה סחמר ס' עליון נסוד מלחיו חחי
 סלום לסמוך, ויס חומריס טעס כי מוסז למטס, יען כי זי חסק לכן חפלסכו כמו ולחיס חמר

רש"י

תהלים צא צב
 על-שחל ופתח תדרוך
 תרמם בפיר ותנין :
 כי בי חשק ואפלהו
 אשגבהו כי-ידע שמי :
 יקראני | ואענהו
 עמו אנכי בצרה
 אחלצהו ואכבדהו :
 ארך ימים אשביעהו
 ואראהו בישועתי :

צב (א) מזמור שיר. סל לזים (כזיאים) לז' השנת. שאומרים אותו צצצות והוא מדבר צענין העולם הצא שכולו שנת : (ג) להגיד בבקר חסדך. צעת הנאולה : ואמונתך צלילות. וצעוד לרות הגלות להאמין צך שתשמוד הצטחך כל זה כלה וטוב : (ד) עלי עשור ועלי נבל. כנוד של עטרה נימין : (ז) איש בער לא ידע. את

צב

התכוננות בדרכי אל הנסתרים, המאבד הרשעים ומושיע מכבדיו.

(ב) מזמור שיר לזים השבת :

שוב להודות ליהוה
 ולומר לשמך עליון :
 להגיד בפקר חסדך
 ואמונתך בלילות :
 עלי-עשור ועלי-נבל
 עלי הגיון בכבוד :
 כי שמחתני יהוה בפעלה
 במעשי ידיך ארנן :
 מהגדלו מעשיך יהוה
 מאד עמקו מחשבתך :
 איש-בער לא ידע
 וכסיל לא-יבין את-זאת :

הוא על שחל סס : כי בי סס : יקראני סס : עמו אנכי הענית צ' ט"ו : ארך ימים סנהדרין סס : עקידה טער נ"ד. עקידה טער ז"ט כל המזמור : מזמור שיר ר"ה דף ל'. סנהדרין י"ח, ז"ו : תמיד ז' ז"ב : להגיד וגומר זכיות ח' י"ג : עלי עשור ערכין ז' י"ג : עלי הגיון ערכין ז' כ"ח : איש בער עקידה מ"ד, י"ג :

מח באור

Psalmen 91, 92.

כי שמעת (נחשית ב'),
 ותגורמו בל"ח (ויח'),
 יסרנו הרבס (דענו, ור"כ
 הוא מוסר על הקודם,
 ומסן הראשון סזכרנו: ידע
 שמי, כנר הערנו סטעס
 ידיעת הסס הוא הכוח
 גדולתו ז"ה, ועל כן נטח
 בו וכחשר חמו רה' חתנו
 חל תיכחוס (נמדנר י"ד):
 (סו) אחלצהו, מלכות
 סכלל: ואברהו, כי יהיה
 לנר וינח חת עמו חל
 האון. (סז) אורך ימים
 חטניעמו, סלח ימות
 ננהלס המדנר. ואראו
 זיסועתי, כסחקיי' חת
 סנועתי חתר יכלית
 סהרנעט סנה, כן נרה
 לי, חנל לועת המסרטי'
 וכחרב' הרנ סחחד' סניעת
 ימים צעולס חזק ירחה
 עוד זיסועתו זע"הנ, חמנס
 יחנן ליחס חל חסור ז'
 כוונת, הכוונה הפרטית
 על יהושע, סזחז חחמת
 מסל כל חסיד חסר חי
 נדיר רסעי' הנענסי', וז'
 הכוונה הכללית, וכן ז'
 כונות לכתוב סלפנינו,
 ספרסות הוא המסל, על
 סהתעיבות זחן טונז
 אחרי סהלסערות נמדנר,
 וסכללות סוח הנמסל, על
 סהתענות עדן סנלחי
 אחרי סהלסערו' צעולס
 סססל.

- 13. Du wirst auf Leopard und Otter treten,
Zerdrücken Löwenbrut und Drachen.
- 14. „Denn er begehrt mein, d'rum rette ich ihn:
„Ich heb' ihn hoch empor; denn er erkennet mich).
- 15. „Er ruft mich an, ich höre,
„Bin in der Noth bei ihm;
„Entreiß' ihn der Gefahr, und setz' ihn hoch
in Ehren.
- 16. „Des langen Lebens satt,
Soll er mein Heil erblicken“.

92.

Gottes unerforschliche Beschlüße, wie er die Gottlosen vernichtet und seine Verehrer beschützt.

1. Psalmlied für den Sabbat.

- 2. Lieblich ist's, dem Ewigen danken!
Höchster! deinem Namen singen!
- 3. Des Morgens deine Güte rühmen,
Des Abends deine Vätertreue;
- 4. Unter Saitenspiel und Psalter,
Zum Denken von der Harf' erweckt.
- 5. Herr, deine Werk' ergötzen mich!
Fröhlich sing' ich deine Thaten.
- 6. Wie groß sind deine Thaten, Herr!
Wie tief die göttlichen Gedanken!
- 7. Die Unvernunft sieht das nicht ein,
Undenkende begreifen nicht:

צב (א) מוזמר סני ליום
 ססנת, לסי סיס צו
 מהסביון וססחזונות נדנכי
 ה' וזס סללית סמנוחס
 ציוס ססנת: (ב) טוב
 ונעיס לנסס סמסכלת
 להורות לך: (ג) להניד
 נזקר, זעת טונז חסדן,

ונהחנחס צלילותו זעת לרס, זחזונתן סתקיס צניתן לנרוחיק, וסכלית סרע סמדומס לסונס, ולסי
 סקוטו סעס יוס וליס, תמיד וצלי סססק: (ד) עלי עשור, כלי ננון סיס צו עסרס וסרו':
 עלי סנון, טעס סס זס מנזחר לעיל (סיר ע'), וחסר ססוח סס לחלו ססיריס סמסבוס
 זססנחת חלסוס ודרכיו צעולמו, וסנה צימיס סקדמוניס סחלו סיו מחצרי סמזמוריס ב"כ סמנוניס
 זכלי וסמסוריס צסס, לזס כמו סזח עתס ססס נסרדוס על סרוז לסלס כחות, וסיה זעת
 סהיח כננן סמננן וילחס עליו רוח ה' לסיר צדנניס כמיס ונסנניס, תנן מזה כונת סרה"מ
 ז"ל: (ו) בער, לדעת ר"ס כן מלך סרו מלסון סענו חת צעירכס כי סכסול כנחמס, וחסר ססניסס
 נסון ריקות כמו זערתו חת סצית בל"ח (חיין זעערער זענס). לא יצין חת זחת סנסרות רסעיס
 כזו עסז חוכי חלח להסמידס עדי עד (מדנרי רס"י), כי ע"י סללחתס יחזקו לנס זרסע וילכו
 לחזרון, ודמס חף סללחתס לסריתת עסז לנר סינס ב"כ מהרה, חנל צלדוקיס חמר כפתר וכחזר

תהלים צב צג

רש"ג

(ח) בפרח רשעים | כמו יעשב
 ויציצו כל פעלי און
 להשמדם עדי עד:
 (ט) ואתה מרום לעלם יהוה:
 (י) כי הנה איביך | יהוה
 כי הנה איביך יאבדו
 יתפרדו כל פעלי און:
 (יא) והרם פראים קרני
 בלתי בשמן רענן:
 (יב) והבט עיני בשורי
 בקמים עלי מרעים תשמענה
 אזני:

האמר למטה: (ח) בפרח רשעים כמו יעשב. אינם יודעים כשהפרחתם אינה אלא להשמדם עדי עד שמשלם לשונאיו על פניהם להאזינם: (ט) ואתה מרום. זכך משפטיך ידך על העליונה שהכל מלדיקים עליך את דינך: (יא) בלתי בשמן רענן. לזלותי צמון של טרדה. זלותי כמו (מדבר ט"ו) זלול צמון: (יב) בשורי. צעוייני כמו צסודרי: צקמים עלי מדעים. על הדשעי הקמי עלי שמעו אזני מאחורי הפרגוד שלא יועילו לזלות אותנו. כך שמעתי: (יג) צדיק בתמר יפרח וגו'. כתמר לעשות פירות וכארז זלזנון להחליף גועו: (יד) שתולים. יהיו הלדיקים צצות ה' (טז) ינובון. ילמחון: דשנים. שמנים ורענני יהיו ואז יבירו כי ישר ה': צג (א) ה' מלך. יאמרו לעתיד. אף תכון תכל. צמלכו

(יג) צדיק בתמר יפרח
 כארז בלבנון ישנה:
 (יד) שתולים בבית יהוה
 בחצרות אלהינו יפריחו:
 (טו) עוד ינובון בשיבה
 השנים ורעננים יהיו:
 (טז) להגיד פי ישר יהוה
 צורי ולא עולתה בו:

צג

בו ידובר מגדולת השוכן שחקים.

(א) יהוה מלך גאות לבש
 לבש יהוה עז התאזר

*פת"ח בס"פ *עולתה ק' *כלו קמ"ץ

ת"א בקמים עלי מרעים עקידה טע"ג: צדיק בתמר תענות ב' כ"ה. זתרה' ס' עור ינובון קדוסיין דף ט"ב. עקידה טע"ג ק"צ כל המזמור: ה' מלך ג"ה דף ל"ח, עכו"ס ז', כ"ד. תמר ו', ל"ג. עקידה טע"ח מ"ח:

באור מט

Psalmen 92, 93.

(סרד"ק): (ט) ואתה
 סרום, נכל מספסין ירך
 על העליונה סהכל מדויקים
 עליון חת הדין (רס"י):
 (י) יתפררו כל סופלי
 חון, כסנחסרד' החנינה
 לח יחי' עוד נכחם לח
 לחזיק ולח לעמוד נבר
 החזיק להם, ויעויון לעול
 סיר (כ"ח ס' ח'): (יא)
 ותרים, קוני כקין רחם
 מנזר נספר נחיות
 הסלום להרמז"מן: בלותי
 ל' זקנה, כמו חלתי בלותי
 חף סהר מנין חחר, ידמה
 עליו לען זית וחמר חף
 נוקותי חיה מסמן רעון
 ורע' סילגלו סניו מחון
 סמחה: (יב) בשורי,
 צמיוטי' עלי לרעה, כמו
 צוררי: בקמים, נענור
 קמים עלי, סהס מרעים
 השמענה חוני, מה סחזקס
 לסמוע דהיונו ספלהס, וחד
 חו חזרי' חמר מרעים
 השמענה חוני, כלומר
 סחמע עליס רעות,
 וחמר עוד, מן סרחוי מן
 הקמים חו על הקמים,
 וכיון סחמר צפורי חומר
 נקמים: (יג) צדיק בתמר
 לעשות סירות וכחזו בלנון
 להחליף נצור: (יד)
 שתולים וגר', חמר חותן
 העלום סהס סתוליו' נבית
 ה' ונחלרו' חלחוניו יסרוחו
 וסח מסל סלדויקים
 וסיריס כנזכר כנר סעמים,
 חסי' נזקות יהיו רעניים.
 בליות ספלהס, וינחור
 עוד חנויה, למען יביד זה
 סיתרון נעולם כו יסר ה'
 ובס צוה סכל סרה"ת
 להמסין סכתוני': עלתה,
 כפי הכתיב נהר חולס
 וננוח סו"ו על מסקל
 ועלה קפלה סיה (ח"ו)
 ה', וכסי הקרי נהר
 עולתה נסת"ה סעי"ן

8. Wenn Frevler grünen gleich dem Grase,
 Wenn alle Uebelthäter blüh'n,
 Damit sie ewig untergehen!
9. Denn du bist ewiglich erhaben, Gott!
10. Sieh' deine Feinde, Herr!
 Deine Feinde kommen um;
 Uebelthäter fahren hin;
11. Aber wie des Waldstier's Krone,
 Steigt mein Horn empor:
 Mein Alter glänzt von frischem Oele.
12. Ich sehe Lust an stolzen Meidern;
 Ich höre Lust an Uebelthätern,
 Die wider mich sich setzen.
13. Der Fromme grünt wie Palmenwipfel.
 So schießt die Zeder Libanon's empor!
14. Was im Hause Gottes steht,
 Was in seinem Vorhof grünnet,
15. Muß noch im höchsten Alter blüh'n,
 Immer frisch und saftvoll bleiben;
16. Muß lehren, daß der Herr gerecht,
 Mein Hort ohn' allen Tadel sei.

93.

Schilderung der göttlichen Größe.

1. Der Herr ist König, herrlich geschmückt:
 Der Herr hat sein Gewand, die Majestät
 Angelegt und fest umgürtet:

וצרחו סו"ו על מסקל וכן עולם לח ועננו (לעיל ס"ט) חסר סכונ כחן כפי לחות סמנטיה, כדי
 סלח ינחור ד' חנועות גדולות נרסין זה חס"ו, בס סלח חזולע חרות סברוני' בון: חנועו' וסחחותיות
 סדומות סלפסיה ולחחריה:

צג (א) ה' סלך, בס זה חזמר סור ליום סמנת צנות ה', ידכר צו ב"כ מענין סצרוחה, וע"ד
 חחר כנקודס, חמר סחחרי בלות ה' מעסה ידיו ונעסה עליסם לחך, לנש בחות בלות'
 סוד סמלובה, וכמו סחחר סרזנ"ע ד"ח נענור סיות מספס סמלכיס ללכוס צברי מלכות נמלכס:
לבש, סעל ענר כמו חסב, וכחשר לנש ה' סעו סחחזר כמחחזר לסרחות כחו, וסחי' מלת עו

רש"י

תהלים צג צד

אֶת־תְּכוֹן הַכֹּל בְּלִתְמוֹת :

(3) נִכּוֹן כַּסְאָךָ מֵאֵז

מֵעוֹלָם אֶתָּה :

(ג) נִשְׂאוּ נְהַרֹת אִיהוָה

נִשְׂאוּ נְהַרֹת קוֹלָם

יִשְׂאוּ נְהַרֹת דְּבָרִים :

(ד) מִקְלוֹת מַיִם רַבִּים

אֲדִירִים מִשְׁפָּרִי־יָם

אֲדִיר בַּמַּרוֹם יְהוָה :

(ה) עֲדַתְיָהּ נֶאֱמָנוּ מְאֹד

לְבֵיתָהּ נֶאֱוָה־קֹדֶשׁ

יְהוָה לְאָרֶץ יָמִים :

תשמח הארץ: (ג) נשאו נהרות ה'. לשון לעקה וקוצלן הוא זה אלה ה' הנה הסוטפים כנהרות נשאו קולם ויהמיון ואת דרך עמקי נצביהם ישאו ויגזיהו תמיד להתגאות נגדך. כל לשון דכא לשון עומק ושפלות: (ד) מקלות מים רבים וגומר. ידעתי אני כי יותר מקולות המים הרצים אשר יהמיון עלינו ומאדירי' משצרו הים הזה אדיר צמדום ה' ודרך תקיפה עליהם: (ה) עדתיך. שהעידו והצטיחו כצידך לציתך שהוא נאווה קודש: נאמנו מאוד לציתך. ולאוודך ימים הוא מלפ' להם ואע"פ שארכו הימים נאמנים הם לה' כמו (לעיל ט"ו) נאות אלהים לשון נאות ותדע שכל נוח שצמקרא אינן מפקין אל"ף לפי שהם לשון כוי וזה מפיק אל"ף: צד (א) הופיע. הדאה ונלה לנו את נקמתך: (ד) יתאמרו. ישתצחו כמו (דצרי' כ"ו) האמרת

צד

תפלה לאל לקחת משפט מן החומסים והעושקים.

(ב) אֶל־נִקְמוֹת יְהוָה

אֶל נִקְמוֹת הוֹפִיעַ :

(3) הַנִּשְׂא שֵׁפֶט הָאָרֶץ

הַשֹּׁב גְּמוּל עַל־גְּאוֹת :

(ג) עַד־מַתִּי רִשְׁעִים אִיהוָה

עַד־מַתִּי רִשְׁעִים יַעֲלוּז :

(ד) יִבִּיעוּ יְדֵבְרוּ עִתָּק

יִתְאֲמְרוּ כָּל־פְּעֻלֵי אֹזֶן :

(ה) עֲמָךְ יְהוָה יִדְבָּאוּ

וְנַחֲלֶתְךָ יַעֲבֹו :

*צק"ס נאמנו *הקוף דנושה וצמקלת ספרים רפויה:

ת"א נכון כסאך נדוים ז"ח: מקלות מים רבים מנחות ה', נ"ב: אדיר במרום צינה צ' ט"ו, מנחות טס: עדתיך נאמנו סנהדרין י"ח, קי"ח: אל נקמות ה' צרכות ה', צ"ד ודף ס' ר"ה דף צ"ח: סנהדרין ל"ב. תמיד ז', ל"ב:

באור ב

Psalmen 93, 94.

משרתת עם לנס ועם התאזר
 (הנ"ל) וכתובים סרז ז"ל:
 אף תכון תבל, ע"י
 התאזרות הלו, ולא תמוט
 לעולם, כי זרות סמים וארץ
 לא תופר: (ב) נכון
 כסאך, כסא המלוק' מאז
 משעת הנריחה, כי מזמן
 הסוה ופלאה תמלך תמיד
 על זרוח'ך, חזל חתה צעלמך
 וננצודך כנר סויה מעולם
 אף קידם הנריחה, כזה
 סכל הרס"ת לצאר הנתוב
 סלסנינו, ואין ספק סלח
 יתכן לפני הנריחה עיני
 מלך, כי אין מלוכה בלא
 עם, ולכן זר מאזר צדי
 המסורה, אדון עולם אשר
 מלך צעדס כל ילוד וצרה:
 (ג) נשאר, כיון סזכר
 בצורה ה' צעולמו ורולה
 להרחות הקסו, חמר
 הנהרות הגדולות יסחו קול
 גדול כשיסחו דכיס, כלומר
 גלויס, ואדיר מהקול הזס
 קול מסזרו היס הגדול,
 חמס יותר אדיר מתנו,
 כסיתן עליון קולו צמרוס
 צד ונחלי חס: דכיס,
 נקראו גלי הנהרות בן,
 צענור ססס נדכחיס זס צזה,
 וכלי היס סס בצוהיס. וכן
 עמיקיס יותר מכלי הנהרות
 ולכן יקראו צסס משנרי,
 מלסון סנר (איין ברוד)
 סהוה יותר מן דך (איין
 סטחס): (ד) במרום
 צה"ח ס'דיע' כמו סתרכס
 סרז, ומסעס סזכנר: (ה)
 עדותיך, סמעידוס על
 עולם כנורתך, נחמנו מאד,
 לומר קיחוס תחיר צעולמך,
 חזל לביתך באוה קודש,
 מטעס וצאיכלו כלו אחר
 כנור דלעול (סיר כ"ט),
 ועיין הצוהר סס. ה'
 לאורך ימים דרך תפלה,
 והכ"מ כמו סעדותיך נחמנו
 תחור, בן יהיס הצית הזס
 חסר לו נחור קודס לחורך
 ימים:

צד (א) אל נקמות,
 יתכן הצורו צימי
 צריחת דוד מסני סחול על
 ציקיך ועודך לקחת מספס מן
 סועליוס: יתאמרו, ידצנר

So steht sie da; die Welt, und wanket nie!

2. Uerschüttert steht dein Thron seitdem,
Du selbst von Ewigkeit her!
3. Wasserströme, Herr! erheben,
Wasserström' erheben ihr Ungestüm;
Die Ströme heben die Wellen empor.
4. Erhab'ner als der Fluthen Getöse,
Brausen die Wogen des Weltmeeres;
Erhab'ner noch ist Gott in jener Höhe.
5. Dein Zeugniß bleibt immer treu;
Deinen Tempel ziert Heiligkeit,
O Herr! auf ewige Zeit!

94.

Bitte um Rache an Raubfüchtigen und Unterdrückern.

1.

1. Gott der Rache, Ewiger!
Der Rache Gott, erscheine!
2. Erhebe dich, Richter der Erde!
Bergilt den Stolzen nach Verdienst.
3. Wie lange sollen Frevler, Herr!
Sollen Frevler triumphiren?
4. Frevler sprudeln, trocken,
Sich rühmen alle Uebelthäter?

2.

5. Sie zerschlagen, Herr! dein Volk;
Sie unterdrücken dein Eigenthum;

סמחוני' החומסי' והעוסקיס סכנר זכננו לעיל (סיר י"ד): הוסיע, ציקיך ועודך לקחת מספס מן
 הרספיס: (ד) יביעו, מלסון פצועי מ'ס צענור הרנזוי, וסס עתק סעול לנ' סועליוס: יתאמרו, ידצנר

רש"י

תהלים צד

(ו) אֶלְמִנָּה וְגַר יִהְיֶה גֹר
 וַיִּתְּוֹמִים יִרְצָחֻהוּ :
 (ז) וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה ה' יְהוָה
 וְלֹא יִבְיֵן אֱלֹהֵי יַעֲקֹב :
 (ח) בִּינּוּ בְּפַעֲרִים בָּעַם
 וּכְסִילִים מִתִּי תִשְׁכַּח לוֹ :
 (ט) הִנְטַע אָזֶן הָלֵא יִשְׁמַע
 אִם יִצַּר עֵינַי הָלֵא יִבְיֵט :
 (י) הֵי סֵר גּוֹיִם הָלֵא יִזְכִּיחַ
 הַמְלַמֵּד אָדָם דַּעַת :
 (יא) יְהוָה יִדַּע מַחְשְׁבוֹת אָדָם
 כִּי־הִפְתָּ הַבַּל :
 (יב) אֲשֶׁר־יִדְבַר אֲשֶׁר־תִּסְרְפוּ יְהוָה
 וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ :
 (יג) לְהִשְׁקִיט לוֹ מִיַּמֵּי רַע
 עַד יִפְרָה לְרַשַׁע שַׁחַת :
 (יד) כִּי לֹא־יִשָּׂא יְהוָה עִמּוֹ
 וְנִחַלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב :
 (טו) כִּי־עַד־צַדִּיק יָשׁוּב מִשְׁפָּט
 וְאַחֲרָיו כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב :
 (טז) מִי־יִקּוּם לִי עִם־מְרַעִים
 מִי־יִתִּיצֵב לִי עִם־פְּעָלֵי אֶזְרָא :
 (יז) לֹלֵי יְהוָה עֲזַרְתָּה לִּי
 כַּמַּעֲטָה וְשָׁכַנְתָּה דוֹמָה נַפְשִׁי :

והאמירך: (ח) בינו בוערים בעם. קלת כאומ' שוטים שזעול: (ל) הנוטע און. שמא הקנ"ה שנטע און לא ישמע לעק' עמו ועוכיו: (י) הלא יזכיא. ויסר חתכם על כד: (יא) ה' יודע. מחשבותיכם שאתם סודין להתנאוי צנוד המלוב' ותועו כי הצל הם: (יב) אשרי הגבר. חסדיהם הלדיקים המעונים תחת ידיכם וצלנד סיבו עוסקין צתודה וצמלו: (יג) להשקיט לו מימי רע. כי היסודין גורמין לו להשקיט להם מימי דין גיבנ' עד סידאה סיכרה לרשע שחת: (טו) כי עד צדק ישוב משפט. היסודין שלה' עד שילדקו צמציל'. ואחר המשפט כל ישרי לצ יתקנלו כי יטלו סכרס: (טז) מי יהום לי זכות מי יעמד לנו צון המדיעים הללו: (יז) דומה. דומיה.

ח"א ויאמרו לא קמח ז' ע"ט: בינו בערים סוכה ה' ג"ה. עקודה סער ע"ט: אם יצר עין סנהדרין ד' ל"ט. עקודה סער ע"ט. עקודים ת"צ, י"ג: אשרי הגבר צרכות ח' ה': מי יקום לי סוכה ה' ס"ה. סוכה ח' י"ג:

ה' דנושה ונק"ס דפוייה

ה' דנושה ונק"ס דפוייה

באור נא

Psalmen 94.

החוד מעלמס מחקס
 ובדולחסי וענינו יסתנחו:
 (ה) בוערים בעם, שחין
 זס זיערים כמותס
 (הרח"ע): (ט) הנוטע
 וכו', כי החותן זפרס שי"עס'
 כלי אחד ידע זתחזנתו
 לורת הכלי הסוח ותכליתו
 חסר למענהו יעססו (חזן
 יחיו"א), ואס הים הסנת
 השמע וכן הסנת הרחות
 נעלה תחסס ז"ס וכל ידעני
 היך המליח הכלים האלה
 המיכניס לאלו החסנית
 (מדנני ר"ס זן מ'ך זסס
 הרמז"ס), וטעס הנוטע,
 על מקומו הנוכו, כי זס
 זס לחות על חכמתו מלמד
 כל-יה: (י) הי"סר נרים,
 כמקינל מסי דור ודור סיסר
 גויס על זטעס כדור המזול
 וחנאי סידוס ודומיהס,
 הלא יוכיח חתכס, והטעס
 חס חסס זניס כזר יסר
 זניס כמורכס כי סוח יודע
 כל דזריכס כי סוח המלמד
 לחד' דעת ואיך נחסי'ז
 סחוח לח ידע זהיות הדעת
 מזתו על כן חחרו'ס'
 יודע מחסנות חוס (מדנני
 הרח"ע): ואס כן טעס
 המלמד לחדס דעת מוסז
 לחחריו, וכן סוח מתורגס.
 ולדעת הרז חזן יחיו"א
 הסת"ך זמקיס לזי"ק זר"ל
 חסר יזר חת הכו' ולמד
 דעת חת חדס הרחשין הלח
 כחוי סיוכיחס ויוסר' על
 מעסיהס הרעיס, כחזר
 ייסר חיס חת זנו חסרילרו
 ולמד: דעת: (יא) כיהמה
 הבל, חף כי הנל חס,
 והוח מסנית וכל כקטן כנדול
 סיסך מתחזנתס (הנ"ל),
 וסוח נכון זהיות זס
 החלק הקטן הזס נחלק
 ממנו זככרז סיסינו ז"כ:
 (יב) א'שרי'הנבר, תלמדנו
 ע"י תורהך שחסנית על זני
 חוסועתיד יוס חידס סל
 זסעו' לזוח, כו יסו' התכלי'
 סלמוד הזס סיחי' לי הסקט

- 6. Erwürgen Witwe und Fremdling,
Ermorden die Verwaisten;
- 7. Und sprechen: der Herr sieht's nicht.
Gott Jakob's merkt nicht d'rauf.
- 8. O denkt ihm nach, ihr Albernern im Volke!
Ihr Thoren! Wann werdet ihr's begreifen?

3.

- 9. Soll der nicht hören, der das Ohr eingesezt?
Nicht sehen, der das Auge bildet?
- 10. Nicht strafen, der die Heiden züchtigt?
Der dem Menschen Einsicht gibt.
- 11. Der Ewige weiß der Menschen Tichten,
Wiewol es eitel ist.

4.

- 12. Heil dem Manne, den du züchtigest,
Und lehrst durch dein Gesetz,
- 13. Gelassen sein in böser Zeit,
Bis dem Böjewicht die Gruft bereitet sei.
- 14. Denn Gott verstoßt sein Volk nicht,
Verläßt nicht sein Eigenthum.
- 15. Das Recht kehrt zur Gerechtigkeit zurück,
Und redliche Herzen ihm nach.

5.

- 16. Wer tritt für mich auf wider Frevler?
Wer steht mir wider Uebelthäter bei?
- 17. O wäre nicht der Herr mein Helfer,
Ich wohnte schier im Reich der Stille.

זלזרו חסני ימי הרעה, חזל ימתין וילסס עד כי יכרה לזטע סחה לתעניסו, וכמו שנזטוח חני זס
 עתה כי לח יטוט וכו', וכיו: (טו) עד צדק, יסוז סזספט סחוח עתה זידי מעוליס המסכניס חוחו
 לעול, לעת מועד יסוז חל הלוק: וואחריו כל ישרי לב, ידמח דין מלילת כחלו יסו' המזפט
 זוסע לסני עדת יסניס ותמיח' ללכת חל סודק להסינו על סחזן ססו' נדחה ממנו זמן מה: (טז) מי

רשי

תהלים צד צה

(יח) אִם־אִמַּרְתִּי מַטָּה רַגְלִי
 חֲסִדְךָ יְהוָה יִסְעֲדֵנִי :
 (יט) בָּרַב שִׁרְעָפִי בְּקִרְבִּי
 תִּנְחַמְנִיךָ יִשְׁעִשְׂעוּ נַפְשִׁי :
 (כ) הִיחַבְרֵךְ בְּסֵא הַוּוֹת
 יִצַּר עֲמַל עָלַי־חֶק :
 (כא) יִגְדֹהוּ עַל־נַפְשׁ צַדִּיק
 וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ :
 (כב) וַיְהִי יְהוָה לִי לְמִשְׁנֵב
 וְאֱלֹהֵי לְצֹר מַחְסִי :
 (כג) וַיֵּשֶׁב עָלֵיהֶם | אֶת־אוֹנָם
 וּבִרְעָתָם יִצְמִיתָם
 יִצְמִיתָם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ :

(כ) היחברך כסא הווי.
 היוכל להדמות לך: עלי
 חק. צטציל חק להיותי
 חק להם עצודתם:
 (כא) יגודו. יאספו
 בדודים על נפש ישראל
 להרוג: ירשיעו. יחייצו
 צדין להודגו: (כג)
 אונם. אונסם כמו
 (איוצ כ"א) ילפון לצניו
 אונו:
 צה (ד) ותועפת לשון
 גוזה. כעיק המעופף:

צה

בו יעורר לב העם לתת תודה לאל ולשמוע אליו.

(א) לָכוּ נִרְנְנָה לַיהוָה
 נְרִיעָה לְצֹר יִשְׁעֵנוּ :
 (ב) נִקְדָּמָה פָּנֵינוּ בַתְּוֹדָה
 בְּזִמְרוֹת נְרִיעַ לָו :
 (ג) כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה
 וּמֶלֶךְ גָּדוֹל עַל־כָּל־אֱלֹהִים :
 (ד) אֲשֶׁר בִּידוֹ מַחְקֵי־אָרֶץ
 וְתוֹעֲפוֹת הַרִים לָו :

* דא"ח ע"ד הארמית

ת"א אם אמרתי עקידה טער פ"ח: וישב עליהם תענית דף כ"ט. ערכין כ', י"ח, י"ג:

באור נב

Psalmen 94, 95.

יקום לי ונב, ויזח דחי' מעלתו על המוסר שלמד עתה צעירי וחמר כי לולי ה' ה' צעורתו כנר ה' הולך להצדון צסקמו נבדו מדעי' סיעלי חון: (יז) דומה, מקום הדממה והוח הקצר. וכן יורדי דומה, והטעם דומה ורזים כן. (יט) ברוב, מקור מפעלי הכסל, והוח לסון רזוי, הרם"ת ז"ל, או עניני לסון מלחמה מטעם ורזו צעלי חלים כלומר כש-לחמו קיוני צקרזי וילחצו מחסנותי. שרעפי מחסנותי ודחנותי הציערות צקרזי או שהוא כמו שעיפי וכן טנט וסרזויס. (כ) היחברך ונב' עד סוף הסיר הן הן התנחומים שיטעטעו נסאו, וטעם היחברך כטעם היקרך דברי כלומר היתכן לפי עלמותך ומדוחין שיחוצר חתך כסת הוות כלומר מטעם הוות, אשר מיון זה הכסת, כלומר היוקצ עליו, שהוא. יוצר עמל עלי חוק, כלומר שמתחלה יעסה הדין והחוק כפי רצונו, והח"כ עיסה העתל וחון סרולא לעשות על פי החוק הזה ויחמר טעוטה מטעם לרק. (כא) יגודו, מלסון גדוד יבדכו, כלומר חס הם יתאבדו וינחאו גדוד כז על נסס לדיק, הנס ה' למשבז לי ונב'. (כב) יצמיתם ה' אלהינו, חמר ססיס דברי התנחומים, הכסיל המחמר חחרון מהס לסיס זו כל הסיר, כי הוא תסוצה על תסלתו וקריחתו לה' אל יקמות הופיע, שהוא צסוח זו כי יצוח לעשות מטעם ויכרות מן העהול, ולכן סנדולו הרס"מ מהקודס, והעמידו זסני פלמו, כס ותעוב כל קורנח

18. Deut' ich schon, ist wankt mein Fuß:
So hält mich deine Gnade, Herr!

19. Häuft sich Bekümmerniß in mir:
Dein Trost ergötzet meine Seele.

6.

20. „Ist ungerechter Stuhl mit dir vereint,
„Der Unheil schmiedet auf Gesetz?

21. „Laß' sie sich rotten wider Gerechte,
„Laß' sie verdammen schuldlos Blut ;

22. „Mir ist hohe Burg der Ewige ;
„Mein Gott mir Schutzfels.

23. „Der kehrt ihr Unrecht auf ihr Haupt,
„Vertilgt in ihrer Bosheit sie.

* * *

Sie vertilgt der Ewige, unser Gott!

95.

Aufmunterung, Gott zu danken und ihm zu gehorchen.

1. Auf! Laßt uns dem Ewigen jauchzen,
Frohlocken unserm Hort und Retter!

2. Mit Dankgesang vor ihm erscheinen,
Beim Saitenspiel ihm laut frohlocken!

3. Der Ewige ist ein großer Gott ;
Ein großer König über alle Götterwesen.

4. Der Erden Schätze sind in seiner Hand,
Der Berge Gipfel sind sein.

מסביל צטעס חלקי הסיר למחלקותם על סי' הרז המתוב', והעצרה מחלק לחלק בהתזוננו עליו. צד' (א) לכו ברננה, דברי התסורר אל עמו, ויורח. שאלו המזמורים עד מזמור להודיה מחוגרים צענין וכמו טונחר. (ב) על כל אלהים. לנח הסמים שהס מלחצו עושי רצונו, והולך לזכור כס מתסלתו צחון. (ד) מחקרי ארץ, דברים ס'חקרו צני חדם חחרים' צחון, זהו וכסף ונחוסת וכל מיני מתכות נ"ל מרחם כמו צחחתי' עומק החון. ותועפות, י"ח לסון חוזק והסוכו עיף וינע, ויהי' ג"כ מהסוסי' המתחלסי' צהורחותיה' כמו וסרטן מחרן וכן לח ייעסו, ויס פריסוהו

רשי

תהלים צה צו

אֲשֶׁר־לֹו הַיָּם וְהוּא עֹשֶׂהוּ
 וַיִּבְשֹׁת יָדָיו יַצְרֵהוּ
 בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִכְרַעַה
 נִבְרָכָה לִפְנֵי־יְהוָה עֲשֵׂנוּ :
 כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ
 וַאֲנַחְנוּ עִם מַרְעִיתוֹ וַצֵּאֵן יָדוֹ
 הַיּוֹם אִם־בְּקִלּוֹ תִשְׁמָעוּ :
 אֵל־תִּקְשְׁוּ לִבְבַּכֶם בְּמַרְיָבָה
 כִּיּוֹם מִפָּה בַּמִּדְבָּר :
 אֲשֶׁר נָסִינִי אֲבוֹתֵיכֶם
 בַּחֲנוּנֵי גַם־רָאִי פִעְלִי :
 אַרְבָּעִים שָׁנָה אֶקְוֶה בְּדוֹר
 וְאֹמַר עִם הַיָּעִי לִבְבַּ הֵם
 וְהֵם לֹא־יָדְעוּ דַרְכֵי :
 אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי בְּאִפִּי
 אִם־יִבְאֹזֵן אֵל־מִנּוּחָתִי :

- (ו) נברכה. לטון ויצדך את הגמלים (דאשית פ"ד): (ז) היום. זעולם הזה אם זקולו תשמעו: (ח) בחנוני. חנס : גם דלו פעלי. זמלרים: (י) ארבעים שנה. קטתי זכה. דצתי עמהם לטון נקטה נפטי זחיי (ליוז י') לחמתי צם' ארבעים שנה להמיתם זמדדד כי אמרתי תועי לזז הם: (יא) אל מנוחת. לארץ ישראל ולירושלים אשר קראתיו מנוחה שגא' (לקמן קל"ז) זאת מנוחתי עדי עד: צו (א) שיר חדש. מזמיר זה על העתיד וסופו מוכיח כי זא לשפוט את הארץ. זכל מקום טיר חדש על

צו

בו יעורר העם לתהלת אלהים.

שִׁירוֹ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ
 שִׁירוֹ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ
 שִׁירוֹ לַיהוָה בְּרִכּוֹ שְׁמוֹ
 בַּשָּׁרֵי מִיּוֹם־לְיוֹם יִשְׁוֹעָתוֹ :
 סִפְרוּ בַגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ
 כָּכָל־הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו :

ת"א ויבשת ידיו כתוצר'
 ח' ה' : היום אם
 בקולו סנהדרין י"ח.
 ל"ח : ארבעים שנה טס ז"ע : אשר נשבעתי חניכה ח' , י"א סנהדרין י"ח , ק' :

באור נג

Psalmen 95, 96.

מלסון קרניס מדכתינ
 ותועסת רחס לו, והנכונ
 כמו שחבר נס"י וז"ל:
 לסון בונה בעוף המעוסף,
 ויהי' חס כן עוף יעף
 כמו טוב יטב, וזכר לס"י
 העומק והגובה, וחח"כ
 הים והיבשה, וכולל כל
 חסר זהם: (ו) גברכה,
 מלסון זיך: (ז) עמו וצאן
 מדעיתו, ה' חסר הכל יכול
 הוא נ"כ טוב ומטיב
 ומתנהג חתנו זרחמיס
 כרועה עם לחנו: היום
 אם בקולו תשמעו,
 כלומר הוא מוכן תמיד
 לזה ואין המניעה חלל
 זכס: (ח) אל תקשו
 לבבכם, מכחן ועד סוף
 הסיר ודבר המסורי זכס
 ה': כיום מסה, פרוסו
 חסר נסויי חזותיכס:
 (ט) גם ראו פעלי,
 חע"ס טרחו מה טעשיתי
 להם: (י) אקום, כמו
 נקטה נסטי זחוי כמו נעלה
 (הרחז"ע), וכן הוא
 מתורגם. ויהי' ח"כ קום
 דומה לטירס קוי, מלסון
 קלתי זחוי, ולדעת ר"ס
 צן מלך יתכן שהוא כמו
 קסטס זדזני חז"ל ענינו
 לסון כעס ומריצה, ויהי'
 ח"כ הכוונה נגד מריצה
 שזכר: וזהם, זחמת לח ידעו
 דרכי זעצור עקשותם, חסר
 זעצור זה נשצתי וכו',
 וחד מן חזריח חמר סעור
 הכתוב והס חסר נשצתי
 חס יזרחון חל מנוחתי,
 לח ידעו דרכי והרחסון
 יותר נכון כפי המשך הענין:
 (יא) אם יבואון, לסון
 סצועה כמזרח זס' נת"הס,
 זס' סלה לך: מנוחתתי,
 סקצתי להם למנוחה, וכן
 צית חסלתי:
 צו (א) שירו לה', חמר
 הרד"ק וז"ל: זה
 המזמור חזרו דור כשהעלה

5. Sein ist das Meer — er schuf es ;
Das Trock'ne seiner Hände Werk.
6. Anbeten laßt uns, niederfallen,
Hinknie'n vor dem Ewigen, unserm Schöpfer.
7. Er ist unser Gott, wir seiner Weide Volk,
Heerde seiner Hand ;
Noch heute so ihr ihm gehorcht.
8. „Verstockt nicht euren Sinn, wie zu Meribah,
„Am Tage der Versuchung in der Wüste.
9. „Da eure Väter mich versuchten,
„Mich prüften, schon sie meine Thaten sah'n.
10. „Bierzig Jahr verwarf ich dies Geschlecht ;
„Und sprach: Es ist irrsinnig Volk ;
„Will meine Wege nicht erkennen.
11. In meinem Zorne schwur ich da,
„Nie gehen sie in meine Ruhe ein.“

96.

Aufruf zum Lobe Gottes.

1. Singt neues Lied dem Herrn!
Singt dem Herrn alle Welt!
2. Singt dem Herrn! lobt seinen Namen!
Verkündet Tag für Tag sein Heil!
3. Erzählt unter Heiden seinen Ruhm;
Unter allen Völkern seine Wunder.

הארון מצית עונד אדום עם מזמור הודו לה' קרחו זסמו, חלל טיס ציניכס סנוי מעט, ע"כ,
 והנה חוצרו זמן ההוא ועל המעשה ההוא סירים רניס מנמה מסוררים קדושים חווי המלך (כסיר
 כ"ד כ"ח ונ"ב וס"ח), וכן כל הסירים החלו מן לכו נרונה עד מזמור לתודה המחוזרים זענין, כי
 כזר הערנו לעיל (סיר כ"ד) על הכוונה הכללית זהסירים הללו, לחמר סה' הוא זחמת מלך על
 כל הארץ, חמנס ספקוס קדשו זבר ליון ומסס תלח מססס הסגחתו על כל העולם, וכן חמר זסיר
 הקודס לכו נרונה לה' מ' זחינות חסר זידו וכו' וחסר הוא חלפינו וחנחנו עמו, וחמר עתה סירו

תהלים צו

רש"י

(ד) כִּי-גִדּוֹל יְהוָה וּמְהַלֵּל מְאֹד
 נֹרָא הוּא עַל-כָּל-אֱלֹהִים:
 (ה) כִּי | כָּל-אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים
 וַיְהוֶה שָׁמַיִם עֲשָׂה:
 (ו) הוֹדוּהֶר לְפָנָיו
 עֲזוּ וְתַפְאֶרֶת בְּמִקְדָּשׁוֹ:
 (ז) הָבֹו לַיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים
 הָבֹו לַיהוָה כְּבוֹד וְעֲזוֹ:
 (ח) הָבֹו לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ
 שְׁאוּ-מִנְחָה וּבֹאוּ לְחֲצֹרוֹתָיו:
 (ט) הַשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַדְרַת-קֹדֶשׁ
 חִילוּ מִפְּנֵי כָּל-הָאָרֶץ:
 (י) אָמְרוּ בְּגוֹיִם | יְהוָה מֶלֶךְ
 אֶף-תִּכּוֹן תִּבֵּל כָּל-תְּמוֹנֹת
 יַדָּיִן עַמִּים בְּמִישְׁרִים:
 (יא) יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ
 יִרְעֵם הַיָּם וּמִלְאוּ:
 (יב) יַעֲלוּ שָׁדַי וְכָל-אֲשֶׁר-בּוֹ
 אֲזוּ יִרְנְנוּ כָּל-עַצֵּי-יַעַר:
 (יג) לְפָנָי יְהוָה | כִּי בָּא
 כִּי בָּא לִשְׁפֹט הָאָרֶץ
 יִשְׁפֹט-תִּבֵּל בְּצֶדֶק
 וְעַמִּים בְּאֲמוֹנָתוֹ:

העמיד: (ז) הבו לה' משפחו' עמים. ומה תתנו לו הבו לה' כבוד ועוז: (י) ה' מלך. לעתיד לזלל יבא שיד זה: ידין עמים צמטרים. אותם שיהפוך להם שפה צדודה: צמטרים. זכיות: (יא) ירעם הים. הדין קול צתחלה: (יב) כל עצי היער. שלטוני האומות מעוצדי כוכבים:

באור נד

Psalmen 96.

לֵא' סִיר חֲדָשׁ וְהִצַּח אֲחֵרָיו
 צִנְחִינָה רַחֲשׁוֹנִי שְׁטוּחַ מֶלֶךְ
 כֹּל הַאֲרֶץ וְחַח כִּי סִירוּ לֵא'
 סִיר חֲדָשׁ וְהִצַּח אֲחֵרָיו
 צִנְחִינָה הִס' שְׁטוּחַ מֶלֶךְ
 יִסְרָחֵל צִפְרֵט: (ד) **עַל כָּל**
אֱלֹהִי', מוֹסֵס עַל גְּדוּלַת
 וּמִסוּלָל וְנוֹרָה נִדְעַת חֵד מִן
 חֲזָרִיחַ וּכְן נִרְחָה דַעַת
 הַרְה"מ: (ה) **אֱלִילִים**,
 שׁוּחַ וְסִקֵּר כְּמוֹ רֹפְאֵי אֲלִיל
 וְהוּחַ מְבֹרָח אֵל, אֵל יֵשׁ צוֹ
 חוֹ אֵל יֵשׁ הוּחַ, (הַרְחֵצ"ע),
 וַיְהִי' אֵל מַסְמֹת הַמּוֹרִים
 עַל דָּגֵר וְהַסּוֹכֵר צַחֲלוֹף
 הַנְּקוּדוֹת לִנְדָה וְחִסּוֹ אֶחָד
 אֲמַר שְׁכֵמוֹ סִקְרָחוֹ עֲלֵצִים
 מִלְּשׁוֹן עֲלֵצ כְּמוֹ כֵן קִרַּח
 חוֹתֵם אֲלִילִים מִלְּשׁוֹן יִלְנֵה
 צַחֲלוֹף יְהו"ח: (ו) **עוֹן**
וְתַפְאֵרַת בְּמִקְדָּשׁוֹ
 בְּצוּרָה וּכְצוּר: (ז)
מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים, כֹּל
 מַסְפָּחָה הוּחַ לְשׁוֹן חֲזוֹר
 מַעֲנִין מִהַסְפָּחָה צִנְחֵלֶת ה'
 וְנוֹסֵל סֵס זֵס לֹחַ לִנְדָה עַל
 צִנֵי שְׁלֵטִים וְרִצְעִים לֹחַ
 אֶחָד רַחֲשׁוֹן צִנְחֵלֶתוֹ, כִּי
 אִם גַּם עַל מִדִּינוֹת רִצְוֹת
 סוֹרְטִינֵיכֵן מִדְּצִרֹת סַפָּה
 אֲחֵתִי לְהִיּוֹתוֹ חוֹת וְסוּמָן
 שְׁמַמְקוֹר אֶחָד יִלְחוֹר כֹּלֵם
 צִקְדָמוֹת קִדְמוֹתָן, וְהַעֲד
 מַסְפָּחָה וּמַסְפָּחָה וְאֲחֵרָיו
 מִדִּינָה וּמִדִּינָה (אֲסַתֵּר ט'
 כ"ח), וּמִזֵּה הַמוֹצָן אֲחֵרָיו
 חוֹזֵל אֶחָד צַעִיר וְשֵׁנִים
 צִנְחֵלֶת: (ט) **בְּהַדְרָת**
קוֹדֵשׁ, כִּדְכִתִּיב (ד"ה ח'
 ט"ו) וְדוֹד מְכַרְזֵל צִנְחֵל
 צוֹן וְכֹל הַלְוִים וְגו': (יב)
 יַעֲלֹו, וְגו' הַיַּעֲלוֹן, וְחֵק
 הַגְּדֵל כִּי אִם צִקְלוֹת וּכְצוֹדוֹת
 הַמְצַטֵּחַ: (יג) **כִּי בָא**,
 הַכֶּסֶל מִחוּךְ הַתַּסְעֵל' הַשְּׁמַח',
 וְלִהְסַלֵּבַת הַטּוֹצָה שִׁיעֵסָה
 ה' עַל יְדֵי הַשְּׁנַחֲתוֹ וּמַסְפָּטוֹ
 צַעֲלוֹם, אֲמַר דִּרְךָ מַסְלֵל כְּאֵלֹו
 יִשְׁמַחוּ כֹל סִרְטוֹ הַצִּרְיָה
 עַל כִּי צָח ה' לִקְחַת מִלְּשִׁנֵנו
 צֵהֵר לִיוֹן וַיִּסְפֵּיט מַסּוֹ כֹל
 יוֹסְפִי תִנְזֵל צַחֲסִיֹו וְאֲמוֹנָתוֹ:

4. Denn groß ist Gott, und hoch gepriesen,
Und ehrfurchtswerth ist er;
Hoch über alle Götterwesen!
5. Götzen sind der Heiden Götter alle:
Der Ewige hat die Himmel geschaffen.
6. Vor ihm ist Majestät und Pracht,
In seinem Heiligthum Triumph und Schöne.
7. Bringt dem Herrn, ihr Heidengeschlechter!
Bringt dem Herrn Ruhm und Triumph!
8. Bringt dem Herrn seines Namens Ruhm!
Betretet seinen Vorhof mit Geschenken!
9. Betet ihn an in festlichem Schmuck!
Bebet, alle Welt! vor ihm.
10. Singt unter Heiden:
Der Herr ist König!
Fest steht die Welt,
Und wanket nie.
Er richtet Völker gerecht.
11. Himmel, freue dich!
Erde, sei fröhlich!
Es brause das Meer,
Und was es entlehnt!
12. Wonnevoll sei Flur,
Mit Allem was d'rauf ist.
Es jauchzen alle Bäume des Waldes.
13. Vor dem Herrn! — er kommt!
Er kommt und richtet den Erdball,
Richtet den Weltkreis gerecht,
Nach seiner Treue die Völker!

תהלים צו

רשי

צו

גדולת אלהים ורוממותו, ויבשר בושת עובדי אלילים.

- (א) יְהוָה מֶלֶךְ תִּגַּל הָאָרֶץ
 יִשְׁמְחוּ אַיִם רַבִּים :
 (ב) עֲנֵן וְעַרְפֵּל סְבִיבֵי
 צְדָק וּמִשְׁפָּט מְכִיז פֶּסֶא
 אֵשׁ לְפָנָיו תִּלְךְ
 (ג) וְתִרְהַט סְבִיב צְרִיו :
 (ד) הָאֵירוּ בִּרְקִיו תִּבֵּל
 רֵאתָה וְתַחַל הָאָרֶץ
 (ה) הָרִים כִּדְוֹנָג נִמְסוּ מִלְּפָנָי יְהוָה
 מִלְּפָנָי אֲדוֹן כָּל־הָאָרֶץ :
 (ו) הַגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צְדָקוֹ
 וּרְאוּ כָל־הַעַמִּים כְּבוֹדוֹ :
 (ז) יִבְשׁוּ | כָּל־עַבְדֵי פֶסֶל
 הַמִּתְהַלְּלִים בְּאֱלִילִים
 הַשֹּׁתְחוֹת־לוֹ כָּל־אֱלֹהִים :
 (ח) שִׁמְעֵה וְתִשְׁמַח | צִיּוֹן
 וְתִגְלָגֵה בְּנֹת יְהוּדָה
 לְמַעַן מִשְׁפִּיךְ יְהוָה :
 (ט) כִּי־אַתָּה | יְהוָה עֲלִיזוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ
 מְאֹד גַּעֲלִיתָ עַל־כָּל־אֱלֹהִים :
 (י) אֲהַבִּי יְהוָה שְׁנֵאו־רַע

צו (א) ה' מלך. צנוטלו
 המלוכה : תגל
 הארץ. זהו שאמר
 (יחזקאל ל"ה) כשמוח כל
 הארץ שממה מעשה לך :
 על עמלק נתנצל כן :
 (ג) אש לפניו תלך.
 צמלחת' גוג ומגוג דכתי'
 צמלחתו (טס ל"ח)
 וכשפטי אתו צצד
 ונדס וגסס שוטף וצצני
 חלגציש אש וגפרית :
 (ד) ברקיו. זהודיו.
 לצון למען היות לה'
 צדק מדוטה (יחזקאל
 כ"ח) : ותחל. ציוס
 הכול יהיה רעש גדול
 על אדמת ישראל ורעשו
 מפניו דגי היס : ותחל
 לשון חיל כיולדה (מיכה
 ד') : (ה) כדונג במסו.
 דכתיב ונהדסו ההרים
 ונפלו המדרגו' : כדונג.
 כשעו' : (ז) יבשו כל
 עובדי פסל. דכתיב
 (ישעי' ז') והאלילים
 כליל יחלוף : המתהללי.
 המתפארים לעבודתם :
 (ח) משפטיך. נקמתך :

* כלו קמ"ץ

ח"א צדק ומשפט חגיגה ז', י"ג. כתר ח' , י"ח :

באור נה

Psalmen 97.

97.

Die Größe und Erhabenheit Gottes, und die Beschämung der Götzendiener.

צו (א) ה' מלך, ולכן
 תנל הארץ, כי זה
 הנוטה שנוס הארץ,
 והע"סו שען ועדל סניו
 אשר מוס תתעל הירח
 לסניו, הנה זה לח תצטל
 השמחה, כי ידוע שלדק
 ומשפט מנון כסאו והס חס
 לסניו תלך לקחת חת נקמתו,
 לח תלהט כי חס לריו הס
 הרשעים: א"ם רבים,
 גדולים ומטעם ורני המלך,
 כן תרנוס הרב ז"ל: (ד)
 האירו ברקו תכל,
 הטעם נעת שהחורו וני,
 חו סננר חירע המטעס
 במעמד הר סיני, וחז
 רחפה ותחל הארץ והרים
 כדונבנתסו מירחת כנודתו,
 וככל זה הנידו שמים לדקו
 בחמדותיו, ורחו כל
 העמים כנודו וקדושתו
 מדוך שהערו כנר פעמים
 רנות: (ו) השתחוו לו
 כל אלהים, כנר נכרת
 פסלותס נגד רוממותו ז"ה,
 כי זה עקר כל השתחוו'
 וספיל נאסו חו כל נוסו
 נגדו עד לארץ: (ח)
 שמעה ותשמח ונר,
 למען תספטיך על דוך
 ונלדקתס ירותו סנחורו
 לעיל (סיר ס"ט): בגית
 יהודה, מענין חשבון
 וננותיה, כלומר ערי
 יהודה, שהס נגד ליון עיר
 המלוכה כמו ננות: (י)
 שנאו רע, סס המקרה,
 וחז תליתו, כי שומר
 נפסו' חסידיו: אור זרוע
 זריעה מתס מוכנת ללמוח
 להס (כס"י), וכן רעת
 הדחצ"ע והרד"ק, חמוס
 הרב חזן יחויח חמר טעמו
 זרוח והעיו"ן נמקו' החי"ת
 כי חותיות חח"ע
 מתחלפות ותוב' הרב נוטה
 לטנייהס: לזכר קדשו, כמו
 סס קדשו, כדכתיב זה סמי
 לעולם וזה זכרו לדור דור,
 וכתיב עוד ה' סמך לעולם
 וס' זכוך לדור דור:

1. Der Herr regiert: froh ist das Erdreich,
Fröhlich die großen Eilande.
2. Um ihn her ist Wolken und Dunkel.
Seines Thrones Beste, Recht und Gerechtigkeit.
3. Feuer waltet vor ihm her,
Entzündet um und um die Feinde.
- 2.
4. Seine Blitze erleuchten die Welt.
Der Erdball fieht's, und zittert ;
5. Berge zergeh'n wie Wachs vor'm Herrn;
Vor des ganzen Erdreichs Herrscher.
6. Die Himmel verkünden seine Gerichte,
Alle Völker schauen seine Herrlichkeit.
- 3.
7. Beschämt sind alle Bilderdiener,
Die sich ihrer Götzen rühmten;
Alle Götter beugen sich vor ihm.
8. Zion hört's und freuet sich;
Fröhlich sind die Töchter Jehuda's
Ob deiner Richtersprüche, Herr!
9. Denn Herr! du bist in aller Welt der Höchste;
Ueber alle Götter hoch erhaben.

4.

10. Freunde Gottes! hasset das Arge;

רש"י

תהלים צז צח
 שִׁמְרֵנוּ נַפְשׁוֹת חַסִּידָיו
 מִיַּד רָשָׁעִים יִצְיָלוּם :
 אֲזוּר זָרַע לְצַדִּיק
 וְלִישְׂרָיִל לֵב שִׁמְחָה :
 שִׁמְחָה צַדִּיקִים בְּיְהוָה (3)
 וְהוֹדוּ לְזִכַּר קִדְשׁוֹ :

(יא) אור זרוע לצדיק.
 זריעה ממש מוכנת ללמוח
 להם :
 צח (א) שירו לה'.
 כל אלה לעתיד: (יב)

צח

שיר תהלה לאלהים.

מזמור (ב)

שִׁירוּ לַיהוָה | שִׁיר חֲדָשׁ
 כִּי־נִפְלְאוֹת עָשָׂה
 הוֹשִׁיעָה־לָּנוּ יְמִינוּ וְזָרַע קִדְשׁוֹ :
 הוֹדִיעַ יְהוָה יְשׁוּעָתוֹ (3)
 לְעֵינַי הַגּוֹיִם גָּלָה צַדִּיקָתוֹ :
 זָכַר חַסְדּוֹ | וְאַמּוֹנָתוֹ לְבַיִת יִשְׂרָאֵל (2)
 רָאוּ כָּל־אֲפְסֵי־אָרֶץ
 אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ :
 הֲרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ (7)
 פִּצְחוּ וּרְנְנוּ וְזַמְרוּ :
 זַמְרוּ לַיהוָה בְּכַנּוֹר (5)
 בְּכַנּוֹר וּקוֹל זְמֶרֶת :
 בְּחִצְצָרוֹת וּקוֹל שׁוֹפָר (1)
 הֲרִיעוּ לְפָנָיו | הַמְלִיךְ יְהוָה :

ת"א אור זרע תענית ח"י ע"ו. עקרים כ"ט: מזמור שירו עכ"ס ז', כ"ה: כי נפלאות
 עקובה שער כ"ו: הודיע ה' עקובה שער ל"ד: זכר חסדו מנלה ח"י ח': בחצצרות
 וקול כ"ה, ב', כ"ז:

באור נו

צח (א) מזמור, זה
 והצח חחריו ונחירת
 ה' ישראל לסבלתו, וחתורה
 הקדושה שנתן להם, ונחירת
 הר ליון לסכן שמו שם
 והנסלחו' שעשה בעבור זה
 בעולמו: הושיעה לו
 ימינו, על דרך ותושע לו
 זרועו וישיעו' ס"ב, ויתכן
 שהוא מוסב על בנישת
 ליון מיד היצוסו, שהו'
 בעבור חרן כנען, וכל ידי
 זה נתחזקה נחלת ישראל
 צדיקים: (ד) הריעו
 ליהוה כל הארץ, כי אח
 עליהם תתסון עוזה
 מתספס ה' והטבתו
 בעולמו:

Psalmen 97, 98.

Er schützt seiner Frommen Leben;
 Rettet sie aus Frevlerhand.

- 11. Licht geht dem Frommen auf,
 Freude treugefinnten Herzen.
- 12. Freuet euch, Redliche! des Herrn;
 Dankt seinem heiligen Namen!

98.

Lobpsalmen auf Gott.

1. Psalm.

Singt ein neues Lied dem Herrn!
 Denn er hat Wunder gethan;
 Sieg errang ihm seine Rechte,
 Sein heiliger Arm.

- 2. Der Herr hat seine Hilfe kund gethan,
 Gerechtigkeit vor Heiden offenbart;
- 3. War eingedenk der Liebe und Treue,
 Dem Hause Israels.
 Da sahen unsres Gottes Hilfe,
 Die Enden aller Welt.
- 4. Jauchzt dem Herrn, alle Welt!
 Frohlocket, singet, spielet!
- 5. Schlagt an das Harfenpiel, dem Herrn!
 Laßt Harfenklang und Psalter,
- 6. Trompeten- und Posaunenschall,
 Vor'm Herrn, dem Könige, ertönen!

תהלים צה צט

רש"י

(ז) ירעם הים ומלאו
 תבל וישבי בה:
 (ח) בהרות ימחאו כף
 יחד הרים ירננו:
 (ט) לפני יהוה כייבא לשפט הארץ
 ישפט תבל בצדק
 ועמים במישרים:

(ח) בהרות ימחאו כף. הנביאים דברו כלסון שהאוזן שומעת לא שיהא לבהרות כף אלא לסון שמחה וחדוה:

צט (א) ירננו עמים. צמלחמת גוב ומגוב. ואז ירננו עמים כענין שאל' (זכריה י"ד) וזאת תהיה המגפה וגו': תנוע. לסון כטיון רגלי: (ג) יודו שמך. יודו את עז מלך האויב משפט: (ד) ועז מלך. מוסב על מקרא העליון: אתה כוננת מישרים. פטרה ושיפת שלום ציון אנשים כוננת צאמך (שמות כ"ג) כי תראה חמור שונאך רוצן וגו'. כי תפגע שור אויבך ומי הוא שיראה את שונאו גומל לו חסד שלא ידענו לצו לחנקו ולכסקו. תנחומ':

צט

בו יעורר להביר רוממות ה' שופט צדק, הנוקם על עלילות הנביאים חביביו.

(ב) יהוה מלך ירננו עמים
 ישב כרובים תנוט הארץ:
 (ג) יהוה בציון גדול
 ורם הוא על כל העמים:

(ג) יודו שמך

גדול ונורא קדוש הוא:
 (ד) ועז מלך משפט אהב

אתה כוננת מישרים
 משפט וצדקה ביעקב אתה עשית:

(ה) רוממו יהוה אלהינו
 והשתחו ליהוה רגליו

קדוש הוא:

(ו) משה ואהרן | בכהניו

ושמואל בקראי שמו

קראים אל יהוה ותוא יענם:

ת"א ה' מלך סס ד'
 ל"ה עכו"ס ז', כ"ד:
 ועז מלך עקודה סער ל"ו:

* כלו קמ"ן * האל"ף נחה

באור נו

Psalmen 98, 99.

בעולמו: (ח) נהרות
ימהאו כף, הנה מחיאת
כסים הוא סימן התפעלו'
הסמחה צהרם והלזון
סירבישלקנל דנר מה, וידמ'
אל המסורר צרוח קדשו
רעש מי הנהרות כסודכו
גליהן זה נזה לסימן
שמחתן ורצונו ציחת ה'
לתשסט:

צמ (א) ה' מלך, ונוד
שאמר לעיל שיסמחו
כל העמים זענור הטונה
שחניע להם במלכו חמר
כחן ירבזו עמים כשחונם
הולכים נדוך הסוז ויפרע
מהם. יושב כרובים
היה, ומשס ולא תשפט על
העולם, ולכן תנוט החוץ
כשינח להקס מרשעים:
(ב) ה' בציון גדול, סס
נכר בזולתו וסהוה רס
על כל העמים ע"ד חשרי
תנחר ותקרז וכו'. (ג)
יודו שסך טס צליון כלומר
יקנלו עליהם מלכותך,
כחרכוס הרז (הולדיגען),
וכטעס יהודה חתה יודוך
חחיק, (עיון סזחור סס צס'
נתה"ס להרס"מ): (ד) רעז
מלך, מוסס לעיל יודו שמך
ויוודו עז מלך, כלומר
יקנלו עליהם זשמחה עז
סל מלך חשר משסט חתה.
כו חתה כוננת, מיטרים,
ולכן חין לירח מפני עין
להולך נדוך טונים, חמנס
ציון סזכר סס הקנ"ה יחמר
גס דין מחמר מוסנר, חתה
גדול ונורח קדוש הוא
שמך, או הטעס גדול
ונורח הוא והוא גס קדוש
מדרך שבערנו לעיל (סיר
כ"ט), זכענין המחמר
הסמוך, ויתכן עוד סצזמרת
הסיר כחשר ילח מסי המנלח
מחמר יודו שמך, סרו עדת
המטוררים הסוזנזים חותו
המחמר המוסדר הזס,
וחח"כ הוסיף המנלח
זחמטך הסיר ועז מלך וכו'.
משפט וצדקה, כמשמעו,

או הטעס סזמקוס המשפט, הוא גס מקוס הלזקה מדת הדין צלרוף הרחמים: (וה) רובמו, סס סיוס
סחלק סח' זמקלות לחמור סכירו. רוממות ה' ומלכותו עלינו והסתחור להדוס רגליו, הר ליון חשר סס
כסח מלכותו: קדוש הוא, הדוס רגליו, או מוסנ אל ססס הנכזד כנסוף המזמור (הרז"ע):
(ו) משה ואהרן בכהניו, הנס זחלק סז' מהסיר יזיח רחי' על מה סחמר זחלח סקודס סססז"ס

- 7. Es stürme das Meer, und was es enthält,
Der Erdkreis und die ihn bewohnen!
- 8. Ströme rauschen, Hände klopfen!
Berge jauchzen Wettgesang
- 9. Vor'm Herrn! — er kommt, den Erdball zu richten.
Richtet den Weltkreis nach Recht,
Nach Billigkeit die Völker.

99.

Aufruf zur Erkenntniß der Größe und Allgerechtig-
keit des Herrn, der selbst die Vergehungen der
Profeten, seiner Lieblinge, nicht ungeahndet ließ.

- 1. Der Herr regiert — Heiden zittern!
Thront auf Cherubim — die Erde schwankt!
- 2. Groß ist der Ewige zu Zion;
Erhaben über alle Völker.
- 3. Sie huldigen deinem Namen;
(Großer! Ehrfurchtbarer!
Heilig ist er!)
- 4. Dem Reich des Königs, der Gerechtigkeit liebt;
Du hast Gerechtigkeit auf festen Fuß gesetzt,
In Jakob Billigkeit und Recht verordnet.

Chor.

- 5. Erhebt den Ewigen, unsern Gott!
Betet an vor seiner Füße Schemel!
Heilig ist er!
- 6. Mose und Aron unter seinen Dienern,
Samuel unter seinen Namenslehrern,
(Die er erhört, wenn sie ihn rufen.)

רש"י

תהלים צט ק

(ז) בַּעֲמֹד עֲנַן יִדְבַר אֲלֵיהֶם
 שִׁמְרוּ עֲדֹתַי וְחַק גְּתֹן לָמוֹ׃
 (ח) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם
 אֵל נִשְׂא הָיִית לָהֶם
 וְנִקָּם עַל־עֲלִילוֹתָם׃
 (ט) רֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לְהַר קָדְשׁוֹ
 כִּי־קָדוֹשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

(ז) בעמוד ענן ידבר אליהם. אף עם שמואל וזה הוא שנאמר (שמואל א' ט') היט צוה הרוחה ותעננה אותם ותאמרנה יש, ראו הענן קסוד על פתחו, כר"ל (צמדצד י'): שמרו עדתיו וחק גתן למו. וחק אשר נתן למו: (ח) אל נשא. עון ישראל: היות להם. צטצילס: ונוקס. היות על עלילותם: מטה ואלהן (סס כ') צטמעו נא המודים: שמואל על שלא הדריך צניו צדרך טובה מת צחוד: (ט) כי קדוש ה' אלהינו. על אשר הוא מדקדק עם הלדיקים הוא מקודש צעולה. וכן הוא אומר (שמות פ"ט) ונקדש צצצודיו צצכוצדי:

ק

מיוסד לאמרו על זבחי תודה, לספר בקהל עם תהלת ה'.

(א) מִזְמוֹר לְתוֹדָה

הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל־הָאָרֶץ׃
 (ב) עֲבַדוּ אֶת־יְהוָה בְּשִׂמְחָה
 בָּאוּ לִפְנֵי בְרַנָּה׃
 (ג) דָּעוּ כִּי־יְהוָה הוּא אֱלֹהִים
 הוּא עֲשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ
 עָמַד וְצִאֵן מִרְעִיתוֹ׃
 (ד) בָּאוּ שְׁעָרָיו | בְּתוֹדָה
 חֲצֹרֹתָיו בְּתִהְלָה
 הוֹדוּ לוֹ בְּרִכּוֹ שְׁמוֹ׃
 (ה) כִּי־טוֹב יְהוָה לְעוֹלָם חַסְדּוֹ
 וְעַד־דָּר וָדָר אַמּוֹנָתוֹ׃

ק (א) מזמור לתודה. להודיה לאומרו על זבחי תודה: (ב) עבדו את ה' בשמחה. וכל כך למה דעו כי ה' הוא האלהים כשמעלם שבר פעולתכם אזל עוצדי כוכציס ומזלות אין להם לעצוד צשמחה שאין משלמין שבר: (ג) הוא עשנו ולא. כשלא היינו צעולם: (ד) בתודה. צהודייה: (ה) ועד דר ודר. קיימת אמונתו. כל לשון אמת ואמונה אמונת הצטחה שמאמן ומצטיח הצטחתו:

* ולו ק' * פת"ח באתנח וצקלת ספרים צקמ"ץ

ת"א מזמור לתודה סנהדין ד', מ"ג: עברו את ה' עקניס מ' צ"ג:

נח כאור

Psalmen 99, 100.

מלך סדן והרחמים יחד,
 סולח זדון ומעט זרחמים,
 נוסף עון ופסע ונקמה לה
 יוקה, חמך הנה אנשים
 גדולים וחטונים כמטה
 ואהרן זכהנו, כלומר
 זמרתו השם, ושמחל
 זקראי שמו, מטעם ויקרא
 שם חזרם זשס ה', שהי'
 מורה העם זדוני ה', והמה
 חזינים לה' כל כך שחם
 קראו חליו מוד יענסו,
 וזעמוד עקן ידבר חליהם,
 מוסר גם על שמחל שהי'
 נזיח והוא ענשו זקולות
 וזרקיס, והיו שומרי
 עדותיו תמיד וחק חסר נתן
 למו להביב על פיו חת
 ישרחל עמו ומכל מקום
 חתם חל לפעמים היית להם
 נוסף עלילותם זמה שרואי
 להנשח, חזל לפעמים גם
 היית להם נוקם על
 עלילותם, כשהיה מוכרח
 זה מסחת המשפט, וכמו
 שחמר רש"י ז"ל משה
 ואהרן זשמעו נח המורים,
 כלומר זחטח מי מריצה,
 ושמחל על שלח הדרך
 זניו זדרך טובה, ועל ידי
 זה גרם לתביעת מלך
 ונעש זזקנותו זעלזון לז
 זעזור עסקי המלוכה.
 ורחוי לעורר כאן על מה
 שהזיח הזכ החוקר האלהי
 זזניו משה זר מנחם זז"ל,
 זספרו הנכבד ירושלים,
 שכחשר שחל חזני הנזיחוס
 מהש"ה לחת' הרחמי חת
 כזוך השיז לו הנני זעזיר

- 7. Aus der Wolkenfäule redet er mit ihnen:
 Sein Zeugniß nahmen sie in Acht,
 Und das Gesetz, das er ihnen gegeben.
- 8. Herr, unser Gott! du erhörtest sie,
 Warfst ihnen, Gott! Bergeber,
 Und Bestrafer ihrer Uebertretung.

Chor.

- 9. Erhebt den Herrn, unsern Gott!
 Fall't hin zu seinem heiligen Berge!
 Denn unser Gott, der Herr, ist heilig.

100.

Lob des Herrn, bei der Darbringung der Dankopfer zu verkündigen.

1. Psalm, beim Dankopfer.

- 1. Jauchzt dem Herrn alle Welt!
 Dient dem Herrn mit Freuden!
 Kommt mit Frohlocken vor ihn!
- 2. Erkennet, daß der Ewige Gott ist!
 Er schuf uns, wir sind sein;
 Sein Volk, die Heerden seiner Weide.
- 3. Gehet zu seinen Thoren ein mit Dank,
 Mit Lobgesang zu seinem Vorhof,
 Dankt ihm, lobet seinen Namen!
- 4. Denn gütig ist der Herr,
 Ewig seine Gnade,
 Seine Treue für und für.

חת כל טובי על פניך, ומה כתיב שם זעזרו על פניו ה' ה' ובו' נוסח עון ופסע וחטאה ונקמה לה ינקם
 וחמרו חז"ל גם זה ממדת טובו של הקנ"ה שלא ינקם לחוטא, כוונתם לומר זמחמר העמוק הזה, שהעונש
 הזכ להחוטא מלח השז"ה הוא לתועלתו, כדי להשכילו וללמדו מוסר ולהזיחו זחזריותו לידו השתלמות,
 חזל לו חסד סוסיר תומו ממנו מזלי שיענס' חין ספק שה' הטוב יכפר זעזרו ולא יזערהו ללח תועלת
 כחשר החריך הרז"ל לזכר שם זזרים רמים וגזבים זום הענין זשכלו חן והזכיר זזמתק ולחופ לשונר
 חשר חנוו חליהם זם (עיון שם): (ח) עניתם, הזנין הקל מזה השורט יורה כן על ענין זענה, כן על
 ענין עובי כמו זטרם חענה חני טובג (לקמן קי"ט). חולי שניון המסורר להשתמש זזה הלשון סיכלול ענין
 ז' המחמדים הזחוס יחד, ועניתם זמה שהיית להם חל נוסח, ועניתם זמה שהיית להם חל נוקם על
 עלילותם: (ט) והשיתחור להר קדשו, זנוחה זק זחמונת הלז הוא לשם הנכבד (הרחז"ע) וזה.
 כי קדוש ה' אלהינו, על שהוא זדקוק עם הזדוקים הוא מקודש זעולם וכן הוא חומר ונקדש
 זכזודי זמכזודי (רש"י), וכתיו זקרוני חקדש, והוא מזוחר ממה שחמרנו. והנה סיוס החלק הז'
 זחותו המקלות שלחזר החלק הח' זשנוי לשון מעט ליוסי הששתנות. ועוד חמר חכס חחד
 שניון המסורר לשלם שם קדוש זזה המזמר זמקלות נבד ז' פעם קדוש זקדושת לזח השמים
 שזכר זנזיחוס:

ק (א) מזמור לתודה, להודיה לחמרו על זזחי תודה (רש"י): (ב) עברו את ה' בשמחה,
 חוסך עזרות העלזים שהוא זעלזון: (ג) דעו כי ה' הוא אלהים, לזדו וסלו חזחנר

תהלים קא

רש"י

קא

קא (א) הסד ומשפט
 אשירה. כשאתה
 עושה עמי חסד וקלסך
 צדוך הטוב והמטיב
 וכשאתה עושה צי תפיע
 אני אסיר צדוך דיין
 האמת צין כך וצין כך
 לך ה' אזמרה: (ב)
 אשכילה. אהן לצ על
 דרך התמי: מתי תצא
 אלי. הדדך היסד' להתהלך
 צה ואתה יך צתום
 לצבי יף צקדצ ציתי
 צהלנע כמו צפרהסי:
 (ג) סטים. לטון כי
 תפטה אשתו (מדנר ה')
 לסוד מן הדדך
 דעו אללע"ר צלע"ז:
 (ד) רע לא אדע. לא
 אהצ לא אכיר צדדך
 דע: (ה) לא אוכל.
 טיהא חצירי טלא אלמד
 ממעטיו: (ח) לבקרים
 אצמית. מדי יום
 יום אחרית מעט מעט
 דפעי וטדאל המחויצין
 מיתה:

בו ידבר המלך ממדותיו הטובות והישרות.

(א) לְדָוִד מִזְמוֹר

הַסֵּד־וּמִשְׁפֵּט אֲשִׁירָה

לְךָ יְהוָה אֹמְרָה:

(ב) אֲשִׁכִּילָהּ | בְּדַרְךְ תָּמִים

מִתִּי תָבִיא אֵלַי

אֶתְהַלֵּךְ בְּתַם-לִבִּי בִקְרֹב בֵּיתִי:

(ג) לֹא-אֲשִׁית | לְנֶגֶד עֵינֵי דְבַר-בְּלִיעַל

עֲשֵׂה-סִטִּים שְׁנֵאתִי

לֹא יִדְבֹק בִּי:

(ד) לִבִּי עֵקֶשׁ יִסּוֹר מִפְּנֵי

דָּע לֹא אֲדַע:

(ה) מִרוֹשְׁנֵי בַסָּתֵר | רַעְהוּ אִתּוֹ

אֲצַמִּית

בְּבַה-עֵינַיִם וּרְחֹב לִבִּי

אִתּוֹ לֹא אוֹכֵל:

(ו) עֵינַי | בְּנֶאֱמַנֵי-אָרֶץ לְשֹׁבֵת עַמְּדֵי

הַלֵּךְ בְּדַרְךְ תָּמִים הוּא יִשְׁרַתְנֵי:

(ז) לֹא-יֵשֵׁב | בִּקְרֹב בֵּיתִי עֹשֶׂה רַמְיָה

דְּבַר שְׁמָרִים לֹא-יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינַי:

(ח) לְבַקָּרִים אֲצַמִּית כָּל-רְשָׁעֵי-אָרֶץ

לְהַכְרִית מִעִיר-יְהוָה כָּל-פֹּעֲלֵי

אֵוֶן:

*יתיר ו'

ת"א חסד ומשפט
 צרכוה ט"ו ס':
 מלשני וגומר סיטה
 ח' ה' עונין ג' ט"ו
 ט"ו: נבה עינים סוטה
 סס. עונין סס: עיני
 בנאמני תמיד ח' כ"ה:
 דבר שקרים טנה כ"ג,
 קת"ט. חנוכה צ' י"ד.
 כיטה ז' ת"צ. סנהדרין
 י"ח. ק"ג וזף קכ"ג:

באור נש

Psalmen 101.

101.

Gute und fromme Vorsätze eines Königs.

1. Psalm David's.

Von Güte jing' ich, von gerechtem Wandel;
Dir weih' ich Ewiger! mein Saitenspiel!

2. Ich denk' ihm nach, dem Wege der Vollendung:
Wie leb' ich, daß du zu mir kommst?

Ich will in Herzens-Unschuld wandeln,
Im Innern meines Hauses.

3. Vor meinen Augen dulden nichts,
Das niederträchtig ist.

Berwildert leben haßt' ich stets,
Dem hang' ich so nicht nach.

4. Arglistige will ich entfernen;
Kein Böser sei mein Günstling.

5. Wer heimlich seinen Freund verleumdet,
Berwirkt meine Gunst.

Wer trotzig schauet, wenn Hochmuth blähet,
Ist unerträglich mir,

6. Mein Auge sieht auch auf Redliche,
Die setz' ich neben mich.

Wer auf vollend'tem Wege wandelt,
Der soll mein Diener sein.

7. Den heg' ich nicht in meinem Hause,
Der Trug und Falschheit übt:

Nie soll gedeihen vor meinen Augen,
Ein Mann, der gerne lügt.

8. Mit jedem Morgen treib' ich aus,
Des Landes Böfewichter;

Verbanne aus der Stadt des Herrn
Die Uebelthäter alle.

עמו ולאן מרעיתו והמלה
(ולו) כמו כל קרי ובתיב
(כלומר שיסתמע לתרי
פנים, ועל בן חמר הגחון
כי ולא חנחנו היסך ואני
עשיתיני, ומלת עמו שזה
הל דעו, כלומר דעו עמו
ולאן מרעיתו כי הוא עשו
ולא חננו, (מדברי
רח"צ"ע): (זה) ועד דור
ודור. קיימת חזונתו.
כל לשון חמת וחמונה
חמונת הזטה הוא
שתחמק ומנטיח ל"ל
שיחמת ומקיים הנטחמו
(מדברי רש"י):

קא (א) חסד ומשפט
אשירה, טעם אשירה
שיחזר סיר להגיד חסד
והמשפט שהוא עושה
לעמו, כלומר שיסתדל
לעשות, כי חזן זה ממדות
הטובים להתפאר בטובם,
כדכתיב ויהי דוד עושה
משפט, וטעם לך ה' חזונה
שהחלטתני ולמדתיני
ועזרתני לעשות משפטך
בחרן, (מדברי הרח"צ"ע),
הו כטעם חומר חני מעשי
למך כלומר שלא חסיר
דברי הכל והנחי בקלת
המסוררים, כי אם דברי
חסד ומשפט והטוב צעיון:
(ב) אשכילה בדרך
תמים, כלומר התנוון
צדכי התמימות
וההשתלמות הוא התכלית
הנלה לאדם, תמי
ובחמלעית חזיה מעשים
הגיע אליו ההשתלמות
הזאת, והשיותי לי לעלתי
חתהלק נחם לנני וכו',
ולדעת ל' משה הכהן

שהזיה הרח"צ"ע טעם תצח אלי על ה' כמו ויצוה אלהים אל כלעם שהטרה רוח הקודש עליו, וכן תרגם
הרצ"ל. אהלהך וכו', כלומר הרחשון שהטעה הוא שהתנהב נחם לנני צפתו כמו צבלי, והצ' שלא
חיים לנבד עיני דבר צליעל אף מאיש אחר מקרובי ומחנסי ניתי, אצל כל האנשים הסובבים אותי
יהיו טובים ושלמים, והוא נחמת ידוע ומפורסם שישירות הנהגת המדינה והשכלתה תלוי מחוד
צענדי המלך והואצור הסובבים אותו. (ג) עשה שמים, בחולם, והוא מקור מנחו למ"ד, וטעם
סמים כמו כי השטה אשתו, וכוננת הכתוב לחומר עשות סמים שנחתי חמיד, ולכן העושה
סמים צפיהסיה לא-ידנק צו ממולח, אצל גם לנני עקט יסור ממנו, כלומר מי שמראה כל פעולותיו
לשם שמים ונקרצו ימים חרצו, וזהיות לפ"ז ענין מחמד לנני עקט עם הזחיס חחריו מה שלא יסית
לנבד עיניו, לכן דין מחמד עשה סמים וכו' כדון מחמד מוסבר, וכתרגום הרצ"ל. (ד) לא אדע,
לא אבז (רש"י), וכן הוא מתורגם, וענין ידיעה כנר מצוהר כמה פעמים. (ה) מלשני, היו"ד
נוספת, ואסער שהכנוי במקום ה"ל' וכענין שאומרים צל"ח (ווער איר דחו טהוט). ואצמית,
והרגומו חמבר, והוא לשון הורדה והספלה, כמו וכסחו לחזן מגדתה כלומר חספולתו מנדולתו
וממעלתו שהיה לו חתי, וכענין הזה תרגם הרצ"ל. נבה עינים ונחז לנני, אף שאין צדעתו עוד להזיק,

תהלים קב

רש"י

קב

תפלה לאל לחלצו מעניו ולרחם ציון ולבנותה.

קב (א) תפלה לעני.

ישראל שהם עם עני: כי יעטף. צהתעטף

כפסס צלרה (ד) גחרו.

הכו"ן משמשת כמו נעשו

נקנו והוא לשון יוצא

כמו (איוצ ל') ועלמי

חרה מני חודצ. נחר

מפוח (ירמו' ו'): (ז)

דמיתי לקאת מדבר.

כך חנו גדודים

ממקומינו ללכת צבולה

לקאת שם עוף הוא:

ככוס חרצות. שם עוף

כמו (ויקרא י"א) את

הכוס ואת השלך ואת

הינסוף: חרצות.

מדצרות: ח) שקדתי.

התצוננתי צעלמי והנני

בלפור הצודד על גג

יוצצ לצדו צאין זוג:

צודד: יוצצ דד: (ט)

מהוללי. המתלוללים צו

לשון הוללות: צו

נשצנו. דאו צרעתי

ונשצנו' צו ואלומדים

חס לא יארע צו כמו

שאינדע לישראל כה יעשה

לי כמו לישראל: (י)

בבכי מסכתי. צדמעה

(ב) תפלה לעני כי יעטף ולפני יהוה ישפך שיחו:

(ג) יהוה שמעה תפלתי

ושועתי אליך תבוא:

(ג) אל-תסתר פניך ממני

ביום צר-לי הטה-אלי אונך

ביום אקרא מהר ענני:

(ד) כי-כלו בעשן ימי

ועצמותי כמוקד נחרו:

(ה) הופכה פעשב ויבש לבי

כי שכחתי מאכל לחמי:

(ו) מקול אנחתי דבקה עצמי

לבשרי:

(ז) דמיתי לקאת מדבר

הייתי ככוס חרבות:

(ח) שקדתי ואהיה כצפור בודד

על-גג:

(ט) כל-היום חרפוני אויבי

מהוללי כי נשבעו:

באור

מ"ח לא ימלט מזה צענור

באותו שיהיה הוא וכל

אשר לו נחשצ צעינו יוחר

מכל אשר האנשים והדצנים

הנובעים צהס, ולכן לא

אוכל שאתו, וחרחיקהו

מכל משמרת עלי עמי חצל

עניו יהיו תמיד צנחמי

חין: (ו) לשבת עמדי,

צדין וצעלס, והולך חמים

הוא יסרתני, צהנהבת

עמי, וחפילו: (ז) לא ישב וגו',

כלומר לשמור משמרתו צוצרים

הנובעים צינו לצין עלמיו לא צהנהבת

המדינה, גם לזה לא יסצ וכו': (ח) לבקרים

צכל צקר וצוקר, וחמרו הטעס לפי צהצוקר הוא עת

המשטט צכל יוס וכן כתיב צינו לצקר משטט.

להברית, למ"ד התכלית, וכמו שחמר הצצ חצן

יחיוח טע' י שצכל צקר וצוקר יברש הצטעיס מעט מעט מן הצון, יכרות לצסוף כל סועלנו חון מעיד ה' הוא ירושלס, ויש לדעת כי ענין הכרותה חינו תמיד על הכליון הצמור, כי חס נוסל לסעמיס גם

* דנש אחר שורק ע"ד הארמית

ת"א תפלה לעני צרות ח', ו"ח כ"ו עכו"ס ח' ז':

Psalmen 102.

באור . ס

102.

Bitte um Befreiung von seinem Elend, und um Wiederaufbauung Jerusalems.

על הפרעה והנרוע
מהדומה לו הקרוז לו
כמו מי הירדן יבנתו
(יהושע ג'), וכחברוס
הרצ:

קב (א) תפלה לעני,
למעונה זכרות
שהיה זכרו להתפלל בעטוף
נפשו בקרבו מרוז לער
ולספוך כל לבו נגד ה'
על לרותיו הפרטיות שזחר
ע"י הזרות הכלליות לעס
ה' חונן הזית ושממות
החן ונלות יושבי,
וחטועת שניהם נס יחד,
ולכן פעם יתחנן על עלמו
ופעם על הכלל, ופעם
יערז העניינים לדבר על
עסקי הכלל כאלו הסעסקי
עלמי נפרט: (ב) שמעה
תפלת, חמר הרחצ"ע:
ידוע כי כל תפלה ישמע רק
הטעם שיראו בני חדם כי
נשמעה תפלתו. עכ"ל,
והחשכנו יצדיל צוה צין
היוצת (עדההרען) לתינת
(ההרען): כי כלו בעשן
ימי, כמו דבר הנצרך
שהוא כלם בעשן והולך
לכליון וחזרון, כן ימי
היו צרעה וכאלו כלו
בעשן כלו, (הנד"ק).
במוקד, סס חוד השוקף,
ופעם נחרו מננין נפעל
ע"מ נבלו והוא לסון
התמעטות מחמת

1. Gebet eines Leidenden, der in sich gehüllt, vor dem Herrn seine Klage ausschüttet.

1.

2. Ewiger! erhöre mein Gebet,
Laß zu dir kommen meine Klage.

3. Verbirg dein Antlitz nicht vor mir!
Neige mir dein Ohr, wenn Angst mir ist,
Wenn ich flehe, erhöre' mich bald!

2.

4. Denn in Rauch verschwinden meine Tage;
Wie Feuerbrand verglimmet mein Gebein,

5. Mein Herz verwelkt, wie abgemähtes Gras.
Ich denke kaum der Speise mehr.

6. Vor lautem Weheklagen,
Klebt die Haut mir am Gebein.

3.

7. Dem Belikane gleich' ich in der Wüste,
Dem Uhu in verödetem Gemäuer,

8. Wache wie der Nachtvogel,
Einsam auf dem Dache.

9. Die Feinde höhnen schadenfroh,
Und schwören sich bei meinem Falle zu.

החמימות כמו נחר מפוח מחס: (ה) הרכה, לני ע"י הזרות בעשן המוכה
טעם הרכה וייצג כטעם רוח גדולה וחזק. כי שכחתי מחכל לחמי מרוז
לכי הסרוי זלער שזע תמיד ולא יתחז (לחיל) כידוע זכמת התולדה כל
ממנו יתפסט החוס לכל הנוף, ולולי המחכל החמימות אשר ננוף
מזחון מייצג הליחות אשר ננוף והמחכל והמשתה ישוץ אל הנוף הרטיצה
אשר חזרו חזרו ממנו זחמימותו, (מדצרי הנ"ל): (ו) מקול ונו', ידוע כי
הנחנה' ולרת כלז מכחשת הנצטר, וכאשר תהיה עמה
הלעקה כל שכן סיכחש הנצטר לבמרי עד שידצק העלס לעור,
וזוכר הנצטר במקום העור, ולפעמים זוכר העור במקום הנצטר,
(מדצרי הנ"ל). (ז) לקאת, וכן כוס, סס עופות מיללים
ומתנודדים, וכן הוא יושז תמיד צד וזוכה על לרותיו חרבות,
מקומות ונתים נחרצים אשר סס יקוננו הקסוד והקאת. (ח)
שקדת', ענינו התמדה ואמר שיתמיד זלרותו זלי מרכוע כלל,
כי חף צעת שחחרים יסניס הוא ער, כי נדה שנתו מקנינו, והוא
זלילה כאותו הלסור המעוסף זחשיכה נסרד מחזיריו ויושז לנדו על הבג.
(ט) מהוללי, המתלוללים צי, לסון הוללות (וש"י). בי נשבעו,
חומרים חס לח יחוע כמו שח"רע לישראל, כה יעסה לו כמו
לישראל חס חעשה כך וכן, (וש"י ונד"ק), ופעם צי זסס הכלל,
כמו שהערנו לעיל (ס' ח'). (י) כי אפר כלחם אכלתי.
משל אחר מרוע מעמדו, ואמר הרד"ק הטעם כי לחמו צסו דותה
לו לאסר. כלומר שלא ימלא צו פעם, וכן חזר ר"ע ספורנו זחיותו נערר
ההרגשות מתוך לער, ע"כ, חמנס לס"י והיה השעור אשר
כלחם חכלתי או ההסוך כי לחס כאפר חכלתי, ולכן נראה יוסר
נכון שהטעם על מה שהיו משימים אשר זרחשיהם זחנלס, ואומר
שזעשת חכילתו נס"ל מן האסר על הלחם ונערצו יחד, והעד
וסקויי זככי מסכתי על הדמעות היורדות מן העינים. ושקויי
הוי"ו במקום הא' הסורס, והסס כולל כל מינו משקה, ופעם מסכתי
ידוע כמו מזבתי: (יא) כי

רש"י

תהלים קב

(י) כִּי־אָפַר פֶּלֶחַם אֲכַלְתִּי
 וְשִׁקּוֹי בִּבְכִי מִסָּכְתִּי:
 (יא) מִפְּנֵי־זַעֲמָה וְקִצְפָּה
 כִּי נִשְׁאַתְנִי וְתִשְׁלִיכֵנִי:
 (יב) יָמִי כַּצֵּל נָטוּי וְאֲנִי כַּעֲשׂוֹב אֵיבֹשׁ:
 (יג) וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תִּשָּׁב
 וְזָכְרֶךָ לְדֹר וָדֹר:
 (יד) אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן
 כִּי־עָת לְחַנּוּנָה כִּי־בָא מוֹעֵד:
 (טו) כִּי־רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־אֲבֹנֶיהָ
 וְאֶת־עֲפָרָהּ יַחֲנֹנוּ:
 (טז) וַיִּירָאוּ גוֹיִם אֶת־שֵׁם יְהוָה
 וְכָל־מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת־כְּבוֹדֶךָ:
 (יז) כִּי־בָנָה יְהוָה צִיּוֹן
 גִּרָּאָה בְּכְבוֹדוֹ:
 (יח) פָּנָה אֶל־תְּפִלַּת הָעֲרֵעַר
 וְלֹא בָזָה אֶת־תְּפִלָּתָם:
 (יט) תִּכְתָּב זֹאת לְדֹר אַחֲרָיוֹן
 וְעַם נִבְרָא יִהְלְלֶיהָ:
 (כ) כִּי־הִשְׁקִיף מִמְּרוֹם קִדְשׁוֹ
 יְהוָה מִשָּׁמַיִם אֶל־אָרֶץ הַבְּיָטָשׁ:
 (כא) לִשְׁמֹעַ אֲנָקַת אֲסִיר
 לְפַתַּח בְּנֵי תַּמּוּתָהּ:

מזגו: (יא) כי נשאתני תחילה הגנהתני ועתה השלכתני משמים ארץ ואם לא נשאתני תחילה לא היתה חרפתי דעה כל כך: (יב) כצל נטוי לעת ערב כשהללים נוטים וכשהשיכה אין כנדים אלא כלים והולכים: (יג) ואתה אלהים לעולם תשב ונתצעת לנו כך כשם שאתה קיים יש עליך לקיימנו לפיכך: (יד) אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי כך הצטחת (דברים ל"ג) כי ידא כי חזלת יד והרי חזלה יד: (טו) כי רצו אבנו אף את חזניה ואת עפרה ומדרש אגדה כשילא יכניהו וגלותו נשאו עמכם מאצני ירושלים ועפרה לצנות להם שם צצצ צית הכנסת: (טז) ויראו גוים את שמך כשחושיע את עמך: (יח) הערער הלועק כמו (ישעי' ט"ו) זעקת שצר יעערו ד"א ערעד הדום ונשחת כמו (לקמן קל"ז) ערו ערו: (יט) תכתב זאת אתך כך יאמרו דואי היטועה תכתב היטועה הזאת לספר אותה לדור אחרון: ועם נבואה שנעשה צדיקה חדשה ללאת מעצדות לחרות מאיפל לאור גדול: (כ) אל ארץ הביטא לראות צעוני עמו: (כא) תמותה חולה למות אכמוריני דא צלע"ז: (כב) ענה בדרך כחי חוזר לקצלו הדאשון כי

ת"א אתה תקום מנחות ז' ט"ו: כי רצו עברך כתוצות ד' קי"ג: עקידה סער ח':

סא באור

Psalmen 102.

נשאתני ותשליכני,
 הרואה להסיל דגד בחץ
 נושא חותו למעלה ומסיל
 חותו בחוקה, כי כל מה
 שמנייה חותה המסלה
 יותר חזקה, (הרד"ק),
 או יהיה הטעם כמו
 שאמר הרב חזן והייח: כי
 נשאתני זרוס המעלות
 (נתי שליחי) ואחר כך
 השלכתני אל שחול תחתיו
 מהציון והבלימה, וכן אמר
 רש"י ז"ל, חס לא נשאתני
 חלה לא היתה חרסתי
 רנה כל כך: (יב) כצל
 גשמי, לעת ערב כשהללים
 נוטים וכשהשוכה חיוס
 נכדים חלח כלים והולכים
 (רש"י) ואמר הרד"ק ז"ל,
 יאמר נטוי שהוא סעול
 כאלו השמש נוטה אל
 צפון מעל הארץ, כי
 צפון השמש יהיה אל (כן
 הוא צפוס וטעות הוא
 ולריך להיות לא יהיה
 אל, ואין לומר שכוונתו
 על חזבת הלילה שהוא
 נחת נ"כ אל השמש אשר
 מעבר לארץ כי דמיון המשל
 נהרה על שקיעת אל לא
 על זיאתו וכוו שאמר הוא
 צעמו הטעם) ימי הלסו
 נהרה כמו אל החולף
 נהרה, ועד"ו: זה ממנו
 נ"כ הנסעל כי ינטו אליו
 ערב, ע"כ, חמוס על
 כחלים נטוי (נמדנר כ"ד)
 אמר הרמ"מ שהוא לסון
 סטיסה ומתיחה לחכך גע=
 שטרעקט), נחלים שנארכו
 ונמשכו לנטות למרחוק
 והלל קצר צעת הלהרים,
 ולעת ערב מסך וינדל אחד

4.
 10. Asche esse ich, wie Brod,
 Mische meinen Trank mit Thränen;
 11. Vor deinem Zorn, vor deinem Fluche;
 Denn hoch hobst du mich auf, und warffst
 mich hin.

5.
 12. Wie Schatten schwaiden meine Tage,
 Ich welke hin, wie Gras;
 13. Du aber, Herr! du thronest ewig!
 Dein Ruhm bleibt für und für,
 14. Du machst dich auf, erbarmst dich Zion's,
 Wenn Zeit und Stunde da ist,
 Daß du ihr gnädig seiest.
 15. (Deine Diener lieben ihre Steine;
 Denken ihres Staubes wehmuthsvoll).

6.
 16. Dann ehren Heiden deinen Namen, Herr!
 Und alle Könige der Erde, deine Majestät;
 17. „Der Herr hat Zion aufgebaut,
 „Zeigt sich in seiner Herrlichkeit.
 18. „Er wandte sich zum Flehen der Verlass'nen,
 „Verwarf nicht ihr Gebet.
 19. „Man schreibe es für die Nachwelt auf,
 „Daß künftig Volk dem Herrn lobpreise.
 20. „Er schauet von seiner heiligen Höhe;
 „Vom Himmel blickt der Herr auf Erden.
 21. „Erhört das Wehzen der Gefesselten;
 „Macht los zum Tode Verdammten.

ואסער טזה טעם כי יוטו וכו': (ג) ואתה ה' לעולם תשב, ידוע שהרעיונות המתהסכות
 יעלו זו חת זו נמחצת החושב כמו הדומות, וכן כאן אחר שזכר קלות הפסדו ומיעוט קיומו
 יעמוד על הקיום הנלח מהסס ז"ה וזנה ינחם, כי חף חס הוא לא ירחיק צתטועת עמו, מ"מ
 צטוח הוא שתצוה. (ד) כ', לחמת, ודאי הקוס לרחם ליון חס יהיה עת לחנן חותה, דהיינו
 כי זה מועד, אשר דצרת לנצוהן קן ע' טנה, ואז ירחו בוים חת כנודך, ומאמר כי דלו וכו'
 מאמר מוסגר, על עולם ההתחשקות לארץ מולדתם, ואמר שאפי' חצניה רואים יותר ועפרם
 תמלא חן צעוניהם יותר מכל טונ שארי המדינות סברים טס: (טו) יחבנו, יודו לה חן, כטעם
 חן עיר על יושביה צפי חז"ל, ויס פרטוה לסון רחמים, וכן תיבס הרב: (טז) וייראו, יראת
 כבוד, וכתרגום הרב: (יז) כי בנה וכו', יעלה נחמות מעלה מעלה עד כי יסיר צרוח קדשו
 סיר הסלל שיסירו כל העמים לעת הזאת: (יח) הערער, עץ הבגל צמדנר, וישראל הס צבלות
 נעזזים ומתנודדים כערער צערנה, (הדצרי הרד"ק): (יט) ועם נברא, זה הדורות הנולדים
 להנח אחר התטועה: (כא) לפתח, ממוספותיהם. בני תמותה, המוכנים למות: (כב) לספר
 בציון, למ"ד הכוללת כלמ"ד לכל בני המשכן הנזכרת צחצור חור לנתיבה להר"מ, דהיינו אחר
 ספרט צתצוים הקודמים כי צנה וכו' סיר הסלל הנזכר ואמר עתה דרך כלל כן יפוסר טס ה'

רש"י

תהלים קב קג

לספר בציון שם יהוה
ותהללו בירושלם:

(כג) נשאתנו ותשליכנו ימי
כלל נטוי ענה צדק
אויזי . כחי : (כח)

בהקבץ עמים יהוה

(כג) אל תעלנו זחלי ימי .
אל תסלק אותנו
להשמידנו כן האדמה

וממלכות לעבד את יהוה:

צד אויזנו זחלי ימינו
ומה הם ימינו כל ימו'
דוד דורים שנותיק .

ענה בדרך כחו קצר ימי:

(כד) הצטחת לקיומנו לפניך
כמו שאמר צטוף המזמור
ושנותיק לא יתמו וזרע

אמר אלי אל תעלני בחצי ימי

(כד) עצדיק לפניך יכון : (כו)
לפנים . מתחלה : (כז)
בלבוש תחליפם . כאלם
ההופך לצושו לשוטטו :

בדור דורים שנותיק:

(כז) (כח) ואתה הוא
העומד וקיום :

לפנים הארץ יסדת

קג (א) ברבי נפשי .
חמשה צדכי נפשי
יש כאן כנגד חמשה
עולמות שהאדם דד

ומעשה ידיה שמים:

זהם כמו שאמרו
דכותינו זמסכת זכות
דד זמעי אמו יונק
משדי אמו וכן כלם :

המה | יאבדו ואתה תעמד

(כז) וכלם כפגד יבלו
כלבוש תחליפם ויחלפו :

וכלם כפגד יבלו

(כח) ואתה הוא
ושנותיק לא יתמו
בני עבדיה ישכוננו
וזרעם לפניך יכון :

כלבוש תחליפם ויחלפו:

ואתה הוא

ושנותיק לא יתמו

בני עבדיה ישכוננו

וזרעם לפניך יכון:

קג

בו יתן שבח ותודה לאביו בשמים שופט צדק ורב חסד:

(ב) לדוד:

ברכי נפשי את יהוה

וכל קרבי את שם קדשו:

ת"א ענה כדרך כחי
ניטין ז' , ע"ח .
עקידה נעילת סער כל
המזמור: וכל קרבי זכות
ח' י' . עקידים , ת"ז , נ"ז :

(3) ברכי נפשי את יהוה

ואל תשכחי כל גמוליו:

* כחי ק' * פת"ח באתנח * כנ"א המ"ם רפה

ברכי נפשי סס:

Psalmen 102, 103.

באור סב

7.

ציון ותהלתו צירושלים
 צעת סיקצן ובו' וכתובים
 הרב: (כד) ענה בדרך
 כחי, עוד ישוג מן הכללי
 על עלמו ואומר, חס
 סענה המענה זה הצד
 נדך כשהכללי
 ממנוחתי לחן מרחק, חר
 טעם נדך על המסך הזמן
 מן הכנס עד הגולה,
 וקלר ימי צעולי אשר
 העמים עלי צהוסן טיס לי
 לירח סלח אחיה עד קן
 שנעים סנה ולא חרחה
 ננחמות עמי, הנני אומר
 ומתפלל אל ה' אל תעלני
 צחי ימי, כי חס הוסיף
 לי נחסך חותו הכח אשר
 המעיט ממני החויג, חתה
 ה' אשר נדך דוריים שנותך,
 כדלעיל. אל תעלני, ענין
 כריתה והפסק כמו צעלות
 נדיס נעתו, (ר"ט זן מלך)
 וכן תרגם הרב: (כה)
 בדרך דורים, נלתי
 וקנאים ונספדים, כלומר
 נלח ועד: (כו) לסנים,
 יוסיף לנדר ננחות הסס
 וקיומו לחמור החן אשר
 לפנים יסדת והשמים מעשה
 ידך, טהס נרחיס חזקים
 ומולקים, הנס גם חמה
 יחזרו וחתה תעמוד עוד,
 כי הס לרכינס לך וחין חתה
 לריך להס: (כז) המה
 יאכדו, חמר רד"ק וז"ל:
 יש מחכמי המחקר שחומרים
 סלעולם קן וזמן, סיחזור
 העולם לתהו וציהו כמו
 שהי, ויס ציניהס מחלוקת
 צמן עמידת העולם כמה
 הוא, ויס מהס שחומרים
 כי לעולם חין קן ותכלה
 חע"ס שהיס לו דחטית,
 ויס לדעת שחין להציה רחיה כלל
 ודרכי המליצה ודרכי המחקר
 ותחליסם ותסנס חס תנלה,
 וישנוותך לח יתמו, ולכן
 הנה צינוו יסכנו צחרן המנוחה,
 וזרע ענדיך יכון לסניך לעת הקצוב:
 חמר הרב"מ ז"ל צספרו הנכנזי ירושלים על זה המזמור וז"ל: המזמור
 הזו הוא רב הלמודים ונדרול העלילים כלל המסכיל המתצונן עליו צרוח מצינת. לדעתו
 חזרו המלך דוד על ספור המעסה הנדול והנורח צתורתנו, כשהודיע הקצ"ה לנחמן ציתו חת דרכי
 טונו הנדול, ונתעורר ע"י הפנונו צחסדי ה' ודרך הנלותס על עמו, לספר חת המחורע נדך
 סירי, ולתת סנח ותודה לה' הסוסט לך ורב חסד, ולזה התחיל המזמור בקול קורח נסאו להעירה
 לצרכה ותודה וחמר צרכי נסטי ובו', הסולח לכל עונכי, המעטרכי חסד ורחמים, התסניע צטו

- 22. „So wird des Ew'gen Ruhm in Zion,
 Sein Lob besungen in Jerusalem ;
- 23. Wenn Völker einst sich sammeln,
 Und Reiche einig sind, dem Herrn zu dienen.
- 24. Erliegt auf dem Wege meine Kraft,
 Sind meine Tage abgekürzt;
- 25. So fleh' ich: Gott! ach nimm mich nicht
 In meiner Tage Hälfte weg!
 Ewigkeiten währen deine Jahre!

8.

- 26. Der Erdball, den du ehedem gegründet;
 Die Himmel, deiner Hände Werk;
- 27. Sie vergehen — du bleibst.
 Veralten, wie Gewand;
 Du wechselst sie, sie wechseln;
- 28. Du aber bleibst derselbe,
 Unvergänglich deine Jahre.
- 29. Kinder deiner Diener
 Werden noch das Land bewohnen,
 Ihr Samen noch vor dir gedeihen.

103.

Lob und Dank dem allgerechten und allgütigen himmlischen Vater.

1. Von David.

- 2. Meine Seele benedeie dem Herrn;
 All' mein Inneres seinem heiligen Namen!
 Vergiß nicht aller seiner Wohlthaten!

ולדעת חלו והיה פירוש הספוק חמה יחזרו חס תנלה, עד כאן לסוגי, ויס לדעת שחין להציה רחיה כלל
 מחמרי המסורר לחמיתות חמרי החוקר כי כל חמר מהס לדרכו ילך ודרכי המליצה ודרכי המחקר
 רחוקים זו מזו מחוד: כלבו'ש, ספוטט הארס ומחליטו וחחר כן תחליסם ותסנס חס תנלה,
 (הנ"ב): (כח) ואתה, הוא תמיד חותו שהיית מעולם צלי סנוי כלל. וישנוותך לח יתמו, ולכן
 צטחוני, טחף חס חנו וכל הדור הזה לח יזכה לסוג אל החרן, הנה צינוו יסכנו צחרן המנוחה,
 וזרע ענדיך יכון לסניך לעת הקצוב:
 חמר הרב"מ ז"ל צספרו הנכנזי ירושלים על זה המזמור וז"ל: המזמור
 הזו הוא רב הלמודים ונדרול העלילים כלל המסכיל המתצונן עליו צרוח מצינת. לדעתו
 חזרו המלך דוד על ספור המעסה הנדול והנורח צתורתנו, כשהודיע הקצ"ה לנחמן ציתו חת דרכי
 טונו הנדול, ונתעורר ע"י הפנונו צחסדי ה' ודרך הנלותס על עמו, לספר חת המחורע נדך
 סירי, ולתת סנח ותודה לה' הסוסט לך ורב חסד, ולזה התחיל המזמור בקול קורח נסאו להעירה
 לצרכה ותודה וחמר צרכי נסטי ובו', הסולח לכל עונכי, המעטרכי חסד ורחמים, התסניע צטו

רשי

תהלים קג

- (ג) הַסֵּלַח לְכָל־עוֹנְכִי
- הֲרַפָּא לְכָל־תְּחִלּוֹתַי כִּי :
- (ד) הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי
- הַמַּעֲטִירֵכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים :
- (ה) הַמְּשַׁבֵּיעַ בַּשּׁוֹב עֲדִידְךָ
- תְּתַחֲדֶשׁ כַּנֶּשֶׁר בְּעוֹרֵיכִי :
- (ו) עֲשֵׂה צְדָקוֹת יְהוָה
- וּמִשְׁפָּטִים לְכָל־עֹשׂוֹקִים :
- (ז) יוֹדִיעַ דְּרָכָיו לַמֶּשֶׁה
- לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עַל־לוֹתָיו :
- (ח) רַחֲוִם וְחַנּוּן יְהוָה
- אֶרֶץ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד :
- (ט) לֹא־לַנְּצַח יִרְיֵב וְלֹא לְעוֹלָם יִשׂוֹר :
- (י) לֹא בַחֲטָאֵינוּ עָשָׂה לָנוּ
- וְלֹא כְעוֹנֹתֵינוּ גָמַל עָלֵינוּ :
- (יא) כִּי כִגְבַהַ שָׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ
- גָּבַר חֶסְדּוֹ עַל־יְרֵאָיו
- (יב) כִּרְחֹק מִזְרַח מִמַּעֲרֵב
- הִרְחִיק מִפָּנָיו אֶת־פְּשָׁעֵינוּ :
- (יג) כָּרַחַם אָב עַל־בָּנִים
- רַחֲמֵי יְהוָה עַל־יְרֵאָיו :
- (יד) כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ
- זָכוֹר כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ :
- (טו) אֲנוֹשׁ כַּחֲצִיר יָמָיו
- כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה בֶּן־יָצִיץ :

(ה) תתחדש כנשר בעורכיכי. כנשר הזה שמחדש כנפים ונולה משנה לשנה ויש מדרש אגדה על תין נשר שבסמזקין חוזר לנערותו: (ז) יודיע דרכיו. מודיע דרכיו למשה. (יד) זכור כי עפר אנחנו זכר הוא ולא שכח שאנחנו עפר. ויודע שאנוש כחציר

ת"א הכולח לכל מנינה ח' י"ז. נדרים ת"ח. ד' : כי כגבה מנחות ב' ל"ח, תמיד דף ל"ב: כרחק מזרח תמיד סס: כרחם אב סנהדרין י"ח, ק"ב :

Psalmen 103.

באור סג

עדין וכו', יודיע דרכיו למשה וכו'. וכל קרני. כל מחשבותי: (ב) שם קדשו, כזר הערנו שאלת שם יפול תמיד על מדותיו יתעלה, והם תוכן ענין הסיד כמו שזכרנו: (ג) עונכי וכן תחלוואיכי והזרובים נתנסת יוד לנחות המנשא. הרופא לכל תחלוואיכי, כפל ענין הסולח לכל עונכי, כי העונות הם תחלוואי הנפש: (ד) משחת, שם המקרה, ענינו השחתה: (ה) עדין, הנכון כמו שחמר הראשון שהנשמה היא עדי הבוף, והשני הם השנועה צטוב שחלק לה חכמה שכל ותזונה יודיעת האמת והלדק. תתחדש כנסך נעורכי, כמו שחמר רש"י ז"ל: כנסך הזה שחדש כנסים ויזנה משנה לשנה, ע"כ, והטעם לפי שהנפש לא תמות לעולם כי אם תחיה עדי עד וכתב עוד רש"י: ויש מדרש חכמה על מין כנסך, שכשחזקין חוזר לנערותו. ע"כ, והוא ידוע במשלי הקדמונים צטוב והעניקים, וחמרו חכמי התולדות כאשר כזר הערנו ע"ז לעול (סיד נ"ח).	3. Er vergibt dir alle deine Sünden, Und heilt deine Krankheiten alle. 4. Erlöst vom Untergang dein Leben; Krönt dich mit Liebe, mit Barmherzigkeit. 5. Er sättigt deinen Schmuck mit Seligkeit; Macht, daß du dich dem Adler gleich verjüngst. 6. Er schafft Gerechtigkeit, der 'Erw'ge! Gericht den Unrecht Leidenden. 7. Mose zeigt' er seine Wege; Den Söhnen Israels sein Thun: 8. „Allbarmherzig ist der Herr, allgnädig, „Langmüthig und von großer Güte.“ 9. Er wird nicht unaufhörlich hadern, Nicht ewiglich nachtragen seinen Groll. 10. Er handelt nicht mit uns nach unsern Sünden, Vergilt uns nicht nach unsern Missethaten. 11. So hoch der Himmel ist über die Erde, Waltet seine Liebe über seine Verehrer; 12. So fern der Morgen ist vom Abend, Entfernt er uns're Schuld von uns. 13. Wie Väter ihrer Kinder sich erbarmen, Erbarmt der Herr sich seiner Verehrer; 14. Denn er kennt uns're Bildung; Ist eingedenk, daß wir nur Staub sind. 15. Des Menschen Leben ist wie Gras; Er blüht, des Feldes Blume gleich.

באור סג ותיו תתחדש לנסתרה כדעת ראשון ע' שרצוי נעורים כמו נסים וזו תתחדש
כדרך צנות לעדה, או מטעם הפעל הקודם לטעם, ולדעת ר' משה הכהן הוא חסד יו"ד ומוסר
על הנפש, וחסרון זה לא יוכל להמנות כי אם בחסרון זי"ת נעורכי: (ו) עשה צדקות, כלומר
וכן הוא מדתו תמיד, ובחשך הודיע הוא צעמו דרכיו זו לעמו ע"י משה עזרו כשהענין כל
שרצו על פניו: (ז) יודיע דרכיו, מודיע דרכיו למשה ורש"י לטון הויה: (ח) כי לא לנצח
יר"ב, גם אם יענוש החוטא לא יהיה זה צדק אופן לעולמי עד, כי אם שיטהר החוטא
תלחנתה: (י) לא כחמאינו עשה לנו, כזר דחינו זה כמה פעמים, או שכל הפעלים החלה
לטון הויה הם, וכתרגום הרב: (יא) נבר, מלשון ויבזרו המים, שעורו וירצו, ולדעת הרב"מ
הוא לטון טלוטה, שחמרו שולט על יחיו. וחד מן חזניות חמר ענין נבר כחן כמו גבה נחלוק
אח"כ, והעד כרחוק הרחיק, וחיונו רחוק, כי לא הרחיק עדותו: (ד) יצרנו, שם, כלומר
ידע שילירתנו מעפר וא"ח להקדם תכל וכל תהיה הבוף, (ו"ט זן מלך), וכן אמר הראשון ע'
ירצו תולדתנו, וכ"ת הרב (ואזנערע בילדונג). זכור, תאר פעול, וחמרו המדקדקים שהטעם זכור
לפניו ויתכן לומר שהוא מאהבן הפעלים הנזונים בפעולים והורחתיים כפועלים, כמו נלחם,
גשע, ודומיהם, וזה מה שקורין בלשון רומי ודעפאקענל א), והטעם לפי שיש צהם מסתי הנחיונות,
כאשר יצין כל חוקר משכיל תענוגיהם, וכן כחן נחיונה אחת הכח הזכור הוא הפועל והדברים
הנזכרים הם הפועלים: חמם נחיונה אחת הדברים המעוררים הזכירה הם המזכירים וא"כ פועלים
צחמת, והכח הזכור אשר נתעורר ע לידם הוא הפעול, וכן הוא בלשון רומי ודעקארדאטוס),
ונס בל"ח יש להוראה הזאה תינה מיוחדת (אויגט חיינגיערענק), ונקאנקארדאטן ומנית המלה
העניות הזאת צטעות צין הנויים. כי עפר אהנו, כי העלמות הם מוסדות הבוף והם קרות
ויצות כמתכונת העפר, (הראשון ע), והאמת כי כל הנשמים השיוכים אל האוץ הזאת יסוים
הראשון הוא העפר: (ש) אנוש וכו', כלומר גם זה יודע שימי חנוש מטעם: (פז) עברה
בו, צין הסדה ותיצנו, ועוד מעט וחיונו תכל וכל, עד שחילנו מקומו אשר עמד עליו לא

רשי

תהלים קג קד

(טז) כִּי רוּחַ עֲבָרָה-בּוֹ וַאֲיָנָפוּ
 וְלֹא-יִפְרְנוּ עוֹד מִקּוֹמוֹ:
 (יז) וַחֲסֵד יְהוָה | מְעוֹלָם וְעַד-עוֹלָם
 עַל-יְרֵאָיו וְצַדִּיקָתוֹ לְבְנֵי בָנִים:
 (יח) לְשֹׁמְרֵי בְרִיתוֹ
 וּלְזִכְרֵי פְקֻדָּיו לַעֲשׂוֹתָם:
 (יט) יְהוָה בְּשָׁמַיִם הִכִּין כִּסְאוֹ
 וּמַלְכוּתוֹ בְּכֹל מְשָׁלָה:
 (כ) בִּרְכוּ יְהוָה מִלְּאֲכָיו
 גְּבֻרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ
 לְשִׁמְעַת בְּקוֹל דְּבָרוֹ:
 (כא) בִּרְכוּ יְהוָה כָּל-צְבָאוֹ
 מְשָׁרְתָיו עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ.
 (כב) בִּרְכוּ יְהוָה | כָּל-מַעֲשָׂיו
 בְּכָל-מְקוֹמוֹת מִמְּשָׁלָתוֹ
 בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת-יְהוָה:

ימיו וגו': (טז) רוח
 עברה בו. אס עברה
 חולי של מותה: (יז)
 משלה. מוסלת: (כב)
 ברכו ה' כל מעשיו.
 אשר הם זכל מקומו'
 שממסלתו שס:
 קד (ב) עטה אור.
 צדקיע כסלמה:

קד

בו יספר מעשה בראשית הנפלא, ויהלל הבורא על השגחתו ורוב חסדו על ברואינו:

(ב) בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אֶת-יְהוָה
 יְהוָה אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד
 הוֹד וְהַדָּר לְבִשְׁתָּ:
 (ג) עֲטָה אֹר כִּשְׁלָמָה
 נוֹטָה שָׁמַיִם בִּירֵעָה:

ת"א וחסד ה' סוכה ד'
 מ"ט: ברכו ה'
 צרכות ה', יל. שנת ה'
 ס"ח. סוטה ל"ט: נבורי
 כח קדוסינ ה' עקרוס
 מ"ג שס: ברכו ה' כל
 צרכות ה' יל סוטה ו'
 ל"ה: ברכו ה' סוטה שס:
 ברכי נפשי צרכות שס,
 עקרוס מ"ג, ס"ח. רוב
 המזמור: עטה אור
 עקידה טער מ"ח:

סד באור

Psalmen 103, 104.

יכירונו עוד, לפי שיחפררו
 חלקיו וישתנו תחריהם
 לבתרי: (יז) וחסד, וי"ו
 לעורר על היסך הענין
 הקודם האנוש יכלה חזל
 חסד ה' לח יכלה כי טוח
 שומר לזקתו ליריחו חף
 אחר מותם נגד בני צניהם.
 חס הם שומרים צדיתו:
 (כ) נבורי כח, בצורים
 זכה, טיס להם כח כז
 לסעול פעולות גדולות.
 ולתצונן צני המין
 מהסמיכות יותרו ספקות
 רבות צדרכי הלסון,
 לשמוע נקול דברו, חסר
 חס מומנים לשמוע מה
 שילוכס, (הרד"ק). ורחצ"ע
 חסר כי חונס כצני חס
 שיקור מהסס שבר נעשותה
 דברו, רק זה הוא שברס
 ותענובס ותפארתס לשמוע
 נקול דברו, ע"כ, והיותר
 נכון שזה ענין הצרכי,
 כלומר צני תצרכו חותו
 שתשמעו נקולו לעשות
 רצונו: (כב) כל מעשיו
 זכל תקימות מתסלתו, כל
 נמלח ונמלח כסי מקותו
 ומזכנתו חסר הוא עומד
 עליו צפולס הסלימות ועיד
 על גדולת צרכו צני חקר,
 וזה טעם מלח כל הארץ
 כבודו וטעם צרוך כבוד ה'
 ממקותו, לדעת החוקר
 הסלס הרמזת"ן זל"ל, דהיונו
 שחמע הנצוח חחריו קול
 רעס גדול מהמצרכיס צרוך
 כבוד ה' ממקיתו של כל
 ח' ממעשיו המצרכיס
 צמליחותס, והסי' הזה
 עמוק מאוד ורחוי לחומר
 ועל סיו נעק התחמר
 הזה זל"ח מחלופי התו'
 ר' דוד ס"ל כ"י צסדר
 התסלות. ברבי נסטי חת
 ה', חף חתה' ממקומך
 וכפי צינתך חסר חלק לך
 חלהיס:
קד (א) ברכי נפשי את
 ה', נטעס סהנחנו
 צמוק המזמור הקודס,
 ויולח עתה צמחלט חל
 הסועל מה שחמר לעיל
 דרך כלל. כמו שהוח
 מפרס וחומר. הורד וסדר לנשת, צמעס צרחסית הנפלחות. וכמו שחמר הרד"ק ז"ל: כמו הלוצס

16. Haucht sie ein Lüftchen an, so ist sie hin,
 Und ihre Stätte kennt sie nicht mehr.
17. Aber Ewigkeit hindurch bleibt Gottes Güte.
 Denen, die ihn fürchten, sein Wohlthun Kindes=
 findern,
18. Wenn sie halten seinen Bund,
 Gedenken sein Gebot, darnach zu thun.
19. Der Herr hat seinen Thron im Himmel
 festgestellt,
 Und seine Herrschaft waltet über Alles.
20. Benedeit dem Herrn! ihr, seine Engel!
 Heldenkräfte! die ihr ihm gehorchet,
 Vollstrectet, was sein Wort gebietet!
21. Benedeit dem Herrn! ihr seine Heere!
 Seine Diener, die ihr seinen Willen thut!
22. Benedeiet dem Herrn! ihr seine Werke alle!
 An allen Orten seiner Herrschaft.
 Benedeie meine Seele dem Herrn!

104.

Die wunderbare Welterschöpfung und Lob des Schöpfers, dessen allgütige Vorsicht über alle Geschöpfe waltet.

1. Meine Seele benedeie dem Herrn!
 Herr, mein Gott! du bist sehr herrlich; -
 Majestät und Schöne dein Gewand.
2. Der Licht umhüllet, wie einen Mantel;
 Die Himmel spannt, wie einen Teppich.

רשי

תהלים קד

- (ג) המקרה בפנים עליותיו
השם עבים רכובו
המהלך על פני רוח:
- (ד) עשה מלאכיו רוחות
עשה מלאכיו רוחות
משרתיו אש להט:
- (ה) יסד ארץ על מכוניה
בלתמוט עולם ועד:
- (ו) תהום כלבוש כסיתו
על הרים יעמדו מים:
- (ז) מן גערתה ינוסון
מן קול רעמה יחפזון:
- (ח) יעלו הרים ירדו בקעות
אל מקום זה | יסדת להם:
- (ט) גבול שממת בל יעברון
בל ישבון לכסות הארץ:
- (י) המשלה מעינים בנחלים
בין הרים יהלכון:
- (יא) ישקו כל חיתו שדי
ישברו פראים צמאם:
- (יב) עליהם עוף השמים ישבון
מבין עפאים יתנו קול:
- (יג) משקה הרים מעליותיו
מפרי מעשיה תשבע הארץ:
- (יד) מצמיח חציר | לבהמה

(ד) עושה מלאכיו רוחות. עושה את הרוחות שלוחיו: (ו) תהום כלבוש כסיתו. זהו דוגמת האמור במקום אחר (חיוצ ל"ח) צטומי ענן לצוטו ובומד. תהום. הוא היס: על הרים יעמדו. מי אוקיינוס גבוה מכל העולם עומד על ההרים. וכן הוא אומר (עמוס ה' ט') הקודח למי היס וישפכס על פני הארץ אין שפיכה אלא תלמעלה למטה: (ז) מן גערתך ינוסון. כשאלמת (בראשית א') יקוו המים ומאותו הקול יחפזון ונקוו אל מקום אשר יסדת להם: (ט) גבול שממת להם. החול אשר סביב שפתו: (יב) עליהם עוף

ת"א המקרה במים תענית ח', ז', תבלה ח', י"ח חולקן ב' ס': עשה מלאכיו עקידה טענ מ"ח: בין הרים חניגה ז', י"ג: משקה הרים תענית ח', ט': מפרי מעשיך טס:

Psalmen 104.

באור סה

לבוש מלכות יכירו חסד
 שחינו יודעו כי הוא מלך,
 כן תהדרת פעולת השם
 יכיר האנוש עולם כבודו.
 שחי חסדו להכירו מסתת
 עלמותו: (ב) עומה אור
 בשלמה ד"ת על הרקיע
 המלא תכזבים מחזירים.
 (ג) המקרה העצום הם
 עליותיו והם כמו קדו על
 הארץ (הרד"ק) השם
 עצום כבודו כי זלמרו
 וזלמו העצום רבים כמו
 הצמח זרעות הרכב
 עליה, וכן המלך על כנסי
 דוח, צעזע תהירות דחיות
 הרוח שידחק העצום אל
 הפתח הוא נחלו מהלך
 על כנסי (הנ"ל), או
 שהטעם צעזע ירידתו
 צען וערסל וזקולות
 וזיקים: (ד) עושה,
 רוחות למלחמו וזקקים
 למסרתו לענוש או להטיב,
 כי חין דבר במקרה חלח
 הכל זכוונת המכוון,
 (מדבר הנ"ל): (ה) יסד
 ארץ, אחר שהזכיר
 הדברים הנסתרים נחזור
 יזכור הארץ והמים, ואחר
 על מכוניה כי היא תולא

3. Der seine Söller wölbt mit Wasser;
Der Wolken macht zu seinem Wagen,
Und fährt auf Fittigen des Windes.
4. Der Winde nimmt zu seinen Boten;
Zu seinen Dienern Feuerflammen.
5. Er hat den Erdball auf sich selbst gegründet,
Daß er in Ewigkeit nicht wankte.
6. Die Tiefen decktest du, wie mit Gewand,
Und auf den Bergen steht Gewässer,
7. Dann floh's vor deinem Drohen,
Bebte hin, vor deiner Donnerstimme,
8. Hub sich in Berge, sank in Thäler
Dem Orte zu, den du bechiedest.
9. Nie überichreitet es von dir gesetzte Gränzen,
Nie kehrt's zurück, das Erdreich zu bedecken,
10. Du liehest Quellen sich in Bäch' ergießen.
Sie fließen zwischen Bergen fort,
Tränken alles Wild des Feldes!
Waldbesel löschen ihren Durst.
11. Der Lüfte Vögel über ihnen,
Singen unter'm Laub hervor.
12. Die Berge wässerst du aus deinen Söllern.
Frucht, die du schaffest, jättiget das Land.
13. Du lässest Gras dem Viehe wachsen,

נחזור על צלמה צהיות שה' נעה ציסורה כח הממשך כל חלקים אל הנקודה האמצעי' אחרי סגתן לה
 מתכונה עבולה כדור, וזה ב"כ חלק כל הנסתים השיוכים לה שיתשכו כלם אל מרכז הארץ, וככה הוא יעמד
 על פניה ולא יסדרו ממנה תכל'ה, כידוע לחכמי התולדות, ויסה אמר הרד"ק וז"ל כי אם תמוט לאחד מן
 שם החדים העלם והאל נתן צטעה לירד ולא לעלות ע"כ, כי כל מה שהוא יותר קרוב אל מרכז
 הארץ זכו שחי קורין בהסגמה תחת או מעל, ולהיפך מה שהוא יותר רחוק ממנו חנו קורין
 מעלה: (ו) תהום, ו"ח שהוא כנוי אל הארץ שם שהלמיחם מלשון תהום, או מטעם הרמז"ן
 צתורה כל עוד שהיתה תכוסה צמים, ושם תהום לשון זכר כדכתיב תהום חמה לא צי הוא,
 וכאלו אחר הכתוב חמום הארץ שזכרתי היתה תהום כי כלום כסיתו, צמים אשר או חף על
 הרים עמדו, וז"ח שהוא שם לרצוי המים בכלל, וכנוי כסיתו על הארץ והענין כסיתו צתהום
 כצלום, וז"ח השמוע נחסר כדרכה לסעמים. חמום צעזעו ה"ח הידיעה חמר חד מן הצנחיה
 סטעמו הסוך כלום תהום והענין כמו והנזוחה עודד הנזוח, כלומר כחותו הלזום שהוא לזום
 תהום והענין כמו והנזוחה עודד הנזוח, כלומר כחותו הלזום שהוא לזום תהום דהיינו קרקע
 היס, כן כסיתו חת כל כדור הארץ שזכר, כי חף על הרים עמדו מים. ועמדו, וכן כל העתידיים
 הצחים כלם לשון הים: (ז) מן גערתיך יבוסח, דבור יקור המים, אך צעזעו הכפל יתכן
 לומר שהיה צקלה חלל המטורר שצעת שיקור המים הרעים ה' זקולות וזקקים: (ח) יעלו
 הרים ירדו בקעות, חמר חנם אחד מהמעתיקים שהכונה על פני הארץ עלמה, ושצחותו הזמן
 ליה השם צ"ה ג"כ שיעלו הרים מעטח הארץ ומעלה וירדו זקעות מטטח הארץ ומעט, כדי
 שיוכלו המים עי"ז לרדת אל המקום המכוון, והוא ח"כ מאמר מוסבר, ומלת יחסון נמשכת
 אל מקום זה יסדת להם. חצל היותר נראה שהכונה ב"כ על המים שהם נסו תכל'ה יעלו הרים
 וירדו זקעות ער צוחם אל המקום הנקצע להם: (ט) גבול שמת, להם, זהו החול אשר
 על ספת המים אשר לא יעצורו כדי שלא יסוצון לכפות הארץ, כן הוא השעור לדעת הסרטים; חמום לסי
 תרבוס הרב טעם הכתוב צענין החלטה, כלומר גבול אשר שמת למקום הזה לא יעצורו עוד ולא
 יסוצון לכפות הארץ, כמו שהיה מתחלה, וזה טעם יסוצון, (הרד"ק): (י) המשלה מעינים
 בנחלים, חמום לא כל המים הרחוק מן היצטה, כי זה יהיה נכד תקון היסוצו אשר חללו כיון
 צחסיפת המים אל מקום אחד ותראה היצטה, חצל השחור מים מתוקים הנוצעים צמעונות סונות

רש"י

תהלים קד

וְעֵשֶׂב לְעִבְדַּת הָאָדָם
 לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן־הָאָרֶץ :
 וַיִּיזַן | יִשְׁמַח לִבִּבְּ-אֲנוּשׁ
 לְהַצְהִיל פָּנִים מִשָּׁמֶן
 וְלֶחֶם לִבִּבְּ-אֲנוּשׁ יִסְעַד :
 יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי יְהוָה
 אֲרָזִי לְבָנוֹן אֲשֶׁר נִמְטַע :
 אֲשֶׁר־שֵׁם צַפְרִים יִקְנֶנּוּ
 חֲסִידָה בְרוּשִׁים בֵּיתָה :
 הָרִים הַגְּבוּהִים לִיעֲלִים
 סְלָעִים מַחֲסֵה לְשִׁפְּנִים :
 עֲשֵׂה יְרַח לְמוֹעֲדִים
 שְׁמֵשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ :
 תִּשְׁתַּחֲשַׁךְ וַיְהִי לַיְלָה
 בּוֹרְתָרְמֵשׁ כָּל־חֵיתוּיֵיעַר :
 הַכַּפִּירִים שְׁאֲנִים לַמֶּרְקַף
 וּלְבַקֵּשׁ מֵאֵל אֲבָלָם :

השמים ישכון. על המעונות: מזון עפאים. ענפי חילנות וכן (דניאל ד') עפיה ספיר: (יד) מצמיח חלוד ונופר: (טו) ויין. אשר ישמח לבב אנוש גם אותו יוליא מן הארץ: משמן להלהיל צו פנים: ולחם. אשר לבב אנוש יסעד: (טז) עצי ה', צנן עדן: (טז) צפרים יקננו. ישראל ישכנו סם: יקננו. לשון קן לפו': (ח) הרים הגבוהים: צדף ליעלים: מחסה. כל לשון אל ומחצא שאלס מתנסה סס מן הזרס ומן המטר (אצד"א) צלע"ז: (יט) למועדים. למנות צו זמנים ורגלים: שמש ידע מצואו פעמים שאל צלרכה פעמים שאל צקלרה: (כ) תשת חשך ויהי ליל. ככל יום אתה מחשך ומעדנ את השמש והיה לילה וצו תרמוש כל

באור

ויורדו צנחלים ממקום למקום לצורך האמחים ובעלו החיים. בין הרים יהלכון, ידוע שכל הנחלים יורדו ממקום גבוה למקום נמוך, ושהיליע אשר המים הולכים עליו הוא עמוק צין שתי כנרות חלרות

* והשי"ן רפה בדיעה וצקלה ספרים השי"ן גרוסה

ת"א ויין ישמח צרכות ר', ל"ה ודף נ"ז. ספחים י', ק"ט. וומח ח', ע"ו: סנהדרין ט', ס', עכו"ס צ' כ"ט: עשה ירח ג"ה צ', כ"ז: תשת חשך מליעה ו', ס"ב: הכפירים שאנים סנהדרין ז', ג"ט:

גבוהות הנחשבות מול שני לדיהן, (ועיון צמחסף לחודס מרחסון תקמ"ח): (יא) ישברו פראים צמחם, ע"ד שצר רעצון צתיכס (רחשו ת"צ) כי כמו שהחנולה משצרת הרענן כן השתיה משצרת הצמח, והשעור ישצרו צהס או יסצרו סס צמחם. פראים, מדרך המלילים להצויל לסעמים הפרט צמקוס הכלל או חחר הכלל, לפי שיקל לצייר אותו צכח הדמיון יותר מן הכלל שחינו נמצא כי חס צהפסטה, והפטר הוא צמחלט. וחד מן הצריח חמר טעס זכירת זה המין לפי שהס חס מחוד צטצעס והצמחון מצוי צהס לצוצ. וחכס ח' מהמעתיקוס הצויל טעס חחר, וחמר כי מדרך הספראיס צמדצרות סולכרו לעת ערצ עדקוס עדקוס חלל מקוס מעיונות מוס לצתות סס, וחז ילכרו הולכוי ציה חחריהס אשר לח ידעו מקוס חללו המעיונות לצצור בס צמחם: (יב) עליהם, על הנחלים, כמו ועליו מטה מנסה, והטעם על החילנות העומדות חליהס. עפאים, עליו העץ, כמו ועפיה ספיר (דניאל ד') והנסרד עפי, ע"ד הרצוי מן צכוי צכאים, ומן חלי חלאים. יתגרו קול, מרכניס ומזמניס: (יג) משקה הרים מעליותיו, חחר סזכר המיס הנלרכין לצתיה זוכר גם אותן הנלרכין לחנולה, זה המטר, וזוכר ההרוס לפי שהחודיס ומסכרו נגד הסרוס,

Psalmen 104.

באור סו

כידוע לחכמי התולדות וסם
 יתקננו העצים ויחזו צם
 עד שינשר חותן סרוח מן
 הכר ויטאס תסס והלחה
 עד המקוים סוריקו חת
 גשמיסס. גס יס סיקננו תי
 המתר זרחס ההריס, ומסס
 ירדו ויסקו נס הנקעות,
 ונחוסן זה השנע כל הארץ,
 כלומר כל יוסניס מסרי
 אשר סיה מעסיק, כי חתה
 זרחת הזרע מחין, ונטעת
 זו כח הנמיחה והגדול =
 (יד) מצמיחה, מינו מזונות
 מתחלסניס זה מזה נחזניס
 מיוחדיס ומפסוקיס למינו
 נעלי חייס מתחלפניס,
 (ססורנו), כמו חליר
 לנהמה. ועשב, מזריע
 זרע, זה הדגן. לעבודת
 האדם, חמרו המפרטיס
 סעורו ע"י עזודת האדם,

- 15. Und Saat durch Menschenarbeit,
 Aus dem Erdreich Speise zu erzieh'n.
 Auch Wein, der fröhlich macht des Menschen Herz;
 Und Del, das sein Gesicht erheitert;
 Da Brod des Herzens Kräfte nähret.
- 16. Saftvoll stehen des Ew'gen Bäume;
 Libanon's Zedern, die er selbst gepflanzt.
- 17. Daß sich das Federwild dort niste;
 Auf Tannen sein Gehäus der Storch sich baue.
- 18. Hohe Berge sind für Gemsen,
 Steinklüfte Zuflucht für Kaninchen.
- 19. Er schuf den Mond, die Zeiten einzutheilen,
 Die Sonne, die das Ziel kennt ihrer Bahn.
- 20. Bringt Finsterniß — es wird Nacht —
 Da schwärmt Gewild umher;
- 21. Nach Raube brüllen junge Löwen,
 Verlangen Speise von der Gottheit.

חמנס חמתת טעס יחס הלמ"ד, סהסס ז"ה מחזר כח ההלמחה חל פטלות האדם החריטה והזריעה,
 להוליח ע"י ההרכזה הזחת מזונות מן הארץ, וכן תרגס הרב. והרז חגן יחייה חמר מלמיה חליר
 לנהמה ונס עסנ כדי סיהיו חלו מוכניס לעזודת האדם לחרוט וכל סאר העזודות הלרונות להוליח
 לחס מן הארץ. וחולי קרוז לומר טעס לעזודת האדם לתסמיט האדם (לזקן געברויך דעס איגנ-
 טען), כלומר סיסתתס זו לחיליס, וכן מלינו מדוי העזודה למלחה (סמות ל"ו) כלומר הזיחור
 יותר תמה סהיו יכולין להסתתס זו למלחה, וכן תרגס סרמז"מן סס: (סו) ויין, אשר ישתה
 לזכ חנוס גס זה חנה זטורו הגדול להוליח וסילהיל גס סניו מסמן אשר הוליח ב"כ מן הארץ, ע"ד
 דשנת זסטן רחסי (לעיל ק"ג), וכמו סזכרנו סס, וחכס אחר מן המעתיקיס חזר חלו ז' המחמניס,
 וחמר ססיין יסתה לזכ חנוס וילהיל סניו ע"י הסמחה הזחת יותר מע"י סיכת סמן טויג. חזכ
 הנכון הוא כמו שחמר הוד"ק ז"ל, סזוכר ג' עיקרו זככות הסדמה, דכן תירוס וילהר. ולתס
 לזכ חנוס יסעדי, כדי למעט הספל סלח לזורך חמר הוד"ק, סטעס לחס דלעיל הוא סס הכלל לזכ
 מחכל, וטעס לחס דכחן הוא סס ספרט הנחלל אחר כן ממנו (כדיך הלשון לפעמיס) על ספת
 סהוח תמיד למחכל חזס, וחיוו סועד הלז כמותו, וכן תרגס נס הרז סרחסון נתינת (טפיוגע),
 והז' נתינת (ברח"ד), חלח סהוח הסליס הטעס עוד יותר ע"י מלת (דח) ססוסיף נתיגומר
 לחמר טזחיות כי הלחס לזכ כזר סועד לז האדם ועליו יחיה, ת"ת נתן לו עוד דכניס חחריס
 סחינס לזורך כלל, כי חס להתענג ולהתעדן זכן כמו יין וסמן, וזה לעד על כודל קסדו וטורו
 וסחוח רולס זסטמת זרוחיו: (סו) ישכעו, מהמטר סזכר למעלה יסערו עלו לזנון סהס עומדיס
 זליחותס דסניס ורענויס, ובתרגום הרב. עצי ה', סס עלו סיער ופמכס חל ה' כי דעתו על
 העליס כרמיס והנסיחיס, וכן דרך הכתוב לסמוך חל האל הדזר הגדול וסעלוס כמו כהדרי חל
 סלהבת יח מחסליח ודומיהס, או חסער זסטוכות עלו ה' לפי סחיין זלמיחתס וגדולתס תסיסת ידי
 חזס, ולפי סזכר למעלה העסנ והעליס סגדליס עם עזודת האדם, זכר חלס סחיין זחס עזודת
 האדם חלח רלין האל יתנזך לזדו סנתן זטנע האדמה להוליחס, לפיכך חמר עלו ה', וכן חרזי
 לזנון אשר נטע, (ר"ס זן מלך). ארזי לזנון, חמר הוד"ק וז"ל: זכר הארזיס זפרט לפי סחזר
 הוא הגזיה מכל עלו היער, ואסער סהטעס מסזה הא' סזכרנו לעיל (ס' ו"ח). אשר נטע,
 מטעס סזכרנו, ואסער סירמזו זזה על גזחס ותקסס סס העליס הרחסוניס אשר זרח ה' ועומדיס
 סס מססת ימי זרחסית ונדלו חמיד מאז ועד עתה, ותרגום הרז (דיח ער זעלבסט געפלאנלט)
 נוטה לכחן ולכחן: (יז) אשר שם צפרים יקבנו, הנה מלזד התכלית והסלמות סוט לחס זפרי
 עלמן, יס עוד זתכונתס תכלית לסוג אחר המעולה מהס, כי סס זגזעס וזעוסיחיס יקנור
 הלפריס. כמו החסידה אשר זיתה כלומר קנה הוא זעלי זרוסיס מן חרו גזיה מחוד וטעס
 אשר לדעת הרב"ת כטעס אשר לח יסתע דלעיל (סיר נ"ח), וכן ליה עליה אשר לח תביד (אסתר
 ז') ותרגומו זל"ח (דחס, דחמיט) ויתכן ג"כ כמסמקו. חסידה זרוסיס זיתה, פרט אחר הכלל,
 כמו סהערינו לעיל (ס' ו"ח): (יח) הרים הגבוהים ליעלים. כיון סזכר מדור העוסות זוכר גס
 מדור חיה חיות, סהמליח דכניס רניס ומתחלסניס מחוד לתועלת כמה מינו ז"ח הרניס מחוד
 זחלוסיחיס: (יט) עשה ירח למועדים, מפרטיס רניס חמרו כי ססס עשה הירח זעזור קניעת

רש"י

תהלים קד

- (כב) חיתו יעד: (כב) תזרח השמש יאספון. השמש יאספון. צמסתדים ונחצאים סס מצני אדם ולז כל אדם ילא לפעלו: (כד) הניניד. מקנה קנין שלך כמו (ראשית י"ד) קונה שמים ולזן הכל קנוי לך: (כה) ורחב ידיים דחז מקום (לריו"ש צלע"ז): (כו) לשחק בו. שלש שעות ציוס כך אמרו רבותינו צמסכת ע"א וכן ספ"ד צספר איז התשחק צו כלפור: (כז) תוסף רוחם. לשון כליון כמו (לעיל ע"ג) ספו תמו: (ל) השלח רוחך. צתהיית המתוס (לב) יגע בהרים ויעשנו. כמו שמפורש צסיני (שמות י"ט) והר
- (כג) תזרח השמש יאספון. ואל מעונתם ירפצון: יצא אדם לפעלו: ולעבדתו עדי ערב: מה רבו מעשיך יהוה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניה: זה הים גדול ורחב ידיים שם דמש ואין מספר חיות קטנות עם גדלות: שם אניות יהלכון לוייתן זה יצרת לשחק בן: כלם אליה ישברון לתת אכלם בעתו: תתן להם ילקטון תפתח ידך ישבעון טוב: תסתיר פניך יבהלון תסוף רוחם ינועון ואל יעפרם ישובון: תשקח רוחך יבראון ותחדש פני אדמה: יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו: המביט לארץ ותדעד יגע בהרים ויעשנו:

ת"א תזרח השמש מליעה ו' ס"ג: יצא אדם סס: מה רבו עכ"ס ח' ד' חנות ו"ב. חולין ט' ק"ז. עקידה סער ח': לוייתן זה יצרת צתרא ה' מ"ד: עכו"ס ח' צ'. תסתיר פניך צרכות ח' י': יהי כבוד חולין צ' ס'. עקידה סער ח':

סו באור סו

Psalmen 104.

מועדו ה' ואין זה מעט
 החומר רק יספר מעשה
 צרחיה, ופי' עשה ירח
 למועדים כי אחר ההחזרו
 עם השמש מועדים ידועים
 צסוף כל חודש יתחדש
 הירח וכפי תוספות חזור
 וחסרונו יתחדשו דברים
 באין, כמו הוספת ומעוט
 היום נומים ונחלים
 (עבבע חוזר פלוטה)
 צלע"ז, וכפי נעוה השמש
 צלסון חו צדוים יתחדשו
 סניס כלל מקימות היסו,ו,
 כארבעת עתי הסנה,
 ואריכות חו קלור היסו,
 (מדנרי רחצ"ע), ושעור
 הכחוצ שעשה למועדים ירח
 נס שמש אשר הוא ירע
 מצוהו, כי לפי מעושה
 כלן צורחו צוריותו
 ונסקיעתו צלי תוספת חו
 ברעיון, כ"ח כפי הרחו
 לתכלית הידוע, נראה כלזו
 יס צו דעת: (כ) תשת
 חושך, ע"י שקיעתה.
 ויהי לילה, כדי שיהיה זמן
 מיוחד למחמם החיות:
 (כא) לשרף, למ"ד
 התכלית, וכן נראה שתכלית
 שחנתם לנקט מחל חבלם:
 (כב) יאכפון, כאלו הם
 נחמסים צע"כ חל מעונתם
 כי החל נטע צטבעם
 הניסם מסו החור, כדי שלא יזקו לחום היולא חו לפעלו, וכיון שהעלה על רעיונו החכמה
 העומת הזאת היודעת לכון ולחקן כמה דברים מתחלסים לתכלית אחד דהיונו שלימות החרן
 ומלוכה, צנו שיתענו זו חת זו צטבעותם המתנגדת, קרח צהתפעלות נפשו: (כד) מה רבו,
 מה גדלו פעיקי, חו סירוסו רצו צמספר, (הרד"ק). והחמת שהחלה תכלול חלו צ' הענונים
 יחד, וכן תרגם הרב. כלם צחכמה עשית, ולא יוכל שום מתעקז לחומר שהיה תכלית כלם
 הנחה נוסל צמקרה, חזל יחחיו צו עשית כלם צחכמה מכוונת חל התכלית המפורסם מהם,
 (המסורנו), מלאה החרן קייניך, כי אין צארן מקום ריק שלא יראה צו מעשה החל. ושעם
 קיוניך כעם קונה שמים וחרן, (הרד"ק): (כה) זה הים, אחר שזכר החרן דרך כלל זוכר נגדו
 הים שעלה צרעיונו, וכן אמר זה הים כאלו הוא צסניו ורומז חלו צחלצע. ורחב ירום, יחד
 מקום מעט ויר תהיה לך: (כו) לשחק בו, ציס שזכר, כי מדרך הליותן שישםף מים רצ
 צנחיריו וזרקו חחני כך צנוצם החויר, כמו חלו הנחרות צננות ופרדסים הנעשים לשחוק על
 ירו מלחכת מחשבות, וזרקין חת תימיהם למעלה צחוייר צנוה מחור, ויכונה צל"ח (ספרינג)
 ברוננען): (כז) יבהלון, יחצרו שתחום, תוסף רוחם, כמו תחוסף, חלח שצח על משקל
 הנחום כמו תאכל והא' וצלעת כדרכה לפעמים, והענין כמו ויאסף על עמיו. ואל עמים
 ישונן, מה שהיו מתחלה, כי בוסות צעלי חיים נתחווים מהזרע והזרע מהמזון, והמזון מהלמחיס.
 והלמחיס מהעפר, וכסהם מתים שנים ונעשים עפר, וכן חזרת חלילה תמיד צעולם: (ל) תשלח
 רוחך, ע"ד ויסח צחפיו נשמת רוח חיים. יבראון, חחרית תמורתם, כי ימותו חלה ויולדו חחרים
 תחתיים, וכן כתיב דור הולך ודור צח, כי הכללים עומדים והסרטים חוזרים, וחמר ותחדש פני
 חדמה על הנולדים סינורו חדשים לעולם. (הרד"ק): (לא) יהי כבוד ה' לעולם, אחר שהכלים
 צמסור סדרי צרחיה שהוה כנודו של השם צ"ה, כדכתיב כל הנצח צמיו ולכנודו צרחיהו,
 חמר שיהא הכבוד הזה לעולם ולא ישתיה ה' חת עולמו, כי הוא שמת צמעטיו ורולה צהם:
 (לב) המביט לארץ ותדעה, כלומר הע"ם שלפעמים מציט חל החרן צמנים זועפות ותדעה, דהיונו

- 22. Die Sonne erſcheint — ſie heben ſich davon,
Und lagern ſich in ihren Hohlen.
- 23. Dann geht der Menſch zu ſeiner Arbeit;
Zu ſeinem Tagewerk, bis Abend.
- 24. Wie groſ, wie viel ſind deine Werke, Herr!
Alle haſt du ſie mit Weiſheit angeordnet;
Die Erd' iſt voll von deinen Gütern.
- 25. Senes Weltmeer — groſ und weit umfaſſend,
Da wimmelt's ohne Zahl von Leben,
Von Thieren groſ und klein.
- 26. Da wandeln Schiffe, webt das Ungeheuer,
Das du ſchufſt, darin zu ſcherzen,
- 27. Alles hofft auf dich, erwartet,
Daſ du ihm Speiſe gebeſt in der Zeit.
- 28. Du gibſt, ſie ſammeln; ffneſt deine Hand,
So werden ſie mit Gut geſttigt.
- 29. Du wendeſt weg dein Angeſicht — ſie ſchwinden;
Nimmſt ihren Odem hin, und ſie vergeh'n
In ihren vor'gen Staub zurück.
- 30. Du ſendeſt deinen Odem aus, ſie entſtehen,
So verjngſt du wieder die Geſtalt der Erde.

* * *

- 31. Ewig whrt des Ewigen Ruhm!
An ſeinen Werken hat er Wohlgefallen.
- 32. Er ſchauet die Erde an — ſie bebet;
Berührt Gebirge — ſie verrauchen!

רשי

תהלים קד קה

(לג) אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיֵּי
אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי בְעוֹדַי :

(לד) יַעֲרֹב עָלַי שִׁיחִי

אֲנֹכִי אֲשַׁמַּח בַּיהוָה :

(לה) יִתְמוּ חַטָּאִים | מִן־הָאָרֶץ

וְרִשְׁעִים | עוֹד אֵינָם

בָּרַכְי גַּפְשִׁי אֶת־יְהוָה הַלְלוּ־יָהּ :

סיני עסן כולו: (לג)
בעודי כמו בעודני חי
(דברים ל"א: לה)
יתמו חטאים:

קה (א) עלילותיו.
מעלליו: (ג) התהלכו
בשם קדשו: התפלגו
צמעות סס קדשו שיש
להם פטרון כמוהו.
התהלכו פורווכטי"ן וו"ט
צלע"ז: (ח) דבר צוה
לאסף דור. התורה
אשר ליה להודיעם
בעולם לאחר אלף דור
ודאה שאין העולם
מתקיים כלל תורה

קה

בו יספר קורות עמו מימי חיי אברהם עד בוא ישראל לארץ
כנען:

(ב) הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאֵי בְשֵׁמוֹ

הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילָתָיו :

(ג) שִׁירֵי־לוֹ זַמְרוּ־לוֹ

שִׁיחֵהוּ בְּכָל־גַּפְלֹאתָיו :

(ד) הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קָדְשׁוֹ

יִשְׁמַח לֵב | מִבְּקִשֵׁי יְהוָה :

(ה) הִרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ

בַּקִּשׁוֹ פָּנָיו תָּמִיד :

(ו) זַכְרוּ גַּפְלֹאתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה

מִפְתָּיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו :

(ז) זָרַע אֲבָרָהֶם עַבְדּוֹ

בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו :

(ח) הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

בְּכָל־הָאָרֶץ מִשְׁפְּטָיו :

ת"א יתמו חטאים
- זכרות ח' ו' ישתח
לז' עקרים מ"ג י"ט:
בקשו פניו סס מ"ג
ס"ז: בכל הארץ סס כ"ז:

זכ"ה *עלילותיו עם וי"ו מלא

באר סה

Psalmen 105.

ע"י הרעש מתחת לחין,
 וזה שחמר ינע צהרים
 ויעשו מאש להנה שזרקין
 מתוכן, מ"ח הוא המניע
 וכו' הוא ישמח במעשיו,
 והוא הנה הזאת חונה כי
 חס לטות הכללו כידוע
 לחכמי התולדות: (לג)
 אשירה, חזר התזונות
 כל זה חמר לכן חסירה
 תמיד לה' כי חנני השמח
 צו, ומחמר יעזר עליו שיתי
 הצח צחוכס הוא דרך
 תסלה, הלוחי שיערצ!
 ודינו כמחמר מוסגר.
 בעודי, פעל, מלסון קמנו
 ונתעודד: (לד) אנבי
 אשמח, כסילת הכנוי
 לעורר על ההיסק, כי יש
 חחרים שחנים שחחים צה'
 וצעילמו וחדרצה מללים
 תקון העולם ויסיו
 צמעסיהם הרעים, ומי יתן
 שיתמו החטאים החלה
 (לה) חטאים, צסת"ח הה'
 וטי"ת דנוסה סס תוחר
 לחוטאים על מסקל בננים,
 וכן הכסל ורשעים עוד
 חונס. חונס דציתאו דר'
 מחיר זכורה לטובה קראה
 המלה הזאת צחטף חו"ת
 וצטו"ת רפוי', וחמרה
 שחונה מן הרחו לקלל
 חסי' הרשעים, חן יש
 להתפלל על מניעת
 העצירות, ושעור הכתוב
 לדעתה, יתמו חטאים
 (עצירות) מן החין,
 ורשעים עוד חונס ממילא,
 ועליה נחמר סיה סתחה
 צחכמה ותורת חסד על
 לטובה. ברבי, כדו להסיר מתחצתו הרעיון המר הזה מעוות הרשעים, חזר לחמר דרך כלל
 צרכי נסטי חת ה', בלומר חין לך כי חס לצון חותו, ועל צטול הסלימות צסה עליו והוא
 יעשה, כי הוא יתקן כל מעוות וישלים כל חסרון. הללויה, מלה אחת צמסורה, וקצעות לסס
 חלו המזמורים שתוכנס ה"ל וסנה לה', ונחה צסוף הסיר כמו למנחה צננינותי דחזקוק, סצחה
 צתחלת המזמור ויש סצחה לפניו ולחחריו, והכל כסי יופי התלויזה:
 קה (א) הודו לה', ע"ו הכתובים הראשונים מזה המזמור נמלחו גם צד"הו ח', צסיר סנתן דוד,
 להודות לה' ציד חסף ציוס שהציוחו חרון ה' לשיר דוד. עס כתובי סחר מזמורים, וחמר הכד"ק:
 כשחנר דוד זה ססר תהלים כחז זה המזמור והחרין צו צססור זרע חצרהס עד סנכנסו לח"י,
 ע"כ, וחספק שחטורר אחי חצר הסחר. קראו צסמו, ססרו מדותיו מטעס וקרחתו צסס ה' לסנק:
 (ב) שירו לו, צסה. זמרו, צכלי ננון: (ג) התהללו צסס קדשו התסחרו צמעו סס קדשו טיס
 לכס סטרון כמיהו (רש"י), והוא (פאטרלון) צלע"ו וצל"ח (סוטלהערד): (ד) דרשו, ישרת
 חחר, דרשו ה' ודרשו עזו, כמו ויתן לשני עזו והוא החרון, והסעס כמו לסכנו תדרשו, (מדנני
 הרצנ"ע). חו סהוא כמטמעו כמו, בלומר צטחו צו ולא צחחר, ותמיד כסיס לכס לצקס מה צקסו
 סניו: (ו) זרע אברהם עברו, זכרו וסלחותיו חסר עסה, וצו"הו זרע ישראל והוא הנכון צנחית
 הכסל: (ח) דבר צוה. זוכר לחוף דוד, ומכו, זה הצרית חסר כרת לחצרהס וכו': (א')

- 33. Mein Leben lang will ich dem Herrn singen,
 Meinem Gotte, weil ich da bin, tönen.
- 34. (O möcht' ihm mein Gedicht gefallen!)
 Ich freue mich nur meines Herrn,
- 35. Daß sie vergingen, von der Erd', die Sünden!
 Daß Gottesläugner nicht mehr seien!
 Meine Seele benedeie dem Herrn! Halleluja!

105.

Die Schicksale seines Volkes von dem Uroater Abraham an bis zur Besitznahme des Landes Kanaan.

- 1. Dankt dem Herrn! verkündet seinen Namen,
 Macht den Völkern seine Thaten kund!
- 2. Singet! rührt ihm Saitenspiel!
 Unterhaltet euch von seinen Wundern!
- 3. Rühmt euch seines heiligen Namens,
 Daß sich das Herz der Gottesverehrer freue!
- 4. Sucht den Herrn, sucht seinen Schutz!
 Flehet vor seinem Angesicht unaufhörlich:
- 5. Denkt der Wunderwerke, die er that.
 Bestrafungszeichen, Sprüche seines Mundes,
- 6. Nachkommen seines Knechtes Abrahams!
 Kinder Jakobs, seine Auserwählten!
- 7. Er, der Ewige, ist unser Gott;
 In alle Welt geht sein Gericht.

רש"י

תהלים קה

(ח) זְכוֹר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ
 דָּבָר צִוְּיָהּ לְאַלְפֵי דָוִד׃
 (ט) אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אֲבֹרָהֶם
 וַיִּשְׁבּוּעַתּוֹ לְיִשְׁחָק׃
 (י) וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֵק
 לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃
 (יא) לֵאמֹר לָךְ אֶתֵּן אֶת־אֲרֶץ כְּנָעַן
 הַחֵבֶל נְחֻלְתְּכֶם׃
 (יב) בְּהֵיוֹתָם מִתֵּי מִסְפָּר
 כַּמַּעֲט וְגֵרִים בָּהֶ׃
 (יג) וַיִּתְהַלְכוּ מִגְוֵי אֵל־גְּוֵי
 מִמַּמְלַכָּה אֶל־עַם אֲחֵר׃
 (יד) לֹא־הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשֹׂקָם
 וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מַלְכִים׃
 (טו) אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי
 וְלִגְבִיֹּאִי אֶל־תִּרְעוּ׃
 (טז) וַיִּקְרָא רָעַב עַל־הָאָרֶץ
 כָּל־מִשְׁהַלְּחָם שֹׁבֵר׃
 (יז) שִׁלַּח לְפָנֵיהֶם אִישׁ
 לְעֶבֶד גַּמְכָּר יוֹסֵף׃
 (יח) עָנּוּ בַּכֶּבֶל רַגְלָיו
 בְּרִזָּל בָּאָה נַפְשׁוֹ׃
 (יט) עַד־עֵת בָּא־דְבָרוֹ
 אֲמַרְתָּ יְהוָה צִרְפַּתְהוּ׃

והעצי מהם תטע מאו' כשצעי' ולרצע דורות. ויש לפתור כפשוטו זכר לישראל את צדיתו אשר ליהוה וצטיח לשמור להם לאלף דור כענין שומד הצדית והחסד לחציו ולשומרו מלותיו לאלף דור: (יא) לאמר לך אתן את ארץ כנען וגו'. הוא הצדית אשר כרת להם: (יג) ויתהלכו מגוי אל גוי. אצרהם בר צלדן פלסתיים וצמלרים וצלדן כנען וכן יעקב כולם גלו מגדת לגדות: (יד) ויוכח עליהם מלכים. וינגע ה' את פדעה (ראשית י"ג) כי עלד עלד ה' צעד כל דחם לבית אציתלך (סס כ'): (טו) אל תגעו במשיחי. צגדולי. כל משיחה לשון סדרה וגדול: (טז) ויקר' רעב כדי להגלות' למלרים (מלתי): (יז) שלח לפניהם איש. (סס מ"ה) וישלחי אליהם לפניכ' ואיזה איש זה יוסף שנמכר: (יח) ברזל באה נפשו. א"ר הונח צד אידי סדתוע עשתה לו תחת זקנו שאם ירכין פניו הסדתוע מכהו. סדתוע פו' ספוד: (יט) עד עת בא דברו. של הקצ"ה לקיים גזירתו שיתגלגל הדבר וידרו ישראל למלרי': אמרת ה' לרפתהו. ליוסף שכתנסה וכצט את יגרו נחשת אדוניו ועליה כתייסק ונלדף ציסורין לתתו אל צית הסוהר:

* רגלו ק'

ת"א אל תגעו סנת י"ז. ק"ט:

באור סמ

Psalmen 105.

לאמור, חלה דברי הצרות
(יב) בהיותם, עוד מתי
מספר, והמספר הזה היה
כמעט, ולא הי' כי אם
גרים צום הארץ, כי
התהלכו מבוי אל בוי אז
כבר הצטיח הטם אל הארצות
ירושת הארץ לנביהם. או
טעם הכתובים בהיותם
וגו' ויתהלכו וגו' אז
כבר שמרם ולא הניח אדם
לעסקם. במעט וגרים זה,
אמר חד מן הצריח הטעם,
לח די שלח היו תושבי
הארץ, אלל כמעט שהיו
חסילו גרים זה, כי לח
ישנו זמן רב במקום אחד,
אלל התהלכו מבוי אל
גוי. וממלכה אל עם
אחר, אציהם בר צארן
סלסתיס וצמלריס וצארן
כנען וכן ינחק וכן יעקב
כלס בלו מנרות לנרות
(רס"י): (יד) אדם,
וצדה"ל איש, והוא דמיון
הכסל מלכים, כי כל איס
לסון גדולה הוא, ולהיסק
סס אדם תורה על סחותי
המדונה, ויהי' ח"כ
הטעם, מקטן ועד גדול לח
הניח לעסקם. ויובח
עלויס מלכיס, ויננע ה'
חת פרעה, כי עלור עלר ה'
צעד כל רחס לנית אצומלך
(הג"ל): (סו) אל תנער,
וזאת אמר להם צתוכחתם.
במשיחי, צגדולי, כי כל
משיחה לסון גדולה וסורה
הוא (הג"ל). ולנביאי אל
תרעו, הסג אבת החיט כי
נניח הוא וטעם אל תרעו
אל תעשו להם רעה,
וצד"הי ובנביאי, וזו

8. Ewig denkt er sein Verheißten ;
Seinen Bund dem tausendsten Geschlecht.
9. Bund mit Abraham gestiftet,
Eid dem Sizchaf zugeschworen ;
10. Setzte er Jakob ein zum Rechte,
Israel zum ewiglichen Bunde.
11. „Dir, sprach er, geb' ich Kanaan,
Das Land zu eurem Erbgut ein.“
12. Noch waren sie von geringer Anzahl,
Winzig noch, und fremd im Lande,
13. Zogen aus von Volk zu Volke,
Von diesem Reich zu jener Nation.
14. Keinen ließ er sie bedrücken ;
Züchtigt ihretwegen Könige.
15. „Tastet meine Gesalbten nicht an !
Thut meinen Profeten kein Leid !“
16. Rief die Hungersnoth in's Land ;
Brach des Brodes Stab und Stütze.
17. Sandte einen Mann vor ihnen her,
Josef, ward zum Knecht verkauft.
18. Da zwangen seine Füße sie in Stock ;
Seinen Leib in Eisen eingeschnietet.
19. Bis zur Zeit, da die Verheißung eintraf.
Wort des Herrn, das ihn prüfte.

טעם אל תרעו כמו אל החטאו: (סו) ויקרא רעב, ד"מ באלו הרעצ נמלח צמקוס ידוע ומסס
קרחו לנזח, ונחמת חיננו כ"ח העדר הסוצע. כל מטה לחם, מטען לחם, מחכל שיטען אדם
עליו מנע מן הארץ, (הרד"ק): (יז) לפניהם, לפני יעקב וצניו שזכר למעלה, (הרמב"ע).
לעבר, למ"ד התכלית לו היה למ"ד האנס היתה קמולה: (יח) עבו, המעניס, רגליו, כתיב
כדרך האסורים והקרי רגלו דרך כלל וזה נכון צנחית הכסל. ברזל, כסל של כבל: (יט)
בוא דברו, של הקצ"ה לקיים בורתו שיתבלבל הדצר וירדו ישראל למלריס, (רס"י), וכן תרגם
הרז, ולדעת הרמב"ע הטעם עד עת צח דצרו של יוסף שזח דצר החלום באשר פתר, וטעם
אמרת ה' לרפתהו, שהסס סס צסיו סתרון האמה על כן ילח סתרונו לרוף צלי סיג, וכנוי לרפתהו
על דצר יוסף, אלל לדעת רס"י הטעם אמרת ה' צנחיתהו ליוסף סנתנסה וכנס חת ילרו צאשת
חדוניו ועליה נתיסר ונלרף ציסורין ע"כ, וטעם ההמקך כמו שאמר הרז חצן יחיח עד צוח דצר
ה' ורצונו להלילו אחרי שאמרת ה' לרפתהו: (כ) שלח, פרעה מלך מלריס שלוחיס ויתורהו,
(רס"י), והיותר נכון כדעת הרמב"ע. סלח הסס צרוך הוא מלך זה פרעה והוא התינו, ע"ר
הרזס שלוחיס למקוס, וזה דרך כבוד ליוסף: (כא) שמו, זה המלך שזכר: (כב) לאסור שריו

רש"י

תהלים קה

- (כ) **שְׁלַח מַלְאָךְ וַיְתִירְהוּ** (כ) שלח מלך ויתירהו. שלח פרעה מלך מצרים שלוחו ויתירהו שלח מושל עמים הוא פרעה ויפתחהו: (כב) לאסור שריו בנפשו. לשון חזה הוא זה כמו (שמואל א' י"א) ונפש יהונתן נקטר' צנפס 707. כטפתר החלום חצוהו כלס. אמר דני חדי סרו כתיב זה היה פוטיפר: (כד) ויפר. הקצ"ה. את עמו. הפרה והרצה אותם: (כה) ולא מרו את דברו. המכות שנו' עליהם צאו' צמותיו ולא שינו את דברו: (ל) שרץ ארצם צפרדעי'. אמר דני יוחנן כל מקום שהיו רוצלי' מים היו רוצלין לפרדעים:
- (כא) **וַיִּפְתַּחְהוּ** (כא) ויפתחהו: (כב) **לְאִסוֹר שָׂרָיו בְּנַפְשׁוֹ וַיִּקְנִיּוּ יַחְכָּם** (כב) לאסור שריו בנפשו ויקניו יחכם:
- (כג) **וַיָּבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם** (כג) ויבא ישראל מצרים:
- (כד) **וַיַּעֲקֹב נֹר בְּאֶרֶץ חָם** (כד) ויעקב נר בארץ חם:
- (כה) **וַיִּפְרֹ אֶת־עַמּוֹ מֵאֵד** (כה) ויפר את עמו מאד:
- (כו) **וַיַּעֲצֵמְהוּ מִצְרַיִם** (כו) ויעצמהו מצרים:
- (כז) **הִפִּיךְ לֶבָם לִשְׁנֹא עַמּוֹ** (כז) הפיך לבם לשנא עמו:
- (כח) **לְהִתְנַבֵּל בְּעַבְדָּיו** (כח) להתנבל בעבדיו:
- (כט) **שְׁלַח מִשְׁחָה עֲבָדָיו** (כט) שלח משחה עבדיו:
- (ל) **אֶהְרֹן אֲשֶׁר־בָּחַר בּוֹ** (ל) אהרון אשר בחר בו:
- (לא) **שָׂמוּ־בָם דְּבָרֵי אֱתוֹתָיו** (לא) שמו' בם דברי אתותיו:
- (לב) **וַמִּפְתִּיחַ בְּאֶרֶץ חָם** (לב) ומפתיח בארץ חם:
- (לג) **שְׁלַח חֲשֵׁךְ וַיַּחֲשֶׁךְ** (לג) שלח חשך ויחשך:
- (לד) **וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרָיו** (לד) ולא מרו את דבריו:
- (לה) **הִפִּיךְ אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם** (לה) הפיך את מימיהם לדם:
- (לו) **וַיִּמַּת אֶת־דָּגְתָם** (לו) וימת את דגתם:
- (לז) **שָׂרֵץ אֲרָצָם צַפְרֹדְעִים** (לז) שרץ ארצם צפרדעים:
- (לח) **בַּחֲדָרֵי מַלְכֵיהֶם** (לח) בחדרים מלכיהם:
- (לט) **אָמַר וַיָּבֹא עֲרֹב** (לט) אמר ויבא ערב:
- (לע) **בְּנֵי־בְכֹל־גְּבוּלָם** (לע) בנים בכל גבולם:
- (לס) **נָתַן גְּשֵׁמֵיהֶם כָּרֹד** (לס) נתן גשמייהם כרוד:
- (לט) **אֵשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם** (לט) אש להבות בארצם:

ת"א שלח חשך עקידה טענ ל'.

* דברו ק'

ע באור

Psalmen 105.

20. **בנפשו, לשון חנה הוא זה**
כמי ונסס יהונתן וקסרה
נסס דוד כססתר החלוס
חנניהו כלס (רס"י), ולדעת
הרז חנן יחיוח הטעס
לחסור סרור צרורו
טילטרכו הס לעשות מה
טורלה הוא וילזה עליהס,
ולדעת הרז המתרגס טעס
לחסור כמו להוסר,
כלומר סיקחו כלס מוסר
מתור, והכסל לעד.
וזקניו יחכס, כי נמלח
חכס יותר מהס: (כג)
ויבוא ישראל, נסנת
הרעז ומתשלל יוסף: (כד)
ויסר, הסס ז"ה חת עמו
מחוד. ויעצמהו מלדיו,
כדכתיב הנה בני ישראל רז
ועלום ממנו: (כה) הסך,
הקנ"ה לנס צחלו מעסיו
כי הוא נזר וחמר ועזדוס
וענו חותס, חו טעס
הסך עומד כלומר נהסך
לנס (מדצרי הרד"ק),
והרז תרגס כפן הרחשון
צעזור הסעלויס הסמוכויס
ויסר הקודס ושלח המחורר
סענין סניהס על הסס ז"ה-
להתנבל צעזדיו, כדכתיב
הנה נתחכמה לו: (כח)
שלח חסך, לח הזכיר
המכות על סדר ונס לח
הזכיר כלס כי כתוצות הס
צתורה והזכיר רק מקלחס
לזכר החותות, וכן עסה
צמזמור החזונה עמי תורתו
(ועיין מה סכתננו לעיל
צסוף סיר ע"ה). ולא מרו,
החותות סזכר, חת דזר
20. **Ließ einen König ihn entfesseln;**
Der Völker Oberherrn ihn befreien;
21. **Der setzt ihn ein, zum Herrn des Hofes:**
Zum Verweiser aller seiner Güter.
22. **Fürsten Zucht durch ihn zu lehren,**
Seinen Rätthen Klugheit mitzutheilen;
23. **Dann zog Israel hin nach Mizraim;**
Jakob lebte im Lande Cham's als Fremdling.
24. **Er aber ließ sein Volk sehr wachsen,**
Und seinen Feinden viel zu mächtig sein.
25. **Und wandte Jener Herz, sein Volk zu hassen,**
Mit Hinterlist zu dämpfen seine Treuen.
26. **Dann sandte er Moscheh, seinen Knecht,**
Und Aron, den er auserkoren.
27. **Die thaten unter ihnen seine Zeichen,**
In Cham's Gefilden Wunderstrafen.
28. **Er rief der Finsterniß, sie kam;**
Nichts war seinem Worte ungehorsam.
29. **Ihr Wasser wandelt er in Blut,**
Daß ihre Fische alle starben.
30. **Frösche wimmelte ihr Land heraus,**
Bis in ihrer Könige Palläste.
31. **Er sprach — und Schwärme von Gewild**
Und Ungeziefer füllten ihre Gränzen.
32. **Zum Regen gab er ihnen Hagel,**
Und Feuerstrahl in ihrem Lande.

רש"י

תהלים קח

(לג) וַיִּיָּדָו גַּפְּנֵם וּתְאַנְתֶּם
 וַיִּשְׁפֹּר עַיִן גְּבוּלָם:
 (לד) אָמַר וַיָּבֵא אֶרְבֶּה וַיִּלֶּק וַאֲיִן מִסֶּפֶר:
 (לה) וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֶרְצָם
 וַיֹּאכַל פְּרֵי אֲדָמָתָם:
 (לו) וַיִּיָּדָו כָּל בְּכוֹר בְּאֶרְצָם
 רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
 (לז) וַיּוֹצִיָּאם בְּכֶסֶף וְזָהָב
 וַאֲיִן בְּשִׁבְטֵי כוֹשֵׁל:
 (לח) שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם
 כִּי־נִפְל פַּחַדָּם עֲלֵיהֶם:
 (לט) פָּרַשׁ עֲנַן לְמַסָּךְ
 וַאֲשׁ לְהַאֲרִי לַיְלָה:
 (מ) שָׁאֵל וַיָּבֵא שֵׁלֹ*
 וְלָחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם:
 (מא) פָּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ מַיִם
 הִלְכוּ בְּצִיּוֹת בְּהָר:
 (מב) כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ
 אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ:
 (מג) וַיּוֹצֵא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן
 בָּרָנָה אֶת־בְּחִירָיו:
 (מד) וַיִּתֵּן לָהֶם אֶרְצוֹת גּוֹיִם
 וַיַּעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ:
 (מה) בַּעֲבוּר וַיִּשְׁמְרוּ חֻקָּיו
 וַתּוֹרַתָּיו יִנְצְרוּ הִלְלוּ־יְיָ:

(מ) שאל ויבא שליו. שאל ישראל צטר ויצא לו הקצ"ה: (מא) הלכו בציות נהר. הלכו נהרות מן הצלד צלדן ליה: (מב) כי זכר. הקצ"ה חת דצר קדשו אשר עם אברהם שהצטיחו (ראשי' ט"ו) ואחריו כן ילאו צרכו גדול ודוד דציעו יסוצו הנה:

ת"א ויתן להם קדושתו
 ח' ח' : בעבור
 ונר' טס :

* שליו ק'

עא באור

Psalmen 105.

33. **ה' חלח צהו עליהם צדנורו.**
 דבריו כתיב, וקרו דנורו
 והענין אחד, חלח סנה
 כלל וזה סרט: (ל)
 ויוציאם, היוצאים כי
 יסתפק נסומע, על כן לח
 חסז לסרט ישראל, וזה
 סז למלת ישראל בר צהרן
 חס, (הרחצ"ע), או מעור
 הכתוב כמו סתרגס הרז
 ויוציח סרטיו זכסף וצזהב
 וחין זהס כוסל, ונמלח
 הרזה פעמים זמלילה שימסך
 הקודס חל המחומר, חף
 סלח יתכן צהגדה ססוטה,
 כושל, לח ה' זהס סוס
 חולה זכל ההמון הרז,
 וזה מתעסה ספלה
 (ססורנו): (מ) שאל,
 ישראל צסר ולחס: (מא)
 הלכו, מי סור סלה
 צליות כמו נהר: (מב)
 את דנר קדסו, יחס
 הפעול (חקוואטיף). את
 חזרהס ענדו, יחס העטף,
 (פרעפחוליה), וסעמו
 כמו עם: (מד) ועמל
 לאמים, מה סהיו עמלוס
 צענורו: (מה) בעבור
 יסמרו, על תנחו סוסמרו,
 (רד"ק), וכן תרגס הרז,
 וחד מן חזרו צחרו חותו
 מצנין המחלוס לסי סיסמרו,
 על דרך כי ידעתיו למען
 חסר יציה חת צנו,
 והרחסון נראה יותר נכון:
33. Schlag ihren Weinstock, ihren Feigenbaum;
 Zerbrach das Baumgewächs in ihren Gränzen.
34. Er sprach — Heuschrecken kamen,
 Und Käfer ohne Zahl,
35. Und fraßen alles Kraut im Lande,
 Und fraßen alle Frucht der Felder.
36. Schlag alle Erstgeburt des Reichs,
 Ihrer Kräfte Erstlingsfrucht.
37. Führt seine Stämme aus, mit Gold und Silber,
 Da blieb kein Schwächlicher zurück.
38. Ihres Abzug's war Mizrajim froh,
 Denn ihre Furcht war über sie gefallen.
39. Er breitete zur Decke eine Wolke,
 Des Nachts ein Feuer aus, zu leuchten.
40. Sie flehten, er ließ Wachteln kommen,
 Und jättigt sie mit Himmelskost.
41. Deffnete den Fels, daß Wasser floß;
 In dürrer Wüste lief ein Bach,
42. Denn er dachte an sein heilig Wort;
 Zu seinem Diener Abraham geredet.
43. So führt er aus sein Volk mit Wonne;
 Mit Frohlocken seine Auserwählten.
44. Gab ihnen ein der Heiden Länder,
 Tief sie den Fleiß der Nationen erben.
45. Auf daß sie halten seine Rechte,
 Bewahren seine Lehre, Halleluja!

תהלים קו

קו

בו יזכיר חטאות אבותיו מיום צאתם מארץ מצרים.

(ב) הַלְלוּ-יָהּ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב

כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:

מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת יְהוָה (ג)

יִשְׁמִיעַ כָּל-תְּהִלָּתוֹ:

אֲשֶׁר־י שׁוֹמְרֵי מִשְׁפָּט (ג)

עֲשֵׂה צְדָקָה בְּכָל-עֵת:

זְכַרְנִי יְהוָה בְּרִצּוֹן עֲמֶךָ (ד)

פִּקְדוֹנֵי בִישׁוּעָתְךָ.

לִרְאוֹת אֶבְטוֹבֶת בְּחִירָךָ (ה)

לְשַׁמַּח בְּשִׂמְחַת גּוֹיֶךָ

לְהַתְּהַלֵּל עִם-בְּחִקְתְּךָ.

חָמְאָנוּ עִם-אֲבוֹתֵינוּ (ו)

הַעֲוִינוּ הִרְשַׁעְנוּ.

אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם (ז)

לֹא-הִשְׁפִּילוּ נַפְלְאוֹתֶיךָ

לֹא זָכְרוּ אֶת-רַב חֶסְדֶיךָ

וַיִּמְרוּ עַל-יָם בַּיַּם-סוּף.

וַיִּשְׁעַם לְמַעַן שְׁמוֹ (ח)

לְהוֹדִיעַ אֶת-גְּבוּרָתוֹ.

וַיִּגְעַר בַּיַּם-סוּף וַיַּחַרֵּב (ט)

וַיִּזְלִיכֶם בַּתְּהוֹמוֹת כַּמְדָּבָר.

רשיי

קו (ד) ברצון עמך.

זהרנותך לעמך:

(ז) וימרו על ים. היו

מקטני חכמה אמרו כסס

שאנו עולים מכאן אל

זה אף המלרים עולים

אלד אחר וינולו

אחרינו עד שרעו הקצ"ה

ליום והקיאם לינשה אז

וידא ישראל את מלרי'

מת על שפת הים

(ט) ויוליכם בתהומות

כמדבר. ים סוף היה

ח"א מי ימלל מנלה/

י"ח. מכות ז, י"ח.

הודיות ב', י"ד: אשרי

שמרי כתוצות ד', נ'.

עקדים מ"ג, כ"ג: זכרני ה'

כ"ה דף ל"ג. עקידה סער

מ"ג: חטאנו עם

אבותינו יומח ו', ל"ו.

עקידה סער ס"ב:

אבותינו במצרים עקידה סס: וימרו על ים ספחיס י', קי"ח. ערכין ב', ע"ז:

באור עב

Psalmen 106.

106.

Erinnerung an die Sünden der Voreltern seit ihrem Auszuge aus Egypten.

Halleluja!

Dankt dem Herrn, denn er ist freundlich; Ewig währet seine Güte.

- 2. Wer spricht des Ew'gen Allmacht aus? Verkündet all' sein Lob?
- 3. Wohl dem, der die Gebote hält, Und thut, was recht ist immerdar!
- 4. O Herr! gedenk' auch meiner, Wenn deinem Volke Gnade widerfährt;
- 5. Erfreu' auch mich mit deinem Heile! Daß ich die Wohlfahrt deiner Auserwählten sehe; Theil nehme an der Freude eines Volks; Und deines Eigenthums mich rühme!
- 6. Ach! wir sündigten sammt unsern Vätern! Mißhandelten und frevelten!
- 7. Schon in Mizrajim achteten Die Wunder uns're Väter nicht. Sie dachten nicht an deine große Güte; Empörten sich am rothen Meer.
- 8. Um seines Namens Willen half er ihnen, Um seine Allmacht kund zu thun.
- 9. Er schalt dem Schilfmeer — es versiegte; Durch Tiefen führt' er sie, wie in der Wüste;

קו (א) הללויה תקון
 סגור מחד מיתודי
 סבלה צומן החורצן כנראה
 מס' ד' וס', ותוכן כללית
 סגור כנס, חמר סודו לס'
 כי טוב וחסדו מעולם ועד
 עולם על כל צדוהו, חף
 סזחמת לספר כל תהלותיו
 חי חסד, מ"ת טוב ונעים.
 להודות לס' כל אחד כפי
 סידו מבעת, ולכן חסרי
 עוסי לזקה בכל עת, כי
 הם סמחים תמיד צעורו
 ונתהלתו, חתום בס
 סחוטח העוז חותו לה
 נעז חסדו מחתו כל הימים,
 ונצור מדוכו הרע וטוב
 וישיט להטיבו כדוד חסדיו,
 וכמו זה חף סהבלה חת
 עמו חסדו צעור מרדס
 כסחזרו למוטע יסוד וקבלס.
 וזה סמתסלל סזכור בס
 חותו צלות עמו, כלומר
 יזכהו לרחות צימיו הנחולה
 סזח, ויש לי ללסות על
 זס, כי חף סחטחנו למרוד
 כן כמו סחטחנו חזותינו
 סנס כמו סחוטעת להס
 מיד בכל עת סחחודו עונס
 וסנו מרסעתס, כן לה
 ססליך בס חותנו ללח, ונח
 הוסיענו מסרה וקבלנו מן
 בוים סנוכה בס חנחנו
 להודות לך ולהסתנח
 צתהלתך, כי כנר ידענו
 סחטחנו וחין כנו מעשים,
 ולכן עשה עמנו לזקה וחסד
 למען סמך, כי כן דרכך
 תמיד: (ב) ס', מוסך
 עלמו וחסר עמו, מי ימלל
 מי יסמיע: (ג) עושה,
 חמר חד מן חזריח סה"ח
 כמקום יו"ד הזיס כמנסב
 יסו"ח כי כן הכסל סומרי
 מססט לסון דזיס הוה,

והרצ תרגם סניהס לסון יחיד, וסענין חחד לפי סהוה דין כלל: (ד) ברצון עמך, וצלוניך
 סיצח לעמך מחתך, כי הורחות הקנין יסתחור צסוח אלל ספועל וססעל, כמו סהערנו לעול (סור
 ל"ט) כמחמר ססר מעלי ונעך. בישועתך, יסועת עמך, וכמו הכסל צלוניך, כלן עמך, חו כמסתער
 וכתרגום הרצ: (ה) לראות, לה"ד התכלית וכן לסמוח להסתלל. נחלתך, כיווי ליסרחל כמו
 צחירך וצריך, וסענין כסול סלסה, וסעעס כי צסמחחס צלחחס יתהללו על כל עס כי צס צחר
 ס' (מדצרי סרד"ק): וסרצ חנן יחיוח חמר סהוה כנבר מתנת סחין להסתלל עס נחלתך ח"י,
 וכ"נ דעת הרס"מ: (ו) חסאנו עס חזותינו, כמו סחזותינו חטחו כן חטחנו חנחנו. (רד"ק)
 (ז) אבותינו כמלכיס לה סכילו נסלחותיך, יס מפרסיס חזותינו כמדצר לה סכילו נסלחותיך סעסיות להס
 כמלכיס, וסנכון כמסתעו, כי עוד צהיותס סס חמרו לו חדל מתנו ונעצד' חה מלכיס כעדות סכתוב (סמות
 י"ד). ולא זכרו, חף חח"כ צלחחס חת רוצ חסדיך סעסיות להס צהתכות סהנדלת חותס מן המלכיס. וי"סרו
 על יס, וצחזיס יס ציס סוף (כ"ס כן מלך), וסוה דין מלי"ה ליוסו המחמר: (ה) וישיעם, בכל זס למען סמו.

רשי

תהלים קו

- (י) וַיִּשְׁיַעֵם מִיַּד שׁוֹנֵא וַיִּגְאֵלֵם מִיַּד אוֹיֵב.
- (יא) וַיִּכְסּוּ-מַיִם צַרִּיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא נֹתַר.
- (יב) וַיִּאֲמִינוּ בְדַבְרֵי יְשִׁירוֹ תְהַלְתּוּ. מִהָרוּ שְׂכָחוּ מַעֲשֵׂיו לֹא-יִחְפּוּ לַעֲצָתוֹ.
- (יג) וַיִּתְאוּוּ תְאוּוֹה בַּמִּדְבָּר וַיִּגְסּוּ-אֵל בִּישִׁימוֹן וַיִּתְּנוּ לָהֶם שְׂאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רִזּוֹן בְּנַפְשָׁם.
- (יד) וַיִּקְנֵאוּ לַמֶּשֶׁה בַּמַּחְנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ יְהוָה.
- (טו) תִּפְתַּח-אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן וַתֹּכֵם עַל-עֵדֹת אַבְיָרִים.
- (טז) וַתִּבְעַר-אֵשׁ בְּעֵדֹתָם לְהַכֹּת תְּלַחֲמֵי-שָׁעִים.
- (יז) יַעֲשׂוּ-עֵגֹל בְּחֹרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמַּסֶּכֶה.
- (יח) וַיִּמְירוּ אֶת-כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב.
- (יט) שְׂכָחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גְדִלוֹת בְּמִצְרַיִם.
- (כ) גַּפְלֵאוֹת בְּאֶרֶץ חָם נִזְרָאוֹת עַל-יַם-סוּף.

צמדצד דכתיב סגד
עליוס המדצד וגו' (סס
י"ד) דרך שלשת ימים
וגו' (מדצד י'): (יג)
לא חכו לעצתו. לא
קוו לו: (יד) ויתאוו
תאוה. מי יאכילנו צמד
(סס י"ח): (טו) וישלח
רוזן בנפשמ. ואלף ה'
חדה צעס (דצד' ל"ג):
(טז) ויקנאו למשה.
צמדצד הכעיסוהו כמו
קנאוכי צלא אל (מלאתו):
(יז) תפתח ארץ וגו'.
נדסה שחלק כצוד לצני
קדח מלהזכיר חציהס
תלה הקלקלה צדתן
ואצוים: (יח) ותבער
אש. ותאכל את מקריצו
הקטורת (צמדצד י"ז)
(כ) אוכל עשב. אין
לך מתועב ומסוקן מן
השוד צעעה שהול אוכל
עשב' שהול מולי' פרט

ת"א ויקנאו למשה
מועד קטן ב' ו"ח.
סנהדרין י' ק"י: ויסרו
את כבודם תמוה ו'
כ"ח:

באור עג

Psalmen 106.

להודיע נעמים חת בזורתו:
 (ט) ויגער בים סוף, זיך
 משל והטעם על הרוח
 הקדוש. ויוליכם צתפמות
 קרקע הים כחלו הוי מדברי
 כלומר חרץ וצטה ורחנת
 ידים כתיסור: (יב)
 ויאמינו ברבריו, כמחמר
 הכתוב ויחמינו דה' וצפטה
 עזרו. ישירך תבלתו, רמתו
 לסינת הים: (יג) בהירו
 טכחו מעשיו, כשנחו מרתה
 וילוני העם, וחלו זכרו
 מעשיו היו חוטנים כלנס כוי
 לח עטה להם כל הנפלות
 החלה כדי להמיתם צלמח,
 ולכן היו להם להמתין,
 ולחכות מה יעשה להם
 החל יתצוק צמים החלה.
 והם לא חכו לעלות צהמתקת
 המים המרוססהורה למטה,
 וטהים עטה חף חס לח
 סנינו עליו (מדברי הרד"ק):
 (יד) וינסו אל בישימו,
 היוכל לערוך סלחן צמדזר:
 (טו) רזון, מות המתחווים,
 וחמר צלסון רזון צענור
 כוי הם חסנו להטניע נפסס
 המתחיות ולהטנינה והוי
 להם הדזר צהיוסך (הג"ל),
 ואפסר שהוח מטעס הסוסך
 והוי לכס לזרח (צמדזר
 י"ח) שטרשו זרה, וטורס
 רזון רזה, וטעס צנטסס
 צתחיתם כחטר כצר הערנו
 על זה חיה טעמים, וזדך
 חזה תרנס הרז: (יז)
 ויקנאו למשה, הכעיסוהו
 כמו קנאוכו צלח חל
 (רס"ו) וכ"ת הרז, ויחס

10. Befreit sie von des Haffers Hand, Errettet sie von Feindes Macht.
11. Fluthen deckten ihre Widerjacher, Nicht Einer, der entkam —
12. Da glaubten sie an seine Worte, Und jangen Lobgesang.
13. Doch sie vergaßen seine Wunder bald! Und trauten seinem Rathschluß nicht.
14. Burden lüftern in der Wüste; Versuchten, in Einöden, Gott.
15. Da gab er, was sie forderten, Die Fülle, bis zur Gekelsucht.
16. Da sie im Lager Mosche tränkten, Und Aaron, den Geheiligten des Herrn,
17. That sich die Erde auf, verschlang Dathan, Und deckte zu Abiram's Kotte.
18. Blitzstrahl fuhr in ihre Kotte; Gluth verzehrte Mißethäter.
19. Auf Choreb machten sie ein Kalb, Gegoff'nes Erzbild anzubeten;
20. Und wandelten Berchrung Gottes In-Bildniß eines Stiers, der Gras verzehret!
21. Vergaßen ihren Helfer, Gott, Der in Mizraim große Dinge that;
22. Wunderwerke im Lande Cham's, Am Schilfmeer schreckenvolle Thaten;

הלח"ד במקום יחס הסעול, כדרכם לפעמים להתחלף זה צזה כנודע, חצל חולוי יהיה הענין קנאה. ממש,
 צל"ח (ביד) כדעת קולת המפרשים, והלח"ד במקום צי"ת, חוי יהיה המחמר היוסך הכוונה. וכן לח יעשה.
 קדוש ה', וימת על מה שהיו חומרים כל העדה כלם קדושים ומטה חמר חטר ינחר ה' הוא הקדוש:
 (יז) תפתח, לדעת רד"ק הוא עתיד במקום ענר והרז"ע חמר שהוא ע"ד עומד ר"ל לסון הוהס
 והכזון סוי"ו ויקנאו עומדת במקום שנים ומחצרת צמן וצסנה ויקנאו ותפתח וכתרגום הרז. עדת
 חזירים, צותר ועטו וכל האדם חטר לו, ויטה חמר רס"ו ז"ל, נרחה שחלק כצוד לצני קרה מלהזכיר
 חזיהם ותלה הקלקלה צדתן וחזירס ע"כ: ויח) בעדתם, סל דתן וחזירס, הם החמתים ומחתיס
 חיס מצנו ישראל: (יט) יעשו עגל, לח כתצ מעשו המדזר ע"ס הסדר סנתהוו, וכן עטה צספור
 המכות צסיר ע"ח, ועיין מה סכתצנו סס ע"ז. בחורב. במקום, ססנועו קול השס (רז"ע). וישתחוו,
 הוי"ו עומדת לסנים, ויעשו וישתחוו, כוי כן מלינו תיבה חו חות אחת נמשכת פעס לסניה ופעס
 לחתרוה: וכ) וימירו חת כצודס, הסס יתצך שהוא לצוד לישראל, כוי כל העמים תשתחווים לחלילים
 והס תשתחווים לחל חי וקוס, וכן כתיו ועמי המיר כצודו צלח יועיל (ורמי' ז') כולע"ד, חמים
 לדעת הרז"ע הרחוי כצודו וחמר כצודס דרך מוסר צענור כצוד הסס, והטעם ענין חלהתו וסעצודה
 והסתחווים לו כל זה המירו צתצנית סור וכן נרחה דעת הרז"מ ספרנס וקטטעטעסערעדעהרונק).
 אובל עטז, כנוי דרך ציון סקיומו תולה צעטז: (כג) ויאמר, כור להסמידס חו כמשמעו צמחמר
 הרז תמני וכו'. בפרץ, צחותו סכן ספרן ה' עמד צן מטה לסני החל יתצך ובדכו (רד"ק), וי"ח

רש"י

תהלים קו

- (כג) וַיֹּאמֶר לַהֲשִׁמִּידִם לֹאֵלֵי מַעֲשֵׂה בְחִירוֹ עֹמֵד בַּפֶּרֶץ לִפְנֵי לְהֵשִׁיב חַמַּתּוֹ מִהֲשִׁחִית •
- (כד) וַיִּמָּאֶסוּ בְּאֶרֶץ חַמְדָּה לֹא־דְּאִמִּינוּ לְדַבְּרוֹ •
- (כה) וַיִּרְגְּנוּ בְּאֵהֱלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה •
- (כו) וַיִּשָּׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר •
- (כז) וְלַהֲפִיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם וְלִזְרוֹתָם בְּאֶרְצוֹת •
- (כח) וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מַתִּים •
- (כט) וַיִּכְעִסוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם וַתִּפְרֹץ־בָּם מַגִּפָּה •
- (ל) וַיַּעֲמֵד פִּינָחָם וַיִּפְלֵל וַתַּעֲצֹר הַמַּגִּפָּה •
- (לא) וַתַּחֲשֹׁב לוֹ לְצַדִּיקָה לְדָר וָדָר עַד־עוֹלָם •
- (לב) וַיִּקְצִיפוּ עַל־מֵי מְרִיבָה וַיִּרְעוּ לְמַעַשֵׂה בְּעַבְוֹרָם •
- (לג) כִּי־הִמְרוּ אֶת־רוּחֹו וַיִּבְשֹׂא בְּשִׁפְתָיו •

דצה והוא מלוכלך צה ס"א דידו: (כד) וימאסו בארץ חמדה. צטילוח מדגלים והולילו דצה על הארץ (טס ט"ו): (כו) וישא ידו. צצועה: (כז) ולהפיל זרעם בגוי'. מאותו שעה נגזר עליהם חורבן הצית שהיו ליל ט' צאצ צכו ואלמד הקצ"ה הם צכו צכיה של חנס ולמי חקצע להם צכיה לדורות: (לג) כי המרו. משה ואלהרן: את רוחו. צצמעו נא המורים:

ת"א ויאמר להשמידם זככות ח', ו"ח. ססתוס י', קי"ט. ויצמדו לבעל פעור עכו"ס צ', כ"ט ודף ל"צ ודף מ"ח ודף נ', חולין ח', י"ג. עקריס מ"ד, ט"ו: ויעמד פינחס זככות ח' כ' ודף כ"ו. סנהדרין מ"ד ודף ס"ג, חולין קל"ד: ויקציפו על מי מריבה עקידה סער ט':

באור עד

Psalmen 106.

צטרך סתחל להיות נהגרות
 שניס ונין ה' להיות עס
 סבולתו, וחד מן חזרות
 חמר, צטרך ספרו הס צגדר
 היוצר והזכות, חסר עי"ז
 נתנו סתח חל הרע ועונש
 לנח חליהם. צחותה
 הסרלה עמד משה לסתמו
 צגורו כחמרו מחני נח
 מספרן חסר כתנת וכל זה
 דרך מסל ומלואה: (כד)
 וימאסו צחן חמדה, צעלת
 המינלים שהוליוו דנה על
 הארץ: (כה) וירגבו
 צחליהם לחמר צנחת ה'
 חותנו הוליוו חרן מלריס
 (דגריס ח'). לא שמעו
 נקול ה', חסר הוה
 מנטיחם שנית ע"י משה
 וחארן ויהושע וכו' (הרצ
 חזן יחיוה): (כו) וישא
 ידו, לסקן סצועה לנודע:
 (כז) ולהפיל זרעם צגויס,
 חס יחיו כמוהם מורדוס
 ככתוב צגריית השני סכרת
 משה עם הצניס (הרצ"ע),
 וכן חמר ציחוקחל ונס חני
 נסחתי חת ידי להס צמדנר
 להסין חותס צגויס ולזרותס
 צחנרות: (כח) זכחי,
 חלסיהס סהס מתוס: (כט)
 ויבעיסו, הפנו נעס
 צמעלליהס ולא נהסר
 הפעול כי הוה הכעס.
 ותפרץ צס מנפה, עסתה
 סרלה צהס: (ל) ויפלל,
 עשה מססט צנוחסיס מן
 ונתן צסלילוס (הרד"ק).
 (לא) ותחשב, טעס
 הכנוי סנקזה כחן צמקוס
 הטומטוס צלע"ז וכתרגוס
 הרצ (עס ווארד גע-
 רעכנעט): לצדקה.
 ההנדל צין סמות לרק
 ולדקה עיון צספר נ"הס

- 23. Und er beschloß sie zu vertilgen,
 Wo nicht Mosche, sein Geliebter,
 Sich in den Riß gestellt vor ihm,
 Seinen Grimm zu wenden.
- 24. Sie verachteten das liebe Land,
 Und glaubten seinem Worte nicht;
- 25. Empörten sich in ihren Zelten,
 Und hörten nicht des Ewigen Stimme.
- 26. Da hub er seine Hand auf wider sie;
 Daß er sie schlüge in der Wüste,
- 27. Unter Heiden ihren Samen würfe,
 In fremde Länder sie zerstreue. —
- 28. Sie hingen sich an Baal Peor,
 Ußen Opfer todter Götzen;
- 29. Und ärgerten mit ihren Werken, —
 Da riß auch Pest ein unter sie.
- 30. Doch Pinchas trat hinzu, und schlichtete;
 Da ward die Pest gehemmt.
- 31. Ihm ward es zum Verdienst gerechnet,
 Für seine Nachkunst, ewiglich.
- 32. Sie regten Zorn am Haderwasser,
 Daß Mosche ihretwegen litt:
- 33. Denn sie erbitterten sein Herz,
 Und ihm entfuhrn Worte;

להרס"ת (צרחסית ע"ו ר', דגריס כ"ד י"ג). לרור ודר, מזרעו עד עולם, כדכתוב והיתה לו ולזרעו
 אחריו צרות כהנת עולם: (לב) ויקציפו, הסנו קוף, כמו ויכעיסו דלעיל. וירע, סועל עומד, הוה נע
 למשה צעצורס, כי עי"ז לח צח חל הארץ: (לג) כי חמרו, יסחל חת רוחו של משה עד סמתת מריכות
 צעח דגריס חסר לח בן כנוצר צתורה. חמרו, סרטו מרה, וענינו הקנטה והכעסה, ודומה מחוד
 לענין וימררו חת חויהס ססרטו מרר כי סרטי נל"ה והכפוליס דומיס מחוד צעניוניהס כחסר כצד
 סערנו ע"ז סעמיס דנות, וכן ותהיינה מורת רוח (צרחסית כ"ו), ושמעו נח המוריס (צמדנר כ')
 כלומר חתס המקניטיס ומכעיסיס תמיד וממריס חת חיי: (לד) לא הסמידו, כלומר גם אחרי
 סנחו כצד חל הארץ ורחו כי קיס ה' חת הנטחתי להס לח עשו חת דגריו, כי אחרי מות יהושע
 לח הסמידו עוד חת העמיס יושבו הארץ כחסר חמר ה', וההמטך נדחה לפי שעלה על רעיונו ציחח
 הארץ דהיונו מניעתו למשה, זכר גם חטחס סס. אשר, מוסנ על פעל הסמדה סוכר, וכתרגוס הרצ:
 (לו) לעצביהם, קרחס עלצוס לסון קלון (רצ"ע) חו מטעס הנזכר צספר נהיצת הסלום להרס"ת

רשימי

תהלים קו

(לז) לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הָעַמִּים
 אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה לָהֶם:
 וַיִּתְּעַרְבוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ מִעֲשֵׂיהֶם:
 (לח) וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצֵבֵיהֶם
 וַיִּהְיוּ לָהֶם לְמוֹקֵשׁ:
 (לח) וַיִּזְבְּחוּ אֶת־בְּנֵיהֶם
 וְאֶת־בָּנוֹתֵיהֶם לְשָׂדִים:
 (לח) וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי
 דַם־בְּנֵיהֶם וּבָנוֹתֵיהֶם
 אֲשֶׁר זָבְחוּ לְעֲצֵבֵי כִנְעַן
 וַתִּחַנֶּף הָאָרֶץ בַּדָּמִים:
 (לט) וַיִּשְׁמְאוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם
 וַיִּזְנוּ בְּמַעַלְלֵיהֶם:
 (מ) וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּעַמּוֹ
 וַיִּתְּעַב אֶת־נַחֲלָתוֹ:
 (מא) וַיִּתְּנֵם בְּיַד־גּוֹיִם
 וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם שְׁנָאֵיהֶם:
 (מב) וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם
 וַיִּכְנְעוּ תַחַת יָדָם:
 (מג) פְּעָמִים רַבּוֹת יִצְיָלוּם
 וְהִפְּתָה יַמְרוּ בְּעַצְתָּם וַיִּמְכּוּ בְּעוֹנָם:
 (מד) וַיִּרְא בָצֵר לָהֶם
 בְּשִׁמְעוֹ אֶת־רִנָּתָם:
 (מה) וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ
 וַיִּבְרָח כָּרַב חֲסָדוֹ:

ויצטא צטפתיו. שזועה. לכן לא תצילו את הקהל הזה וכו' נס. (לה) לא השמידו. צימי יהושע: את העמי. אשר אמר להם (דברים כ') לא תחיה כל נשמה לא ישנו צאלך והם הניחו לשת צקדס למם עווד: (מא) ויתנם ביד גוים. צימי הסופטים צין סופט לסופט כגון עגלון וכוסן דטעתיס וסיסרא ופלסתי ומדין. (מלאתי): (מג) פעמים רבות ילילס. כמה פעמים מכעיסים והוא מאריך אפו ומלילס: וימכו צעונס. נעשו ספליס צעונס: (מד) וירא בצר. מתוך תפלה: צשמעו את רנתם. מתוך זכות אצות: (מה) ויזכור להם בריתו. מתוך

* חסדיו קי

Psalmen 106.

באור עה

(דברים כ"ו) ויהיו העלזים החלה להם למוקש לזנות אחריהם ולעזוב את ה' לרע להם, חמס כפי תרבוס הרב נראה טעם הכתוב ויהיו העמים החלה אשר לח, הסמידו להם למוקש כי המרידה הקטנה הזאת נחמלתם עליהם נבר ולון הסם, הסנה להם שמרדו לבמדי ועזבוהו חבל וכל: (לו) לשדים, ידוע שיש לדעת עונדי חללים אחריהם חלילים כיום קנתם מטינים לנרוחים וקלתם מרעים להם וישמחו לחודם, ולחלה הם זונחים יותר מלעזבים שנתולדותם להטיב כפי מחשבתם ויקרבו לרעים כל דבר היקר להם, חף זניהם וזנות'הם, יק למען סכן חמתם מהשחית, ונעזבו חזנתם להסחית יקרחו בל"ק סדים מטעם מקטני ישוד צהרים, והם המכונים בל"ח (טי"ג ע"ג), נזחת רחיהו לנזח הסם הזה לכחורה ע"פ תרבוס הרב צם' החזירי. חמס אחרי עיונתו צו ונשרפו נראה לו שהנחתו הראשונה ענין ברוח, ויסתעף ממנו סם שדי לסם ועל הכחות כלם (דער אלמעכטיגע) המעמיד

- 34. Auch vertilgten sie die Völker nicht, Wie doch der Ewige geheißten.
- 35. Vermischten unter Heiden sich, Und lernten ihre Sitten.
- 36. Verehrten ihre Trauergötzen, Aufstoß, der zum Abfall ward.
- 37. Waldgöttern brachten sie zum Opfer Ihre Söhne, ihre Töchter,
- 38. Unschuldig Blut vergossen sie; Ihrer Söhne und Töchter Blut, Die sie Kanaan's Götzen opferten; Mit Blutschuld ward das Land besfleckt.
- 39. Sie selbst verunreinigt durch ihr Thun, Durch Unzucht, schändliches Verhältniß.
- 40. Zorn Gottes braunte über seine Nation, Er hatte Gräuel an seinem Eigenthum;
- 41. Er gab sie in die Hand der Heiden, Ließ ihre Hasser sie beherrschen.
- 42. Ihre Feinde drückten sie, Und beugten unter ihrer Hand sie nieder.
- 43. So oft er sie befreite, War ihr Beginnen Aufruhr; Bis ihre Mißthat sie tief gebeugt.
- 44. Dann sieht er ihre große Noth, Und hört ihr Klagegeschrei;
- 45. Gedenkt an seinen Bund mit ihnen, Und ändert seinen Rathschluß Nach seiner großen Güte.

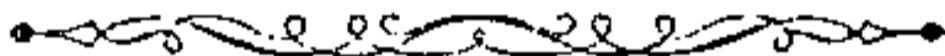
הכל זכותו הגדול, ולפי שזעלי הדעות הזרות האלו נתנו וחשבתם לכל פדתי התולדות נח חי מיוחד המעמיד אותו הדבר, לח לנד לשמש ולכוכבים ולמזלות, כי חס גם לכל הר ובר, לכל מעין, ונחל ולכל ען וען אשר ציער, וישחחרון ויעזרו להם, המה הנקראים שדים (מעכטע, גאטטהייטען) כמו שנקרחו לדעתם חללים והמה לח חללים, ויס עוד לזר הזה השורש ונחשמות המסתעסים ממנו חלה שחין כאן המקום להאריך צו: (לח) ותחנף הארץ, מנזח נחודה (צמדנר ל"ה). ברמ"ם, החלה שזכר וזה טעם הודיעה: (ל"ט) וישמא, כי מתחלה היו קדושים לחלליהם: (מ"א) ויחנם ציד גויס צימו השופטים צין שופט לשופט: (מ"ב) פעמים נזית ילולס. טעם העמיד כתרבוס הרב, כלומר עוד שילולס, כי ונחם מנחקתם ויקס להם שופטים להושיעם תחייוניהם. הנמסך מזה תמיד שמרר את פיו נעלתם, כלומר זהסכמות מעשיהם כאלו הוא זענעם למרוד. וימכו, לשון נטויה לפול כי ימוך המקרה וכי ימוך לחין, וטעם זענעם, זענעו עונם: (מ"ד) ויזכור להם צריתו, צרית חזרהם, והנכון צעיני צרית סיני כי שם כתוב וזכרתי להם צרית ראשונים אשר קבלו התורה (מדברי הראשונים), וכן תרבים הרב ובאלו שער הכתוב ויזכור שלהם צריתו: (מ"ו) וישיענו וכו', מטעם שזכרו נתחלת התומרו, והנה כנר נמלא הס' הזה צספר דברי הימים ח' מ', המתחיל סם ואמרר הושיענו וכו' ולסניו ססוק הודו לה' וכו' שהוא הססוק הראשון משיר סלסניו ודברי דס"י סם לריכיס עיון היטיב, אך מה שאמר כי היכן בלו צימי דוד שאומר קבלנו מן הכוים, על זה כנר הסננו צמה שהצאנו לעיל (שיר ס' וס"ה) שהיו גולים צימי שאול, וצימי דוד סנר אחת אחת לחללם, וזה טעם ואמרר הנוסף סם, כי אחר ההלל שנתן צידם להודות לה', אמר להם סיננו גם כן את אחיהם לטובה אשר הם גולים עוד נחללות הנוים, ושיאמרר כלל יוס צסיוס השיר הושיענו וכו' כדי סנזכה כלס כאחד להודות לסם קדשך. תסלה קטינה חזל מעין ההודעה לפי שהיא עיקר הכוונה, וכן מסייס צרון ה' ובומר, זהו המסך הכחוצים סם, והנכון צהשיר סלסניו, כי המשורר החלסי סזיה צננל אחרי שהיתה התפלה הקטנה הזאת נקבלה חללו מימי דוד, אשר היה

רשי"י

תהלים קו

וַיִּתֵּן אֹתָם לְרַחֲמִים (מו)
 לְפָנָי כֹּל־שׁוֹבֵי־הָאָרֶץ:
 הוֹשִׁיעֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ (מז)
 וּקְבֹצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם
 לְהוֹדוֹת לְשֵׁם קְדוֹשְׁךָ
 לְהַשְׁתַּבַּח בְּתִהְלֹתֶךָ:
 בָּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל (מח)
 מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 וְאָמַר כֹּל־הָעַם אֲמֵן הַלְלוּ־יְיָ:

תשוב': וינחם כדכ
 חסדי' מתוך הקן
 צשמעוהושיענו וגו' אף
 משה כללה צפסוק אחד
 צלך לך ומלאוך וגו' אף
 (ססד'): (מז) הושיענו
 גם עתה ה' אלהינו:
 (מח) מן העולם ועד
 העולם. מן עלמא הדין
 ועד עלמא דאתי
 (סס"ח):

עו באור

Psalmen 106.

מסכתת מחוד עם מעמד
 עמו צעת היות, חזר על
 פיה כל הסיר הזה גם כן
 מעין הודיה והלל כשירי
 הללויה, ומתחיל צסוק
 הודו לה' כי טוב ומסיים
 הוטיענו וכו'. להשתבח,
 צתהלתך שחתה צעל כל
 התעלות האלה הוא חלסינו:
 (מח) ברוך ה' וכו',
 מספר דברי הימים כפי מה
 שזכרנו צסוק הקודם וראה
 סטימו הלוים כל השירים
 ששרו צמקדס צימי דוד,
 וקרוב לודחי שקבלו זה
 עלוהם לדורות, גם' צרוך
 ה' חלשי ישראל מהעולם

46. Erweckt Barmherzigkeit bei Allen,
 Die sie in's Elend hingeführt.

* * *

47. Hilf uns Herr! unser Gott!
 Bring' uns zusammen aus den Heiden:
 So danken wir dem Namen deiner Heiligkeit,
 Und rühmen deines Lobes uns.

* * *

48. Gelobt sei der Herr! der Gott Israels,
 Von Ewigkeit zu Ewigkeit! Und alles Volk
 Spreche: Amen, Halleluja!

ועד העולם, ואחריו ענו כל העם חמן ונתנו גם הם הלל לה' צזה המחמר, ולכן ג"כ כשנחסרו
 כל המזמורים שכתבם יחד על ספר, כתב המחסף זה המחמר צסוף כל מחצרת. אמן הללויה, חתם
 צמזמור כאשר החל הוא מלת הללויה, (ברח"ט ע), דהיינו שחרוב התפעלות הסיחה קראו עדת
 ישראל צסוף שירי ההלל הללויה, להסתפק כל לנס לפניו צמחמר כללי אשר יכלול כל סרטי התודה
 הנזכרים צסיר, וכמו שהעירו צהקדחתנו. ונדברי הימים כתובי וחמר כל העם חמן והלל לה', כי
 כן נוסל שם הלשון כמו שזכרנו, או חולי שטעם והלל לה' שחמרו הללויה:

